

Nemzeti
Közszolgálati
Egyetem
Rendészettudományi
Kar

Schreiter Katalin
Petrétei Dávid
Tilki Katalin

TÁMPONTOK AZ ÁLLATKÍNZÁS NYOMOZÁSÁHOZ

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Támpontok az állatkínzás nyomozásához

Petrétei Dávid, Schreiter Katalin, Tilki Katalin

Támpontok az állatkínzás nyomozásához

Budapest, 2021

Szerkesztette
Petrétei Dávid

Szakmai lektor
Dr. Mátyás Szabolcs rend őr őrnagy

valamint

Dr. Mészáros Ádám † tudományos főmunkatárs – Országos Kriminológiai Intézet
Dr. Paál Csaba – kisállatklinikus-szakállatorvos, szaktanácsadó
Tornóczy Anita – szaktanácsadó

Borítókép: Törő Vanda

A kézirat lezárva: 2021. június 15.

Kiadja a Nemzeti Közszerkálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó Iroda
A kiadásért felel: Koltay András rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószekesztő: Bíró Csilla
Korrektor: Bujdosó Hajnalka
Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

Nyomdai kivitelezés: Pátia Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

DOI: https://doi.org/10.36250/01002_00

ISBN 978-963-531-609-0 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-610-6 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-531-611-3 (ePub)

© A szerkesztő, 2021
© A szerzők, 2021
© A kiadó, 2021

Minden jog védve.

Tartalom

A kötet szerzői	7
Előszó	9
Bevezető	11
Az állatok büntetőjogi védelme	13
A hatályos szabályozás	13
Az állatkinzás esetei (vagy azon jelenségek, amelyekből az lehet, lesz)	20
Az állatkinzás kriminológiai kérdései	35
Az állatkinzással kapcsolatos kutatások	35
Állatokkal és gyermekekkel szembeni erőszak, családon belüli erőszak és erőszakos bűncselekmények	59
A hatósági eljárás jogi kérdései	65
Bevezetés	65
A hatóság elsődleges intézkedései	66
Az állatorvos szerepe az eljárásban	71
Az állatorvos feladatai az eljárás során	74
Az állatorvos és a hatóság együttműködése	75
A helyszíni szemle	79
A helyszín és a helyszíni szemle	80
A szemle eredményei	82
Nyomok, anyagmaradványok, elváltozások	85
Fényképek, videófelvételek	87
Írásos dokumentáció készítése	89
Csekklista (sorvezető) a szakértő helyszíni munkájához	91
Nyomrögzítés, mintagyűjtés, tárolás	93
A bűnjelkezelés sajátosságai	97
Élő állat lefoglalása	97
Elhelyezés, mentés, kiemelés	98
Állati tetemek kezelése	100
Az állat egyedi azonosítása	101
Az állatkinzás állategészségügyi vonatkozásai	105
Az állatok legfontosabb életjelenségei és vizsgálatuk	105
Teszt kondíciós leírása (bővített 1–9)	107
Viselkedés	108
Szükségletek	109

Szenvedés	109
A sérülések fajtái	113
A zoofília	115
Történeti áttekintés	115
Miért nem magánügy?	119
A zoofília mint parafília	121
Egy internetes közösség vizsgálata	126
A zoofília kapcsolata más bűncselekményekkel	130
Zoofília és büntetőeljárás	132
Minden fejben kezdődik?	134
Manapság minden csak egy karnyújtásnyira van...	136
Adalék a hazai helyzetről	137
Befejezés	139
Felhasznált irodalom	141
Internetes hivatkozások	145
Mellékletek	147
1. melléklet: fényképek	147
2. melléklet: statisztikai adatok	173

A kötet szerzői

SCHREITER KATALIN közel 10 éve civil állatvédő, egy országos alapítvány operatív vezetője. Akciókat vezényel le a jogszabályok teljes körű ismerete mellett, segítve a civil állatvédők, a kormányhivatal vagy a rendőrség munkáját. Az akciókat követően sokszor bírósági szakaszig bábáskodik az ügyek felett a nyomozó hatóságok munkáját támogatva.

Anyuka, cégvezető, és szerteágazó érdeklődési körének köszönhetően sok mindenrel foglalkozik egyszerre. Célul tűzte ki azt, hogy a klasszikus állatmentés mellett az edukációt elősegítő, ismeretterjesztő írásokat állítson össze, hiszen az állatvédelem fejlődésének záloga a lakosság szemléletformálása és a jogalkalmazók érzékenyítése, képzése. Pedagógusképző intézetek részére, rendvédelmi szervezetek és oktatási intézményeknek készített már korábban sikeresen oktatási és fejlesztőanyagokat. A jövőben is kutatással és hiánypótló tanulmányokkal szeretne hozzájárulni a magyar állatvédelem fejlődéséhez.

TILKI KATALIN egyetemi tanulmányait 1987 és 1992 között a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán végezte. A jogi diploma megszerzése után a szentendrei bíróságon dolgozott fogalmazóként. 1993-tól az Országos Kriminológiai Intézet tudományos munkatársa a Büntető Jogtudományok Osztályán. 1994-ben megszerezte jogi szakvizsgáját. Kutatási területe a környezetvédelem és állatvédelem. Számos projektet valósított meg, és több konferenciát szervezett. 2019 és 2020 között környezeti büntetőjogot oktatott az ELTE Jogi Továbbképző Intézete által szervezett környezetvédelmi szakjogász, jogi szakokleveles környezetvédelmi szakember képzés keretében. Rendszeresen publikál a *Belügyi Szemlében*, az *Ügyészek Lapjában*, valamint az *Ügyészségi Szemlében*.

PETRÉTEI DÁVID rendőr őrnagy, a Nemzeti Közszerzői Alapítvány Rendészettudományi Kar Nyomozáselméleti Tanszékének tanársegédje 2018 óta. 2006-ban szerzett jogi diplomát Pécsen, kriminalisztikai szakjogász és kriminalisztikai szakértő a daktiloszkópia szakterületén. 2006 és 2018 közt a rendőrségen dolgozott, bűnügyi területen, legtöbbször a Pécsi Rendőrkapitányság Helyszínelő és Akció Osztályán, illetve a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (majd átszervezését követően a Nemzeti Nyomozó Iroda) Központi Technikai Osztályán. Kutatási területe a kriminalisztika-elmélet, a bűnügyi helyszín, a daktiloszkópia és az áldozatazonosítás.

Vákát

Előszó

Tízéves intenzív világjárásom során a Dél-afrikai Köztársaságban hallottam a három-négy tonnás keskeny- és szélesszájú orrszarvúak megcsonkításáról. A tülöknek mesebeli varázserőt tulajdonítanak, legfőképpen Ázsiában. Sajnálatos módon még egy vietnámi miniszter is a tévényilvánosság előtt jelentette ki, hogy a rákból felgyógyulását rinoszarvörleménynek köszönheti. Ezen hamis mítosz után nem csoda, hogy jövedelmező üzlet az orrvadászat. Kőszívű láncfűrésztes tettesek vágják ki pillanatok alatt az altatólővedékekkel elkábított állatból a feketepiacon kurrens agyart. Jó hír, hogy napjainkban csökken a hatékonyságuk, mert a puskával, alkalmanként már helikopterekkel is felszerelt, sűrűn járőröző vadőrök igyekeznek meggátolni a brutális akciót.

Hasonló, talán befejezhetetlen háború folyik az elefántcsonkolók ellen is. A kriminális adatok nem túl biztatóak: évente még mindig körülbelül negyvenezer állat esik áldozatul a gátlástalan fegyvereseknek. Az elefántcsont még mindig kíváncsok, borsos árú cikk az illegális világpiacon. Kriminálisztikai források szerint háromezer dollárt is adnak az agyar kilójáért.

Jelen kötetből megtudjuk, hogy nem kell a világ másik felére utaznunk állat elleni bűnökért. Itt vannak a közelünkben. Egyes honfitársaink sem vetik meg a velük szembeni kegyetlenséget, kínzást, pusztítást. Tetteik szörnyűségeit láthatjuk az állatvédők, a kriminológusok, a kriminalista és az állatorvos szemüvegén keresztül. Úgy sejtem, úttörőként írták meg sok év alatt felhalmozott elméleti és gyakorlati kutatási eredményeiket, tapasztalataikat.

Bűnmegelőzésre törekvő mondanivalójukat állatbarát lelket is nyugtató példákkal tudom kiegészíteni. Elsőként elmondom: tudjuk, hogy az európai fecskék október végén érkeznek, tengert is átrepülve dél-afrikai földre. Ám nem egyedül, mert gólyatársak is landolnak arrafelé. Konkrét adat van Picurról, a meggyűrűzött magyar gólyáról: tizenhatezer kilométert repült a Dél-afrikai Köztársaságig 2014 decemberében. A műholdas jeladó mutatta, hogy felülről nézte a Boszporuszt, Anatóliát, Egyiptomot, Szudánt, Eritreát, Dél-Szudánt, Etiópiát, Kenyát, Tanzániát, Zambiát, Mozambikot, Zimbabwét, Botswanát, és Johannesburg környékén, egy marhafarm közelében telelt át. A krónikák feljegyezték, hogy 1909-ben volt az első meggyűrűzött golya lelövése Dél-Afrikában. Azt a példányt az erdélyi Háromszéken jelölték meg. Az elejtő hirtetést adott fel a *Times* című lapban, amelyre Herman Ottó válaszolt. 1917-ig még harmincnégy gyűrűzött példány bukkant fel e tájon. Az elmúlt negyven

évben pedig kilenc magyar gólyát regisztráltak. Szerencsére egyet sem lőttek le orvvadászok.

Kriminalistaként pedig közreadom, hogy Zambiában kiképzett óriáspatkányokat használnak fel taposóaknak felkutatására a hatóságok. A körülbelül két hónap alatt beidomított, hosszú pórázon előreszalajtott rágcslók megérik a robbanószer szagát. Rátelipednek a tányéraknára, várják a jutalmat. Megkapják, és nem robbannak fel, mert olyan kicsi a súlyuk. (Ha mégis, képeznek másikat a szapora lényekből, amelyek két óra alatt két ember egész napi munkáját végzik el. Kétszáz négyzetméternyi területet fésülnek át.) A kiképzett mintegy 1000–1500 biodetektív könnyedén hatástalanítja a félelmetes szerkezetet. Manapság már rinocérosztülkök és elefántagarak csempészése ellen is felhasználják őket. A határokon a konténerek kis, sötét lyukaiba is be tudnak hatolni, és képesek felkúszni a tetejükre is. Kellően körbejárhatják és -szimatolhatják azokat, szemben a kutyák nagyobb testével, kisebb mozgékonyásával. Így talán a fenti szörnyűségek elkövetésére is csökken a bűnözői akarat.

Ebben reménykedhetünk hazánkban is. Különösen így, hogy már vannak erre felfigyelő szakembereink, akik tollat is ragadtak „az állatoknak is vannak emberi jogaik” szellemében, ahogyan az egyik jogprofesszorom már megfogalmazta évtizedekkel ezelőtt.

Legvégül feltárom, hogy gyerekkoromtól tetszenek a cirkuszi előadások. Ám bevallom, az állatszámokért nem rajongok, éppen a szerzőkével hasonló felfogásom miatt. Kérdés: meddig lesznek a porondon az idomított állatok? A sejthető válasz – számtalan hasznos, mindennapjainkat is érintő tanulsággal együtt – kiolvasható a többszerzős kötetből. Ezzel ajánlom figyelmükbe!

Pécs, 2021 tavaszán

Fenyvesi Csaba
egyetemi tanár

Bevezető

Ez a mű nem könyvnek, nem jegyzetnek indult. Eleinte egyfajta módszertani útmutatót, sorvezetőt szerettünk volna összeállítani az állatkínzások helyszíni szemléihez, amit a rendőrkapitányságok járőrei, nyomozói, szemlebizottságai és a büntetőeljárásba bevont állatorvosok is használni tudnak. Ehhez a bőséges nyugati szakirodalom feldolgozása adta az alapokat. Írás közben azonban felmerült, hogy pontosabban körül kell járnunk az állatorvos szerepét, hiszen feljelentőként, tanúként, szaktanácsadóként és igazságügyi szakértőként is felbukkanhatnak a büntetőeljárásokban. Másfelől elkezdünk összegyűjteni az állatkínzás határterületeit, a „legális állatkínzás” és az állatkínzásba könnyen átforduló magatartások körét. A bővítés azonban egyre újabb területek határait érintette: ezért írtunk az állategészségügy egyes kérdéseiről, a nyomozás és az elsődleges hatósági intézkedések alapjairól, az állatkínzás kriminológiájáról és az állatok védelmét szolgáló többi büntetőjogi tényállásról is.

Az e bevezetőt követő második fejezet az állatok büntetőjogi védelmét járja körül. Az állatkínzás mellett az orvvadászatot, orvhalászatot, a tiltott állatviadal szervezését, a veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegését, sőt röviden a természetkárosítás tényállását mutatjuk be. A fejezet második felében sorra vesszük azokat a tevékenységeket, amelyek az állatokkal kapcsolatos tényállások tipikus megvalósulásai, az állatok bántalmazásának büntetőjogilag nem szankcionált esetei, illetve a jövőbeni állatkínzás lehetőségét rejtő élethelyzeteket, tevékenységeket.

A harmadik fejezet az állatkínzás kriminológiáját mutatja be részletesen, az e bűncselekmény miatt megindult büntetőeljárások részletes elemzésével. Régi bűnüldözői tapasztalat, hogy az otthoni állatkínzás sokszor szomorú, de megbízható indikátora más bűncselekményeknek vagy büntetőjogilag nem szankcionált deviáns magatartásoknak.

A negyedik fejezet a meginduló büntetőeljárás alapvető bemutatását tűzte ki feladatául. Nemcsak az alaki jog, hanem a kriminalisztika alapjait is bemutatjuk: mi történik, mi történhet egy feljelentés, egy névtelen bejelentést követően. Mi történik akkor, amikor a közvélemény szerint „a rendőrség nem reagál az állampolgári jelzésekre”? Ugyancsak ez a fejezet járja körül az állatorvost mint a büntetőeljárás szereplőjét. Remélhetőleg sikerül tisztázni, hogy a hatóság mit vár, mit várhat el az állatorvostól, illetve az állatorvos mit várhat

el a hatóságtól. Talán eloszlanak a kompetenciahatárokkal és a felelősséggel kapcsolatos kétségek.

Az ötödik fejezet az, amely legelsőnek készült el a műből: a szemle szakmai szabályai, kifejezetten az állatokkal kapcsolatos ügyekben. A helyszíni szemle általános bemutatását követően kifejtjük a bűnjelrögzítés és a mintavételek speciális szakmai fogásait, az állatok fényképezésének trükkjeit és buktatóit, a releváns elváltozások felismerésének és dokumentálásának kérdéseit.

A hatodik fejezet a bűnjelkezelés különleges előírásait részletezi: élő állatok lefoglalását, kiemelését, az állati tetemek kezelését, a lefoglalt állatok megjelölésének, egyedi azonosításának szabályait.

A hetedik fejezet a választott témánk szempontjából fontos állategészségügyi kérdéseket tárgyalja: az állatok igényeit, a fájdalom, a félelem, a stressz hatásait, a nem megfelelő tápláltság, illetve a pihenés megvonásának következményeit.

A nyolcadik fejezet a zoofiliát, azaz az állatok szexuális felhasználását mutatja be annak történeti-kulturális hátterével, a jogi szabályozás anomáliáival, a kapcsolódó egyéb bűncselekmények, devianciák és parafiliák problematikájával együtt.

A felhasznált irodalom jegyzéke a nyolc fejezetet követően kapott helyet.

A műhöz tartozó első melléklet tartalmazza a fényképeket. A második melléklet a kriminológiai fejezethez tartozó táblázatokat, ábrákat és grafikonokat foglalja magában.

Az állatok büntetőjogi védelme

Az állatok a magyar magánjog szerint dolgok, a hatályos polgári törvénykönyv szerint azonban a dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.¹ Ez továbblépés a korábbi szabályozáshoz képest, amely szerint az állat is közönséges dolog volt, nem történt semmiféle utalás az élettelen tárgyakhoz képesti különleges helyzetükre.²

Az állatok, illetve főleg az élővilág, a természet jogi védelme rendkívül összetett és differenciált. Az állatvédelmi, természetvédelmi bírság, közigazgatási bírság kiszabása a közigazgatási eljárásjog szerint történik. Ezeket a kérdéseket nem tárgyaljuk. Az állatok büntetőjogi védelme ennek a differenciált rendszernek a „záróköve”: a büntetőjog minden esetben *ultima ratio*, legvégső eszköz.³ Ez a záróköjellel megmutatkozik abban is, hogy ha állatkínzás miatt ítélt el valakit a bíróság, akkor vele szemben állatvédelmi bírság már nem szabható ki.⁴

A hatályos szabályozás

Az állatok büntetőjogi védelme összetett, többféle tényállás is szolgálja ezt a célt. Ilyen mindenekelőtt az állatkínzás (Btk. 244. §), illetve a természetkárosítás (Btk. 242–243. §), az orvvadászat és az orvhalászat (Btk. 245–246. §), a tiltott állatviadal szervezése (Btk. 247. §) és a veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése (Btk. 359. §).

¹ Ptk. 5:14. § (3) bekezdés.

² Héri Anikó: [A hazai állatvédelmi jog az új Polgári Törvénykönyv tükrében](#). *Jogi Tanulmányok*, 17. (2014), 1. 21–28.

³ Amberg Erzsébet: Büntetőjogi változások – rendészeti kihívások. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XV. 2014. 121–125.

⁴ 8/2017. (IV. 18.) AB határozat.

Az állatkínzás

Az állatkínzás hatályos tényállását tehát a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 244. szakasza határozza meg az alábbiak szerint:

„244. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás

a) az állatnak különös szenvedést okoz, vagy

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.”

Az állatkínzás diszpozíciója többféle magatartást rendel büntetni. A Btk. 244. § (1) bekezdés *a)* pontjában kifejtett két tényállást bárki meg tudja valósítani, aki bűncselekmény alanya lehet, tehát nem csak az állat tulajdonosa, gazdája vagy gondozója. Az elkövetési magatartás az első fordulatban a bántalmazás, illetve a második fordulatban a bánásmód alkalmazása, amely alkalmas maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására. Fontos tehát, hogy a maradandó egészségkárosodás tényleges bekövetkezése vagy az állat pusztulása nem feltétele a bűncselekmény megvalósításának. A bántalmazás lehet egymozzanatos cselekmény, tehát nem időben elhúzódó vagy sorozatos cselekvés; a bánásmód – jellegéből adódóan – viszont mindig többmozzanatos, időben elhúzódó tevékenység vagy mulasztás. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, a bánásmód esetén azonban akár eshetőlegesen szándékkal is, azaz ha a cselekvés vagy mulasztás következményeit előre látja, azokat ugyan nem kívánja, de azokba belenyugszik. A bűncselekmény e változatát csak gerinces állatok ellen lehet elkövetni.

A 244. § (1) bekezdés *b)* pontjában leírt diszpozíciót kizárólag az állat gazdája követheti el. Az „elűzi” és „kiteszi” a köznyelvi értelmezés alapján is egyértelműen szándékos tevékenység. Az „elhagyása” nem a véletlen elvesztést jelenti, hanem az állat otthagását valahol abból a célból, hogy többet ne tartozzanak egymáshoz. Tehát ezek a tevékenységek is csak szándékosan követhetők el. A gerinces állatok mellett büntetendő a gerinctelen veszélyes állatok (például mérges pókok, skorpiók) elhagyása, kitevése.

A második bekezdés minősített esetei az állat különös szenvedéséhez, illetve a több állat pusztulásához (vagy maradandó egészségkárosodásához) fűz súlyosabb jogkövetkezményeket.

A társadalomra veszélyesség

A tényállásszerű magatartás és a szándékosság mellett szükséges még a cselekmény társadalomra veszélyessége, hogy a bűncselekmény megvalósuljon. Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.⁵ Jelenleg a Btk. XXIII. fejezetében, a környezet és a természet elleni bűncselekmények közt szerepel a diszpozíció, azaz társadalomra veszélyességét – elvileg – az adja, hogy az ép, egészséges környezethez és természethez mindannyiunknak joga van, ideértve az utánunk következő nemzedékeket is. Látható, hogy ebbe a rendszerbe elsősorban a környezet- és természetkárosítás simulnak bele, illetve a radioaktív anyagokkal, nukleáris létesítményekkel való visszaélések. Az állatkínzás ebből kissé kilóg, mert az egyes állatok jólléte (látszólag) nincs összefüggésben a természet megóvásával. Valójában persze az állatokkal való bánásmód meglehetősen jó indikátora az adott személy konfliktuskezelési szokásainak, viselkedésének más emberekkel.⁶

A korábbi Btk. 2004 és 2013 között a közrend elleni bűncselekmények közt szabályozta az állatkínzást, azaz a jog voltaképpen a társadalom többi tagját védte attól, hogy az állat bántalmazásának látványa felháborítsa, feldühítse vagy megijessze őket. 2004 előtt az állatkínzás szabálysértés volt, és a tényállás kifejezetten tartalmazta, hogy a bántalmazásnak mások előtt, mások jelenlétében kell megtörténnie. A szabálysértési, korábban pedig kihágási minősítés a Csemegei-kódex, azaz 1878 óta létezik. (Az első természetvédelmi jellegű magyar

⁵ Btk. 4. § (2) bekezdés.

⁶ Brinda Jegatheesan et al.: [Understanding the link between animal cruelty and family violence: The bioecological systems model](#). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17. (2020), 9. 3116.

jogszabály egyébként a 1729. XXII. törvénycikk volt a vadászat és madarászat szabályairól, és elsősorban az állatállomány fenntartását szolgálta.⁷⁾

A társadalomra veszélyesség tehát a bűncselekmény megvalósulásának feltétele, és ezt mindig körültekintően kell vizsgálni. Például van-e társadalomra veszélyessége a kutya olyan elkényeztetésének, túletetésének, ami hosszabb távon belgyógyászati problémákat, izületi bántalmakat okoz? Vagy a gondos, szerető gazda nem rendelkezik elegendő anyagi forrással egy költséges állatorvosi beavatkozás finanszírozásához, és szeretett kedvence így elpusztul? Bánásmód-e a kutya bent hagyása a zárt gépkocsiban nyáron, és ha igen, vajon szándékos-e az elkövetési magatartás? Mi a helyzet a kóbor macskák folyamatos etetésével, amelyek így elszaporodnak, de az ételen kívül más ellátást nem kapva fertőzés-veszélynek vannak kitéve?⁸⁾

A büntető norma háttérjogszabálya az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (Avt.). Ez fogalmi eligazítást és értelmezési segédletet nyújt, amikor felsorolja a tiltott magatartásokat, illetve az állat életének kioltására szolgáló elfogadható okokat. Elfogadható ok lehet az állat életének kioltására az élelmezési cél vágóállat esetében, a prém termelése, az állományszabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés, a kártevők irtása, a másként el nem hárítható támadás megakadályozása, a tudományos kutatás, valamint közegészségügyi veszély elhárítása. Eb és macska tekintetében az élelmezési cél, illetve a prém termelése nem minősül elfogadható oknak, körülménynek, továbbá tilos e fajok élelmiszerként és prémként történő felhasználása.⁹⁾

Tilos az állatnak indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, az állatot károsítani. Ilyen az állat kínzása, kényszerszáplálása; kíméletét nem biztosító mozgatása, szállítása, elhelyezése; természetellenes vagy önpusztító tevékenységre szoktatása, illetve teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszerítése.¹⁰⁾ Az érett libatoll szedését, illetve az úgynevezett liba- vagy kacsatörmést maga a törvény engedélyezi.

⁷⁾ Károlyi Judit: Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon. *Acta Universitas Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, 68. (2006), 13. 5–14.

⁸⁾ Ben-Belgacem Anikó: [Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényállásához.](#) *Ügyészek Lapja*, 26. (2019), 3. 63–69.

⁹⁾ Avt. 11. § (1) bekezdés.

¹⁰⁾ Avt. 6. §.

Tiltott állatviadal szervezése

Tilos az állatot másik állatra vagy emberre ráuszítani,¹¹ az állatot viadalra idomítani, tilos ilyen viadalt tartani, állatviadalra fogadást kötni, viadorállatokat kiképezni vagy eladni, állatviadal céljából helyiséget biztosítani (Ávt. 7. §).

Az állatvédelmi törvény tilalmait megszegőket a Btk. rendeli büntetni. A 247. § (1) bekezdése szól a tiltott állatviadal szervezése büntettéről: aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez vagy fogadást köt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A második bekezdés a tiltott állatviadal szervezésének vétségét tárgyalja: aki állatviadal céljára gerinces állatot megszerez, tart, tenyészt, kiképez, idomít vagy forgalmaz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Ha az állatviadal alkalmas arra, hogy az állat pusztulását vagy maradandó károsodását okozza, a tiltott állatviadal halmazatban állhat az állatkínzással is. „Viadal” alatt az állatok egymásra uszítását érti a jogszabály, egy lóverseny vagy agárverseny éppen ezért nem esik a törvényi tilalom hatálya alá, és fogadást is lehet rá kötni (*nota bene* a tücsökviadal sem tiltott...).

Az állat másra uszításának tilalma nem vonatkozik a katonai, rendészeti szervek vagy közfeladatot ellátó biztonsági szolgálatok saját jogszabályaiknak megfelelően kiképezett állataira. A rendőrségi törvény (Rtv.) és az azt részletező további normák például meghatározzák a szolgálati kutya mint kényszerítőeszköz differenciált bevetésének szabályait (a rendőrkutya szájkosárral a testi kényszerrel egyenértékű, szájkosár nélkül pórázon a gumibottal és gázspray-vel, szájkosár és póráz nélkül pedig a löfegyverrel¹²).

Orvvadászat és orvhalászat

A Btk. 245. és 246. szakaszában szabályozott orvvadászat és orvhalászat tényállása is úgynevezett keretdispozíció: tartalommal a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vvt.) és a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény (Hhtv.) tölti ki.

A tényállások egy része az engedély nélküli vadászati vagy halászati tevékenység, a tilalmi időszakok vagy a kíméleti területek figyelmen kívül hagyása.

¹¹ Ávt. 6. § (1) bekezdés b) pont.

¹² Rtv. (1994. évi XXXIV. törvény) 50. §.

Ezekkel a diszpozíciókkal most részletesebben nem foglalkozunk. A témát kimerítően feldolgozta Elek Balázs *Vadászok, halászhalk a jog hálójában* című monográfiája.¹³ A tiltott halászati és vadászati eszközök és módszerek azok, amelyek témánk szempontjából jelentősebbek. Ezek felismerése nem mindig egyszerű.

A tiltott vadászati eszközöket a Vvt. 37/A. §-a sorolja fel, kimerítően. Ezek a mérgezett és robbanóhegyű nyílveszők, a számszerűk, a lőfegyverre szerelt hangtompító, éjjellátó fegyvertávcső, félautomata vagy automata lőfegyverek, áramütést okozó eszközök. Ugyancsak tiltott a mérgezett vagy altató csalétek, a vak vagy megcsonkított élő csaliállat, a robbanószerkezet alkalmazása (az ejtőháló kivételével). Továbbá tiltott eszköz a hurok, a horog, a madárlép, a verem, a nem szelektív háló, a lábfogó csapóvas. A hurok általában fémdrótból készül, fához van rögzítve. Ha az állat belekerül, belelép, a mozgásával a drót megszorul, és az állat nem tudja kiszabadítani magát. Az orvvadász időnként kijár ellenőrizni a hurokcsapdáit, begyűjti a foglyul esett, olykor sérült vagy kiszáradt állatokat. A madárlép régi vadászeszköz, eredetileg fagyöngy bogójából főzött ragadós kocsonya, amit lépesvesszőre kenve használtak fel kisebb madarak elfogására: a madár beleragad az anyagba.

A tiltott halászati eszközöket a Hhtv. 46. § (4) bekezdése sorolja fel. Ez alapján tilos árammal, méreggel, kábító hatású szerekkel vagy robbanóanyaggal halat fogni. Nem használható szűrőszerszám, szigony vagy egyéb halfogó bűváreszköz. Tilos a sorhorog, fenékhorg, amikor egy hosszú és erős huzalra méterenként horgokat szerelnek előkével, ez kerül a víz mélyére kihúzva, felcsalízva. A halász naponta ellenőrzi, cseréli a csalit, és begyűjti a zsákmányt. A csapóhorg ugyanakkor emberi közreműködést nem igénylő halfogó csapda, általában harcsához. Rugalmas ághoz vagy a partra tűzött hajlékony karóhoz rögzített zsineg, horoggal és élő csalival. A csalihalra rabló harcsa szájába a horg beakad, a rugalmas vessző engedi a halat elúszni, majd visszarántja, így emberi közreműködés nélkül a hal magát fásztja ki. A csapóhorg kobakos változatában a horg a zsineg közepén van, a zsineg egyik vége a partra rögzítve, a másik vége (régén) kiszáradt tökhöz, (manapság) üres PET-palackoz. A „kobak” felhajtó ereje ellen küszködve fásztja ki magát a hal. A csapóhorgot gyakran kiegészítik

¹³ Elek Balázs: *Vadászok, halászhalk a büntetőjog hálójában*. Budapest, HVG–ORAC, 2015. 229–263.

csengővel vagy kolomppal.¹⁴ Tilos a gereblyezés, amikor sorba kötött horgokkal felszerelt huzalt rángatnak végig a vízben, és az a halak testébe beleakad. Tilos a hurokvető halászati módszer, amely a „megfekvő” csuka kifogására kifejlesztett eszköz, lényegében egy hosszú botra kötött hurok, amellyel a „megfekvő” csuka fejét elkapja a halász.¹⁵ Tilos továbbá a halászhálóval a meder felénél többet elzárni, illetve úgynevezett nyakzó hálót használni. A nyakzó háló olyan eszköz, amelynek általában nagyobb lyukbősége van, és működési elve azon alapul, hogy a hal kopolytúfedőjénél vagy úszójának sugarainál fogva fennakad a hálóban. Ez gyakran az állat rövid időn belül történő pusztulásához vezet.¹⁶

Természetkárosítás

Részletesen nem elemezzük a Btk. 242–243. §-ai szerinti természetkárosítás büntettét, csak megjegyezzük, hogy fokozottan védett állatok károsítása vagy elpusztítása ez alá a tényállás alá esik, és a súlyosabb esetei gondatlanságból is elkövethetők.

Veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése

A Btk. 359. §-a szabályozza ezt a tényállást, amely érintőlegesen kapcsolódik a témánkhoz. A veszélyes állatok és veszélyes ebek tartását, szaporítását, országba behozatalát, kereskedelmét szabályok korlátozzák, illetve kötik hatósági engedélyhez. Ezek megszegése vétség, a veszélyes ebbel őrző-védő feladatot végeztetni pedig büntett. Egy adott kutyát veszélyes ebbé a hatóság egyedi határozata nyilváníthat. A veszélyes állatok osztályozása, a különösen veszélyes, közepesen veszélyes és elővigyázatosságot igénylő állatfajok felsorolása háttérjogszabályban, a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól szóló

¹⁴ Szabó Gergely: Természetesvízi halászat Magyarországon. In Hancz Csaba (szerk.): *Haltegyésztés*. Egyetemi jegyzet. Kaposvár, 2007. 251–254.

¹⁵ Herman Ottó: *A magyar halászat könyve*. Budapest, a Királyi Magyar Természettudományi Társulat kiadása, 1887. 338.

¹⁶ Tihanyi Gábor: *Természetvédelmi örök munkában a Tisza hullámterén*. 2016.

85/2015. (XII. 17.) FM rendelet mellékleteiben szerepel. A tartásra, szállításra vonatkozó biztonsági szabályokat ugyancsak e rendelet tartalmazza.

Az állatkínzás esetei (vagy azon jelenségek, amelyekből az lehet, lesz)

Az állatok bántalmazása tehát igen sokrétű lehet. Lehet szándékos tevékenység vagy akár mulasztás. Az eredménye viszont mindig ugyanaz: állatok szenvedése vagy elhullása. Állatkínzók egy bizonyos fok után azok a tulajdonosok, akik nem biztosítanak elég táplálékot, ivóvizet, megfelelő hajlékot, mozgásteret állataiknak, nem kezelik őket, ha betegek. Állatkínzók a kényszeres állatgyűjtögetők és a szaporítók. Bűncselekményt követnek el az állatviadalokon részt vevők, a szervezők, a fogadók, trénerok és az állatukat elhagyók is. Az állatkínzás nem eredménybűncselekmény, tehát nem kell az állatnak meghalni, megnyomorodni, megsérülni ahhoz, hogy kimondhassuk: ez állatkínzás, hiszen a törvény azt mondja: „alkalmas arra, hogy...”

Tartós megkötés és gondatlan tartás, elhanyagolás

A jelenleg hatályos kormányrendelet szerint ebet tartósan megkötni tilos. A tartósság fogalmát, az ideiglenesen megkötést, valamint azt, hogy hogyan és mivel lehet a kutyát megkötni, nem részletezi a rendelet. Kutyák heteket, hónapokat vagy egy egész életet élnek le a lánc végén, esetleg kis tákolmányokba, sufnikba, kennelekbe zárva, megfelelő védett hajlék nélkül, ami súlyos veszélyeket jelent a kutya fizikai és pszichés jóléte szempontjából. Nem tud adott esetben élelmet keresni, nem tud elmenekülni. A vízvételi lehetőségét felboríthatja, nincs megfelelő fizikai aktivitása, a feltekeredett lánc csökkenti a mozgás lehetőségét, vagy a láncra felakaszthatja magát. Extrém időjárás esetén túlmelegedhet vagy megfagyhat, élősködőknek van kitéve, nem rendelkezik védőoltásokkal, parazita elleni védelemmel. A kevés hely miatt a területe ürülékkel és vizelettel szennyeződik. Unalomból vagy frusztráció miatt ugat, rombol, megcsönkítja saját magát stb.

Elhagyás, elűzés, cserbenhagyás

Az állat elkóborlásának eltérése klasszikus formája az olyan cselekedetnek, amelynek a vége akár állatkínzás is lehet. Ha hagyjuk, hogy állatunk kóboroljon, bármi történhet vele. [Szélsőséges esetben a vadász agyonlőheti, a Vvt. 37/B. § (4) bekezdése alapján!] Ha szándékosan tesszük ki, megvalósítjuk az állatkínzás vétségét. Közlekedési baleseteket követően cserbenhagyásról az állatok esetében nem beszélhetünk, pedig indokolható lenne. Egy autóbaleset során több esetben hagyják ott a még élő állatot, és nem segítenek rajta. A civil állatvédő szervezetek szerint ez is állatkínzás lehetne, bár a büntetőjogi tényállást jelenleg nem lehet erre vonatkoztatni.

Felületes hatósági ellenőrzés

Előfordulhat az, hogy a hatóság nem jár el kellő alaposággal, vagy tévesen úgy ítéli meg, hogy az állatokat megfelelő körülmények között tartják. Idetartozhat, ha egyszerűen elmarad a hatósági ellenőrzés. Előfordulhat, hogy az állattartást nem kellően kompetens személy ellenőrzi, vagy a hatósági személy nem kíván konfrontálódni az állattartóval. A hanyag tartási mód önmagában még nem meríti ki az állatkínzást, de nagyon keskeny a határvonal a kettő között. A nem megfelelő takarmányozás (túl silány, túl kevés, nem a fajtának való), a nem megfelelő itatás, a nem rendszeres almozás, a nem megfelelő menedék biztosítása rövid távon az állat állapotromlásához, egészségkárosodásához, majd pusztulásához vezethet.

A hatósággal szerződésben álló úgynevezett jogosult állatorvosok hatáskörét és működését a 113/2006. (V. 12.) kormányrendelet határozza meg.

Szaporítás szaporítótelepen

A „kölyökgyárak” fajtatiszta vagy divatos kölyköket „állítanak elő” eladásra, haszonszerzés céljából. A tömegével születő kölykök szocializálatlanok, nem kapják meg a szükséges immunizálást. A tenyészállatok almot alom után ellenek, ameddig meg nem hálnak, vagy ki nem dobják őket. A kölykök vagy felvásárlókhoz kerülnek, vagy egyből az értékesítőhöz. (A kisüzemű szaporítók általában maguk árulják a szaporulatot, közvetítő nélkül.) A kiskutyák, kismacskák

nevelése kevésbé időigényes, kevés ráfordítást igényel. Bármilyen gazdasági helyiséget könnyű átalakítani számukra. Egy-két tucatnyitól akár több száz egyedig is terjedhet az állatok létszáma, tipikusan ketrecekben vagy nagyon kis méretű leválasztott boksokban élnek, nem megfelelő hőmérsékleti viszonyok közt, ürülékkel és vizelettel telt padlózaton. Legtöbbször nincs sem víz, sem élelem előttük. Nem részesülnek állatorvosi ellátásban, gyakran előfordul köztük beltenyészet.

Állatgyűjtögetés

Az állatgyűjtögetés több száz állatot érint hazánkban. Az állatgyűjtők bármilyen korúak, bármilyen neműek, társadalmi osztályúak lehetnek, és élhetnek bárhol. Mint minden kényszeres gyűjtögetésnél, itt is mentális zavar áll a háttérben. A felhalmozási kényszert, viselkedést súlyos trauma is kiválthatja (betegség, családtag elvesztése, társadalomból való kirekesztődés stb.). Általában az állatok kiemelése után megjósolható a visszaesés, amennyiben az illető nem kap mentálhigiénés vagy orvosi segítséget. A folyamat egy állattal kezdődik, majd a létszám emelkedik mindaddig, ameddig az állapotok tarthatatlanok nem lesznek. A gyűjtögetők meg vannak róla győződve, hogy ők megmentik az állatokat, és nincs náluk semmilyen tartási gond, kötődésük az állatokhoz érzelmi alapú és nagyon intenzív, ezért is nehéz tőlük hatósági segítség nélkül kiemelni az állatokat.

Fajták keresztezése

Korábban meghatározott céllal keresztezte az ember az állatokat bizonyos tulajdonságok erősítése érdekében. A szelektív keresztezés viszont napjainkban kizárólag gazdasági érdekeket szolgál. Gyorsabb növekedés, több hús, több tej, több tojás, nagyobb sebesség, több erő stb. elérése a cél. Az állatok teljesítményfokozásának, kedvezőbb külső megjelenésének ára van. Genetikailag gyér, betegségekre hajlamosabb fajták jönnek így létre, sokszor szervi elváltozásokkal (látás, hallás, lélegzési nehézségek, önálló reprodukciós képesség hiánya, belső szervi elváltozások, vízfej, nyúlász, törékeny csontok stb.). A testvérek közötti párosodás vagy saját utódaikkal való pároztatás beltenyészetet eredményez, aminek eredménye egy genetikailag sebezhető, egészségügyi problémákra is hajlamos állomány lesz. A „divatfajták” általában két különböző fajtájú állat

keresztkezéséből jönnek létre, legtöbbször szélsőséges vonások kiemelése a lényeg (kisebb vagy hatalmas méret, különleges szín stb.), de ezek az állatok így fokozottabban hajlamosak sérülésekre vagy betegségekre.

Kozmetikai beavatkozások, csonkítások

A leggyakoribb beavatkozás a fül- és farokvágás. A farkat maximum hétnapos kölyköknél vágják. Állatorvosi rendelőben szakszerűen végzik a beavatkozást, „házipilát” viszont bármilyen rendelkezésre álló eszközzel, gyakran érzéstelenítés nélkül oldják meg ezt a tulajdonosok. Amennyiben nem jól végezték el a csonkolást, az állat akár élete végéig fájdalomérzettel fog együtt élni. A füleket 10–14 hetes korukban csonkítják. Bizonyos fajtáknál azért, hogy ne lógó, hanem álló füle legyen az állatnak, amit kötözéssel, bandázsolással érnek el a fül megfelelő méretre vágása után. Amennyiben a beavatkozást rosszul hajtják végre, az eredmény nem lesz esztétikus, és további beavatkozásokra van szükség. A szemhéjak felvarrása, fogköeltávolítás is sokszor kozmetikai beavatkozásnak minősül, és van, aki otthon minden szakképesítés nélkül végzi azt.

Karmok, fogak kitépése, hangszál elvágása

Jellemző egyes vadállattartók körében a karom és a fogak eltávolítása, hogy ne tudjon az állat sérülést okozni a gondozónak, tulajdonosnak. Az eljárás alatt eltávolítják az állat fogait, valamint a körömággal együtt letépi a körmököt, ami igen nagy fájdalommal és gyulladással jár. A hangszál elvágása olyan esetben történik, amikor az állat folyamatos hangadása zavarja a környezetét (túl sok állat van egy helyen, vagy a nyávogás/ugatás stb. miatt). Az eljárás után az állat még tud kiadni hangot, de nem olyan hangosan, mint korábban.

Dühből (indulatból) elkövetett állatkinzás

Három tipikus esete van. Az egyik, hogy az állat által elkövetett „bűnök miatt”, ami lehet egy cipő szétrágása, egy baromfi megölése vagy bármi más, a tulajdonos az állaton áll bosszút. Teszi ezt úgy, hogy az állatnak akár maradandó egészségkárosodása lehet, vagy bele is pusztulhat. A másik esetben az állat

azért szenved, mert a bántalmazó ember egy másik emberre haragszik. Tehát X valamiért megharagudott Y-ra, és megmérgezi, lelövi, szélnek ereszti Y kutyáját, macskáját, állatait. A harmadik eset az, ha az ember haragszik a világra (családon belüli erőszak, megkülönböztetés stb.), és a saját állatán vezeti le az elnyomást, a sérelmeket, így helyezve magát egy felsőbb pozícióba ahhoz képest, mint ahol a való életben a társadalomban elhelyezkedik.

Mentális zavarok, pszichológiai kórképek

Ez a pont a teljesség igénye miatt került a felsorolásba. Szinte minden állatkinzás mögött áll valamilyen mentális zavar, pszichés jelenség, mint például a mentális kötődés miatti gyűjtögetés – elhanyagolás, kivetített Münchhausen-szindróma, agresszió, bántalmazás – családon belüli erőszak, gyilkolási vágy, zoofília, nekrofilia stb.

Állatviadal

A legklasszikusabb a kutyaviadal, esetleg a kakasviadal hazánkban, de előfordul, hogy kutya kényszerül harcolni más fajú állattal (mosómedve, róka stb.), vagy több kutyát engednek más állatra (malac, kecske, birka). Az állatviadalok vagy szervezettek (zárt térben, pitben), vagy alkalmi jellegűek (utcán, udvarokban). A lekerített pitben akkor ér véget a küzdelem, ha az egyik állat meghal, vagy olyan sérüléseket szerez, amivel nem tudja folytatni a küzdelmet. A pit egy általában négyzet alapterületű, magasabb falú elkerített rész, vérrel szennyezett felületek és az állatok szétválasztásához használható eszközök találhatóak benne vagy mellette. A kakasviadalok esetében a madarak lábához kis hegyes fémkéseket, kampókat rögzítenek, amelyekkel képesek egymást megsebesíteni vagy akár megölni. Míg az ilyen kakasok, amíg fel vannak szerelve a késekkel, az embereknek is komoly sérüléseket tudnak okozni, úgy a harcolásra jól kiképzett kutyák kizárólag más állatokra támadnak, emberre soha (hiszen a gazdájának le kell tudni választani az állatot a harc közben is az ellenfélről). A tiltott állatviadal szervezése és az állatkinzás mellett más bűncselekmények is jelen vannak általában (kábitószerrel visszaélés, löfegyverrel visszaélés, tiltott szecsenzejáték, a prostitúcióhoz kapcsolódó bűncselekmények stb.).

Versenyeztetés

„A győztes tündököl, a vesztesek meghalnak.” Majdnem mindig igaz ez a kijelentés. A teljesítményversenyek világa sokszor kegyetlen, adott esetben az állatokat teljesítményük határáig hajszojják, időnként doppingszerekkel, drogokkal növelik erejüket, gyorsaságukat. Amelyik állat ezt nem bírja, azt levágják vagy megölik, eladják, sorsára hagyják. Láttuk, hogy az állatokat a teljesítőképességet felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni tilos. Ez a határvonal a legális állatversenyek és az állatkinzás tényállását kimerítő tevékenységek közt.

A gyakorlatban a szakavatott szem észreveszi, ha egy „sport” már nem a sportról szól. Normálisnak számítanak a versenysportban a kisebb-nagyobb sérülések, sebesülések, csonttörések, de van az a határ, amelyen túl egyértelműen az állat életét veszélyeztető bánásmódról beszélünk. Sajnos általában nagy összegek cserélnek gazdát a sportfogadásokon és az állatok eladásakor is, ezért kényes ez a terület: az elkövetői körök szervezettek, konspiráltak, komoly összegek állnak rendelkezésre a biztonságuk szavatolásához, a felderítés megnehezítéséhez. A kapcsolódó bűncselekmények felbukkanására az állatviadalnál tett megállapításaink érvényesek.

Sporthorgászat

A C&R (*catch and release*, kifogás majd visszaengedés) igen kegyetlen „sport”. A tanulmányok szerint az így végletekig kifárasztott, kifogott, majd visszaengedett halak nagy része olyan súlyos fiziológiai stresszt szenved el, hogy gyakran a sokkba pusztulnak bele. Sokszor lenyelik a horgokat, és eltávolítás közben nemcsak a horgot, hanem a hal torkát vagy belső részeit is kitépik. A horog kiszedése során a horgász olyan nagy fokú sérülést okoz, amely később elfertőződhet. A halak kézben tartása során a testüket bevonó védőréteg megbomlik, ami sérülékennyé teszi az állatot. A halak a vízből kiemelve azonnal fulladni kezdenek, kopolytűjük összeomolhat, úszóhólyagjuk megrepedhet. A horgászfelszerelések más állatokra is veszélyesek, a damil rátekeredhet a víziállatok testére, a horgok beleakadnak a szájukba. Ezek az elhagyott felszerelések jelentik az egyik legnagyobb veszélyt a víziállatokra.

A C&R horgászat mindazonáltal hazánkban nem minősül büntetőjogi értelemben vett állatkinzásnak, illetve a módszer tiltott halfogási módszernek. Ezzel együtt megjegyezzük, hogy az állatok kímélete érdekében az igényes C&R

horgászok szakáll nélküli horgokat használnak. A szakáll nélküli horog a hal megakasztása, kifárasztása és kifogása szempontjából nem kevésbé hatékony a szakállas horgokhoz képest, ugyanakkor a szakállas horoggal megakasztott, majd visszaengedett halak sokkal nagyobb valószínűséggel pusztultak el a traumát követő napokban.¹⁷ Svájcban és Németországban tiltják a C&R horgászatot.

Állatok nem jogszabályok szerinti szerepeltetése, filmforgatás, kiképzés

Az állatokat tilos teljesítőképességüket felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni, és természetellenes, önpusztító tevékenységre szoktatni. Mégis, egy jó reklám vagy filmtrükk kedvéért sokszor megteszik. Szerencsére napjainkban már bevett szokás, hogy a forgatásokon állatvédelmi felügyelő is jelen van, amennyiben állatok is megjelennek a produkcióban. A kiképzés során gyakran a nem természetes viselkedés az elvárt, ezért előfordul, hogy bántalmazással, megfélemlítéssel, élelemmegvonással kényszerítik az állatokat arra, hogy olyasmit csináljanak, amit egyébként a természetben nem szoktak. Ezek a kényszerítő eszközök sokfélék, és mind testi, mind lelki sebeket ejtenek az állatokon.

A cirkuszok esetében még a tartási körülmények is sokszor elborzasztók. Ugyanarra az állatfajra más tartási előírás vonatkozik attól függően, hogy cirkuszban van, vagy állatkertben. A cirkuszokra vonatkozó egyszerűbb, az állat szempontjából sokszor rosszabb tartási körülményeket azonban a jogszabály teszi lehetővé. Ha a cirkusz a részére meghatározott kedvezőbb (az állat számára kedvezőtlenebb) minimumfeltételeknek megfelel, akkor jogsértés nem történik. [Lásd a cirkuszi menázséria létesítése és működtetése engedélyezésének, valamint fenntartásának részletes szabályairól szóló 222/2007. (VIII. 29.) kormányrendeletet.]

Állatkísérletek

Világszerte minden évben közel 200 millió állatot használnak kísérleti célokra. Több mint 50 millió állatot ölnek meg, mert nem kellett a kísérletekhez

¹⁷ Robert B. DuBois – Kurt E. Kuklinski: [Effect of hook type on mortality, trauma, and capture efficiency of wild, stream-resident trout caught by active baitfishing](#). *North American Journal of Fisheries Management*, 24. (2004), 2. 617–623.

(vagy haltak meg a tenyésztési folyamat során). A legkedveltebb kísérleti állat a tengerimalac, a hörcsög, az egér, a patkány, a nyúl, a sertés, a kutya és van, ahol a majom mint az emberhez genetikailag legközelebb álló állat, de nem ritka a kecske, a bárány, a béka, a halak és a madarak kísérleti célú felhasználása sem. Az alanyok lehetnek véletlenszerűen kiválasztott, tudatosan kiválasztott vagy genetikailag manipulált egyedek.

A tudományos célokra felhasznált állatok védelméről szóló 2010/63/EU irányelv az európai szabályozások normatív alapja.

Szerencsére Magyarország nem állatkísérlet-használó nagyhatalom, de hazánkban is vannak kísérleti állatokat tenyésztő telepek. Az állatkísérletek hazai szabályozása szigorú, a 40/2013. (II. 24) kormányrendelet alapján kizárólag megfelelően dokumentált tudományos projektek részeként tartható állatkísérlet, amelyeket külön-külön engedélyeztetni kell. Az úgynevezett „súlyos kísérlet”, amely az állat számára rendkívüli szenvedéssel jár, csak rendkívüli és tudományosan igazolható indokkal engedélyezheti a hatóság. Hozzáteesszük, hogy a tudományos munka publikálása során a színvonalas folyóiratok elvárják az állatkísérletek jogszerűségének és indokoltságának átlátható, ellenőrizhető dokumentálását, közzétételét, a nemzetközi etikai standardok betartását is.

Etikátlan sportvadászat

Etikátlan a vadászat, ha jogszabályellenes, kegyetlen, illetve nem a fair play jellemzi. Ellentétben a vadállomány gyérítésével és a beteg, rossz genetikával rendelkező egyedek kiemelésével, itt nem a szelekció, hanem az egyén öncélú örömszerzése a lényeg. Vadászatok alkalmával megtörténik, hogy az állat csak megsebesül és elmenekül, ami sokszor napokig tartó kínszenvedést okoz neki. A vadászatokhoz használt kutyák sokszor rettenetes körülmények között nevelkednek fel, kizárólag a vadászhidény alatt használják őket, és sok esetben nem éri meg a másfél éves kort sem (a vadászhidények után megölik őket, vagy a vadászat alatt szenvednek olyan sérülést, ami maradandó egészségkárosodást vagy halált okoz).

Az átgondolatlan vagy szabályozatlan trófeavadászat esetén, mivel pont a legnagyobb állatot pusztítják el, a gyéresebb genetikai állománynak adnak helyet a szaporodás terén. Sajnos nem csak a viccekben és anekdotákban léteznek az úgynevezett „konzervvadászat”, ahol a kétes eredetű, erre a célra nevelt, állatkertekből, cirkuszokból nyugdíjazott vagy előre befogott állatokat raknak ki a vadász

elé kis területre, hogy az állatnak esélye se legyen elmenekülni. A szabályozatlan sportvadászat előidézhethet adott fajok közötti egyensúlyhiányt is azzal, hogy a csúcsragadozókat annyira kiirtják, hogy elszaporodnak a zsákmányállatok.

A vadászat nem véletlenül esik szigorú szabályozás alá, és a szabályok megszegőit nem véletlenül fenyegetik súlyos, végső esetben akár büntetőjogi jogkövetkezmények. Az etikus vadász tiszteli a természetet és a zsákmányt is. Ha lő, igyekszik ölni. Természetesen a saját kutyáit is igyekszik kímélni.

Nem az előírásoknak megfelelően kialakított állatsimogatók, állatkertek

A gyakorlatban a legtöbb gond általában a tartható fajokkal vagy az előírt tartási körülmények betartásával, illetve az állatok igazolásaival van. A jogszabályi kereteket az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának részletes szabályairól szóló 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet, illetve a veszélyes állatok tartására vonatkozó, fentebb hivatkozott kormányrendelet tartalmazza. Fontos megjegyzés, hogy a nem az előírásoknak megfelelő tartási körülmény kialakítása még nem feltétlenül jelent állatkínzást. Ahhoz az kell, hogy az állat tényleges tartási körülménye alkalmas legyen maradandó károsodás okozására. Az állatkínzás szintjét el nem érő jogsértést állatvédelmi bírsággal lehet sújtani, illetve kötelezni kell a helyet a tartási hely szabályos kialakítására.

Haszonállattartó telepek

Némelyik telepen elképesztő mértékű kegyetlenséggel találkozhatunk a szakszerűség, a jól képzett munkaerő hiánya vagy a rosszul értelmezett takarékoság miatt. Sokszor a takarékoság vagy helyesebben a profitmaximalizálás jegyében nincs megfelelő mennyiségű és minőségű élelem, nincs állatorvosi ellátás, nincs megfelelő takarítás. A túlszűfolt állattartó telepeken a nagymértékű elhullás sem ritka (szárnyasok, tehenek és sertések főleg). A szabályozást kijátszó telepeken az állatok éheznek, szomjaznak, a saját ürülékükben élik le életüket sokszor félhomályban vagy mesterséges körülmények között, összezsúfolva, irreálisan kis tartási helyen. Mivel az ipar megköveteli azt, hogy minél többet minél olcsóbban és minél gyorsabban állítsanak elő az adott termékből, legyen az hús, tojás vagy tej, az állatok nagy létszáma fertőzéseket, betegségeket generál, amit

gyógyszerrel lehet orvosolni kizárólag. Ezeken a telepeken többször bántalmazták az állatokat, veréssel kényszerítik őket mozgásra, egyes esetekben különösebb ok nélkül is ütlegetik őket.

A tej-, hús- és tojásparban a higiénia elsődleges fontosságú. Ennek ellenére a szabályokat kikerülő vagy kijátszó állattartó telepek sokszor a legelemibb higiéniai előírásokat sem tartják be. A differenciált jogszabályi háttér alapját az élelmiszerlánc-biztonságról és hatósági felügyeletről szóló 2008. évi XLVI. törvény adja. Részletesebben ezt a kérdést nem tárgyaljuk, témánk szempontjából csak az állatok állatkínzást elérően rossz tartási körülményei relevánsak.

Nem jogszerűen működő vágóhidak

Az állatok életének kioltása kizárólag kábítás után történhet. A takarékoság jegyében egyes vágóhidakon van, hogy ez elmarad, és az állatok hosszas kínlódás után pusztulnak el. Már a szállítójárműről való leterelésnél is sokszor kimerítik az állatkínzás fogalmát indokolatlan fájdalmat, nagymértékű stresszt okozva az állatoknak. A vágóhidakra az Ávt. 14–18. szakaszaiba foglalt szabályok, a vágóállatok leölésének és levágásának állatvédelmi szabályairól szóló 140/2012. (XII. 22.) VM rendelet, illetve a 8/2009. (I. 23.) kormányrendelettel kihirdetett, a vágóállatok védelméről szóló európai egyezmény vonatkozik. Sajnos egyes vágóhidak több esetben elég „rugalmasan” kezelik az előírásokat.

Nem megfelelő élőállat-szállítás

A szigorú szabályok ellenére az élőállat-szállítás könnyen és gyakran okoz sérülést vagy szenvedést az állatoknak. Továbbá a sérülések fele a fel- és lerakodás közben keletkezik. Ezek a sebek legtöbbször nagy fájdalommal járnak, illetve hosszan tartó szenvedést okoznak az állatoknak. Az etetés-ítatás napi ritmusa is felborul szállítás közben.

Rituális vágás

A legismertebb két rituális vágásforma hazánkban a zsidó kóser és a muszlim halal vágás. E rituális vágások célja az, hogy a hús teljesen vérmentes legyen.

A vágást a vallási törvényekben foglalt módon és az egyház által arra felhatalmazott személy végezheti. A helyesen levágott állat torkát egyetlen szakszerű mozdulattal metszik el, majd kivéreztetik.

A rituális vágást a hatályos magyar jog engedélyezi, előírja ugyanakkor a rituális vágás során hatósági állatorvos jelenlétét. Nyugat-Európa több pontján azonban tiltják, mert a torokvágást és kivéreztetést az állat kábítása nélkül végzik.

Rituális szertartások

A fent tárgyalt rituális vágás nem tévesztendő össze az állatáldozat bemutatásával, amilyen a balinéz kultúrában vagy a szikh vallásban gyakorolt kecskeáldozat, a zulu rituális vágás vagy bármilyen fekete mágiához, voodoohoz köthető szertartás. A rituális bűncselekmények ünnepekhez, vallási eseményekhez kötött szertartások. Számos hitközösség végez rítusokat, amelyek során állatokat áldoznak fel vagy csonkítanak meg. Ilyen például a sátánizmus, a vámpírizmus, a voodoo, a Santería, a Brujas vagy a Palo Mayombe. A csoportok közös tulajdonsága, hogy a rituálék során vért használnak, amely szerintük az élet ereje és energiája. Az áldozatok lehetnek fajtaspecifikusak, vagy lehet egy adott színű bármilyen állat (fekete vagy fehér). Többnyire ezek az állatok domesztikált fajok. A rituális áldozatok bemutatásának helyszínén egyértelműen meg lehet állapítani, hogy melyik vallási csoport végezte azt el. Külföldön számos tanulmány létezik a különböző esetek kivizsgálása során készült feljegyzések összegzéséből, a különböző csoportok által szertartásokon használt rituális tárgyakról, szimbólumokról (szimbolikus tárgyak, kellékek, az állat megcsonkításának típusa, az állat faja, színe stb.).¹⁸

Sátánizmus: számos fajtája van a sátánizmusnak, amelyek az állatok elleni erőszakon, emberi vérrituálékon át állati és emberi áldozatok bemutatásával, vandalizmussal, szexuális erőszakkal, emberrablással, gyermekpornográfiával, gyűjtögetéssel, gyilkossággal és kannibalizmussal jellemezhetők. A bűncselekmények általában eszkalálódnak. A modern sátánisták úgy vélik, hogy az erőszak az emberi természet része.

Vámpírizmus: olyan szerepjátékokat játszó közösség, amelyben a rítusok a vér köré épülnek. Az elsődleges jellemző rituálé az emberi vér megívása, ami

¹⁸ Melinda Merck: *Veterinary forensics: Animal cruelty investigations*. Hoboken, John Wiley and Sons, 2012. 134–136.

sokszor párosul erőszakos, szadista-mazochista elemekkel. Egyesek állatok vérért használják erre a célra, mivel úgy hiszik, hogy akkor az állatok ereje, különleges képessége beléjük száll. A vámpírizmus is sokszor kapcsolható össze gyermek-molesztálással, vandalizmussal.

Voodoo (vudu): a voodoo vallás Nyugat-Afrikából származik, manapság a Karib-térségben gyakorolják. Hat ága létezik, a vudu hívók hisznek a távoli és megismerhetetlen teremtőben, akinek a neve Bondye, ami a francia Bon Dieu, Jóisten kifejezésből ered. A vallásban a legfőbb teremtő után rangban az úgynevezett Loák (Iwa) következnek. Az állatáldozatok felajánlása egy rituális etetéssel kezdődik: ha az állat eszik, akkor beleegyezett az áldozat felajánlásába (tehát abba, hogy őt felajánlják), majd bedörzsölik szent gyógynövényekkel, és megölik. A vér egy részét az állatot megölő ember issza meg, majd a rituális terület négy pontjára viszi. A többi résztvevő ebből a vérből rajzol kereszt alakot a homlokára. A rituálé után az állatot megfőzik és elfogyasztják. A különböző Loák különböző állatokat preferálnak (Legba: kopasz kakas; Gede: fekete kecske, kakas; Dambala, Ayida Wedo: fehér tyúk; Ezil: csirke; Ogou Feray: vörös kakas, bika; Agwe: fehér bárány, tyúk; Simbi: fekete állatok).

Santería és Palo Mayombe: szinkreta vallás, két vagy több hitrendszerből áll. A Santería hagyományos eszközeinek rosszindulatú használata a Brujería, a rituálék középpontjában a halottak szelleme áll, és ezen szellemek által való manipulálás vagy fenyegetés. Afrokaribi vallások a rabszolgaság alatt alakultak ki, amikor a katolikus hitet rákényszerítették a rabszolgákra. Azzal rejtették saját vallásukat, hogy minden istenüknek katolikus képet adtak. Minden szinkretikus vallás a mágián és a természetfölötti erőkben való hiten alapul. A Santería La Regla de Lukumí néven ismert (Lukumí szabályai) nyugat-afrikai valláson alapul, és Nigériából származik. A Santería azt jelenti: a szentek útja. A Palo Mayombe vagy más néven Las Reglas de Congo a Palo egyik ága. Bantu eredetű, a Kongó-medencében elterjedt. A Palo, vagyis bot arra utal, hogy a szertartások során botokat használnak. A Santería-rituálék alapja az állati és tárgyi felajánlás, a tánc és az ének. Az isteneket Orisháknak nevezik, és különféle funkcióval és hatalommal ruházzák fel őket. A Santería istenei és a hozzájuk kapcsolódó állatáldozatok: Elegua: teknős, kecske, kakas, oposszum; Chango: kecske, teknős, fűrj, kakas, kos; Babalu-Aye: kecske, kakas, sárga galamb; Oshun: tyúk, nőstény kecske, oposszum; Ogun: kakas, kecske, galamb, néha kutya; Yemaya: kacska, teknős, kos, kakas; Oya: nőstény kecske, galamb, tyúk és bármilyen fekete állat; Aggayu: kasztrált kecske, guineai tyúk, galamb; Obatala: nőstény kecske, tyúk, galamb, gyöngytyúk. Ebbo az állati áldozatok bemutatásának neve, amin

keresztül az Orisha a vér által nyer energiát. Minden Orishának szükséges vér-áldozatot bemutatni. Az állatok vérének kövekre vagy az Orishának megfelelő rituális tárgyakra csöpögtetik, majd a húst a résztvevők megtisztítják, elkészítik és megeszik (kivéve azokat az állatokat, amelyeket betegség gyógyítására használtak). A Palo-rituálék vallási edények vagy oltárok köré összpontosulnak, amelyek földet, botokat és állati vagy emberi eredetű maradványokat tartalmaznak. Az emberi csontok illegális sírok kifosztását is jelenthetik, nem feltétlenül kell emberáldozatra gondolni. A Palo Mayombe magába foglalja a Santería szimbólumvilágát. A rituálék során színes gyöngyök, tengeri kagylók, cigaretta, fémtárgyak és érmék, alkoholos palackok és tollak lelhetők fel, valamint elemi higanyt használnak. Több rituális helyszínen megtalálható volt a + vagy az O jelzés, valamint a nyilak, körök, keresztek, a hold és más szimbólumok komplex rajza is. Ezeket a jeleket rendszerint a padlón vagy a falon, de zászlókon, koponyákon, rituális kellékeken vagy tetoválások formájában is megtalálhatjuk. Az állatáldozatoknak vagy elvágják a torkát, vagy kitörik a nyakát, általában a testtől elválasztják a fejet, amelyet mágikusnak hitt helyeken helyeznek el. Szokás a testet (de néha a fejet is) bizonyos emberek ajtaja elé helyezni.

A rituális állatáldozatokat követő nyomozás szempontjából bármi kulcsfontosságú lehet, ami alkalmas arra, hogy megállapítsák belőle az események sorrendjét, tehát hogy mi után mi következett. Fontos kérdés, hogy az állat életben volt-e az áldozat bemutatásakor. Az áldozatbemutatás helyszínén előfordulhat korábbi rituálék nyoma, maradványa, így minden állati maradványt össze kell gyűjteni és alaposan megvizsgálni. A helyszínen minden rituáléra használható tárgyat (gyertya, tárgyak, láncok, felfüggesztésre alkalmas kötelek) le kell fotózni, és meg kell vizsgálni. Figyelembe kell venni a még élő állatok fajtát, fajtáját, színét stb., mert ezek utalhatnak az adott rituálékra. Az ilyen helyszínen biztosan található vér a padlón, a falon, valamint a kések, vágásra alkalmas eszközök is fontos bűnjelék lehetnek.

Szörmefarmok

A világ tenyésztett szörméjének 50%-át Európában állítják elő, nagyjából ötezer szörmefarmon. Az itt tapasztalható körülmények hasonlóak a szaporítótelepi körülményekhez. Kis, zsúfolt, koszos ketrecek, azokban vegetáló, többnyire mentálisan sérült állatokkal. A legkedveltebb szörmeállatok a nyérc, a csincsilla, a róka, a mosómedve, a kutya, a macska és a nyúl. A tartási körülmények mellett

a „betakarítás” is egyfajta állatkínzás, mert sok állatot élve nyúznak meg vagy kábítás alatt vágják le róluk a bundát.

Hazánkban a macska és a kutya szőrméjének hasznosítása törvénybe ütközik.

Egzotikus, védett vagy veszélyes állatok tartása, kereskedelme

Évente több millió egzotikus állatot értékesítenek a világon. Az egzotikus kifejezésnek nincs pontos meghatározása, de általában a klasszikus társállatoknál szokatlanabb vadállatra, állatra utal. Ennek a kereskedelemnek egy része legális, a nagyobb része viszont nem az. A különleges állatok iránti igény kielégítésére komplett feketepiaci hálózat alakult ki, amely többmilliárdos globális üzlet, és amelyet az e-kereskedelem és a közösségi média generált.

Amennyiben ezekkel a fajokkal találkozunk valaki, és nem tudja egyértelműen megállapítani, hogy tartásuk legális és megfelelő-e, úgy további szakértő vagy szakhatóság felkeresése javasolt. A veszélyes vagy természetvédelmi oltalom alatt álló állat esetében a természetvédelmi hatóság vagy a közgyűjtemények (állatkertek) tudnak segítséget nyújtani.

Vákát

Az állatkínzás kriminológiai kérdései

Az állatkínzással kapcsolatos kutatások

Magyarországon az állatvédelem területén az elmúlt több évet szemügyre véve az látható, hogy kevés olyan tanulmány készül, amely bemutatná és elemezné az állatkínzással kapcsolatos bűncselekményeket, a tényleges joggyakorlatot.

Az Országos Kriminológiai Intézetben folynak ilyen típusú kutatások évek óta, amelyek mostanáig a következők voltak: *Állatvédelem a büntetőjogban* (2016), *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai 2012 és 2016 között* (2017), *Az állatkínzás büntetéskiszabási gyakorlata* (2017), *A feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okai az állatkínzással kapcsolatos büntetőügyekben* (2018), *A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkínzásos ügyek elemzése* (2019).

Állatkínzás bűncselekmény miatt feljelentések megtételére 2004-ben 120, 2011-ben 1288, 2015-ben pedig 1273 esetben került sor.¹⁹

Jól látható a számokból, hogy az elmúlt időszakban a feljelentések száma megemelkedett. Ez azonban nem feltétlenül azt jelenti, hogy több bűncselekményt követtek volna el, hanem inkább arról lehet szó, hogy egyrészt az állampolgárok érzékenyebben reagálnak ezekre a bűncselekményekre, másrészt a civil szervezetek aktivitása is fokozódott. (Feliratozott, megjegyzéssel ellátott táblázatok a 2. mellékletben találhatók.)

Érdemes megemlíteni azt, hogy országos szinten nincsenek hiteles statisztikai adatok a kedvtelésből tartott állatok számáról. Szakmai szervezetek becslése szerint a magyar háztartásokban minimum kétmillió kutya, két és fél millió macska, másfél millió madár és ugyanennyi kis testű emlős, hüllő, két-éltű él. Ezen háztartások aránya az összeshez képest meghaladja az 50%-ot, tehát minden második háztartásban tartanak valamilyen állatot. (Előterjesztés az Igazságügyi Minisztérium felkérésére az állatvédelmi témájú jogszabályok módosítására javaslatokat kidolgozó, bejegyzett állatvédelmi szervezetek részvételével megalakult munkacsoport, 2016 márciusa és szeptembere között folytatott munkája alapján.)

¹⁹ Czabán Bernadett: *Állatkínzás bűncselekmények elemzése 2004–2011, valamint a kutyákkal kapcsolatban elkövetett bűncselekmények vizsgálata 2011.*

Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai

Az Országos Kriminológiai Intézetben 2017-ben folyt empirikus kutatás keretében olyan 2012–2016 közötti büntetőügyek tanulmányozására került sor, amelyekben jogerős döntés született. Összesen 197 eset képezte a vizsgálat alapját.

A feljelentésekről

A jogerős elítéléssel végződő ügyek vizsgálata alapján megállapítható, hogy állatkínzás miatt feljelentéseket rendszerint állampolgárok (43,1%), a rendőrség (21,8%), valamint állatvédő és állatmentő szervezetek (10,6%) tettek állatok nem megfelelő tartása, elhanyagolása (20,3%); elpusztítása (12,7%) miatt. További károsító magatartások is előfordultak, így például kutyák szándékos bántalmazása (11,2%); állatok eltulajdonítása (6,1%); valamint légpuskával való lelővése, megsebesítése (5%); egyéb állatok bántalmazása (4,5%); továbbá kutya éheztetése, magára hagyása (3,6%); illetve kitevése (2%). Ezenkívül elenyésző számban előfordult autóhoz kötött kutyával való közlekedés, állatok levágása és megmérgezése.

Az elkövetés tárgya

A vizsgált ügyekben a cselekmény legnagyobb számban kutya (102), hal (25), vad: azaz őz, szarvas, nyúl, vaddisznó (18), macska (17) és ló (11) ellen irányult. Kóbor vagy megkínzott állat egy-egy esetben volt az elkövetés tárgya.

Az elkövetés helye

A bűncselekmény elkövetése általában ingatlanon (41,6%), vízparton (12,7%), utcán (7,6%), tanyán és külterületen (5,6%) történt.

Elkövetési magatartások és minősítő eredmények

A bűncselekmény elkövetési magatartásait a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdése határozza meg, a minősítő eredményeket pedig a (2) bekezdés.

A legjellemzőbb elkövetési magatartás az „indokolatlan bántalmazás” (52 eset), valamint az „indokolatlan bánásmód” (34 eset) volt. Kisebb számban fordult elő az „elűzés, elhagyás, kitevés” (11 eset).

A minősített esetek közül legtöbbször a különös szenvedést okozva elkövetett állatkinzás büntettét (40 eset) állapította meg a bíróság. Csak néhányszor fordult elő, hogy a cselekmény több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozta (10 eset).

Milyen esetekben állapította meg a bíróság jogerős ítéletében a fent említett törvényi tényállásban megjelölt elkövetési magatartásokat?

Indokolatlan bántalmazás történt általában akkor, amikor az elkövetők

- különböző eszközökkel (például fahusáng, vasrúd, kapa, fejsze, kalapács) vertek kutyát, őzet, disznót (19 eset);
- légpuskával macskára lőttek (10 eset);
- kutyát vagy macskát magasból ledobtak, épületből kidobtak, falhoz vág-tak, földhöz csaptak, rájuk tapostak (6 eset);
- kutyát, bárányt, macskát megcsonkítottak, illetve levágtak (4 eset);
- kutyát és pulykát vertek (3 eset);
- sünt felgyújtottak vagy labdának használtak (3 eset);
- egyéb esetek is előfordultak: krosszmotorral őz nyakára, mellkasára való ráhajtás; kutya megfojtása kábeldarabbal; macska zsákba helyezése és pontosan meg nem határozható nagyságú és számú erőbehatásoknak kitevése; tyúk fejével asztal csapkodása; széncinege levegőbe dobása, majd ezt követően belerúgás; kutya láncsal vonszolása aszfaltos úton; tyúk nyakának kitekerése.

Indokolatlan bánásmódban részesítették az állatokat a terheltek gyakran akkor, amikor

- kutyát szorosan kikötöttek táplálék, ivóvíz nélkül úgy, hogy időjárástól védett létesítmény sem állt rendelkezésre (13 eset);
- haszonállatokat úgy tartottak, hogy az nem felelt meg az állattartás követelményeinek, azaz takarmányozásukat, itatásukat, almozásukat elmulasztották (9 eset);

- kutyát láncsal úgy kötötték ki, hogy a lánc az állat nyakába vágott, és nyílt seb keletkezett (5 eset);
- kutyák, haszonállatok gondozását elhanyagolták, azaz például nem kaptak védőoltást, ápolatlanok, betegek voltak (4 eset);
- a kutyát az autóhoz kötötték, és ily módon közlekedtek vele (2 eset).
- Egy olyan eset fordult elő, amikor állatokat (sertés) összezsúfolva szállítottak, étel és ital nélkül.

Az elűzés, elhagyás, kitevés elkövetési magatartás valósult meg a következő esetekben:

- kutyák és macska elhagyása például költözés miatt, gázolós balesetet követően (6 eset);
- kutyák kitevése utcára, tópartra (4 eset);
- kutya háztól való elzavarása (1 eset).

A bíróság álláspontja szerint a különös szenvedés okozását kimerítette

- az állat (kutya, sertés, vaddisznó, ló, sün) ütlegetése (11 eset);
- az állat (kutya, sertés) fejbe verése különböző eszközökkel, például kővel, csákánnyal, baltával, fejszével, kalapáccsal (7 eset);
- lánc benövésének hagyása a kutya nyakába (3 eset);
- kutyák gondozásának elmulasztása (3 eset);
- kutya földhöz csapása, ház falához vágása (2 eset);
- kutya, egerészölyv megmérgezése (2 eset);
- macska testrésznének levágása, anyajuh torkának elvágása (2 eset);
- nagyszámú állat (bárány, naposcsibe) nem megfelelő szállítása, tartása (2 eset);
- egyéb, így például hurkok kihelyezése vadászat céljából, kutya több hónapig hátrahagyása, sün fogva tartása élelem és víz nélkül, kutya autóhoz kötése és ily módon való közlekedés, kutyával való vadászat, macska kályhába dobása, kutya fojtogatása, nyúl kővel való megdobása.

Több állat maradandó egészségkárosodásával vagy pusztulásával valósult meg az állatkínzás az alábbi esetekben:

- kutyák, lovak nem megfelelő módon táplálása, itatása, aminek következtében éheztek és szomjaztak; bezárva tartása; állatorvosi ellátásának hiánya (6 eset);
- kutyák földhöz csapása, ház falához vágása (2 eset);

- kölyökkutyák vízbe fojtása (1 eset);
- hurkok elhelyezése vadak elejtése céljából (1 eset).

Elkobzás

A 197 ügyből 8 ügyben került sor állatok (kutyák és lovak) elkobzására. Az állatok állatmentő alapítványhoz, illetve fajtamentő egyesülethez kerültek. A bíróság jogerős ítéletében azért kobozta el az állatokat, mert a terhelt kutyáját bántalmazta, kidobta a ház tetőtéri ablakán keresztül, lovait, illetve kutyáit nem megfelelően tartotta. A lovak esetében ez oly módon jelent meg, hogy nem volt biztosítva számukra megfelelő mennyiségű és minőségű takarmány, ivóvíz; bőrük parazitákkal fertőzött; patájuk gondozatlan volt. Kutyákat pedig saját ürüléküktől és vizeletüktől szennyezett helyen tartottak; huzamos időre bezártak; illetve nem voltak beoltva; továbbá parazita elleni kezelésben sem részesültek.

A bíróság által értékelt legfontosabb bizonyítékok

Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások során a bíróság által értékelt legfontosabb bizonyítékok, körülmények legtöbbször a következők voltak:

- a tanúk, akik látták a történeteket (140 terhelt esetén);
- a helyszínen észleltekről, az összegyűjtött adatokból és a megtett intézkedésről készített rendőri jelentés (113 terhelt esetén);
- a fényképekből álló melléklet (95 terhelt esetén);
- valamint a feljelentésről, a helyszíni szemléről és a lefoglalásról készült jegyzőkönyv (81, 77, 48 terhelt esetén);
- a terhelt beismerő vallomása (65 terhelt esetén);
- a bűnjeljegyzék (44 terhelt esetén);
- mindezen kívül végül, de nem utolsósorban az elkövetési magatartás és az állat állapota közötti okozati összefüggés megállapítása céljából az igazságügyi állatorvos szakértő véleménye (39 terhelt esetén) és a sérült állatot ellátó állatorvos (35 terhelt esetén) jegyzőkönyve.

A büntetés kiszabása során értékelt enyhítő és súlyosító körülmények

A Fővárosi Törvényszék az állatkínzás ítélezési gyakorlata kapcsán hangsúlyozza, hogy a bíró mindig az adott ügyet egyedileg vizsgálja.²⁰ A büntetés kiszabásakor alaposan mérlegeli a bűnösségi körülményeket: az elkövetett cselekményt és az enyhítő, súlyosító körülményeket. E körben meghatározó az elkövető személyisége, a cselekmény előtt vagy alatt, illetve azt követően tanúsított magatartása.

A büntetés kiszabása során a bíróság enyhítő körülményként értékelte általában a terheltek beismerő vallomását (44 személy); büntetlen előéletét (43 személy); azt, hogy kiskorú gyermek(ek) tartására kötelesek (26 személy); az időmúlást (24 személy); a kár részben vagy teljes egészében való megtérülését (10 személy); az elkövetési érték minősítési értékhathárhoz való közelítését (8 személy); valamint a megbánó magatartást (6 személy). Volt olyan ügy, amelyben enyhítő körülményként szerepelt az, hogy a vádlott ellen nem indult korábban közigazgatási eljárás az állattartással kapcsolatban.

A büntetés kiszabása során a bíróság súlyosító körülményként vette figyelembe leggyakrabban a hasonló típusú cselekmények országos, illetve helyi szinten történő elszaporodottságát (29 személy); a terheltek büntetett előéletét (22 személy); a társtetteségben való elkövetést (20 személy); a halmazatot, illetve a többszörös halmazatot (15 személy); azt, hogy a vádlottak büntetőeljárás, illetve felfüggesztett szabadságvesztés hatálya alatt követték el a bűncselekményt (11, illetve 10 személy); továbbá azt, hogy a cselekmény nemcsak alkalmas volt arra, hogy az állat pusztulását okozza, hanem az állat elhullása mint eredmény ténylegesen be is következett (9 személy). Súlyosító körülményként szerepeltek még ezekben az ügyekben az alábbi tényezők:

- az állat kitaró, durva bántalmazása;
- a brutális elkövetési mód;
- az állat kiszolgáltatott helyzete, különös tekintettel fajtájára, életkorára és testsúlyára;
- az állatok hosszabb időn keresztül rendkívül rossz körülmények között tartása;

²⁰ Fővárosi Törvényszék: Sajtótájékoztató a Fővárosi Törvényszéken 2016. április 29. Állatkínzás: ítélezési gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken. A Fővárosi Törvényszék Sajtó Osztálya – háttéranyag, 2016. 3.

- a büntetőeljárás megindulását követően a vádlott nem tett semmit az állatok körülményeinek javítása érdekében;
- több ló nem megfelelő tartása és gondozása (az állatok nem kaptak elegendő takarmányt, orvosi ellátásban sem részesültek);
- több kutya kitétele;
- több állat elpusztulása;
- kíméletlen, a kutya életének megmaradására esélyt sem hagyó, garázda elkövetési mód;
- állattartói kötelezettség súlyos elhanyagolása;
- több állat hosszú időn keresztül való nélkülözése;
- több állat veszélybe kerülése;
- az állat két lövéssel való megsebesítése,
- az állatnak olyan súlyos sérülések okozása, ami a gyógyulási időt meghosszabbította.

Büntetések típusa, mértéke

A bűncselekmény társadalomra veszélyessége a tényállásban meghatározott büntetésben és annak tételkeretében jelenik meg. A kiszabható büntetés tehát a bűncselekmény súlyosságát is kifejezi. Az állatkínzás alapesete vétség, és két évig, minősített esete büntett, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A megadott tételkeret között a bíró dönt arról, hogy milyen büntetést szab ki. A törvény lehetőséget ad végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására, azonban az alacsony büntetési tétellel fenyegetett cselekmények esetén e helyett, az enyhítő szakasz²¹ alkalmazásával, lehetőséget biztosít enyhébb büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására.

A vizsgált ügyekben összesen 260 terhelt követett el állatkínzást.

A bíróság jogerős ítéletében az elkövetőket leggyakrabban felfüggesztett (134 személy, ebből tízen fiatalkorúak voltak), részben felfüggesztett (1 személy) és végrehajtandó szabadságvesztésre (29 személy, ebből ketten fiatalkorúak voltak) ítélte, és ez utóbbi mellett közügyektől eltiltást (25 személy) alkalmazott. A szabadságvesztés végrehajtási fokozata általában börtön (90 személy), fogház (60 személy), néhány esetben fegyház (2 személy), fiatalkorúak fogháza (9 személy), illetve fiatalkorúak börtöne (1 személy) volt.

²¹ Btk. 33. § (4) bekezdés.

A kiszabott felfüggesztett szabadságvesztések időtartama a következőképpen alakult:

- 6 hónap vagy kevesebb: 42 személynél;
- 6 hónap – 1 év: 59 személynél;
- 1–2 év: 33 személynél;
- 2–3 év (fele részben felfüggesztett): 1 személynél.

A kiszabott végrehajtható szabadságvesztések időtartama a következőképpen alakult:

- 1 év vagy kevesebb: 13 személynél;
- 1–2 év: 8 személynél;
- 2–3 év: 5 személynél;
- 3 év felett: 3 személynél.

Végrehajtható szabadságvesztés kiszabására többségében visszaeső terheltekkel szemben vagy halmazati elkövetés esetén, állatkinzás büntette miatt került sor.

A Fővárosi Törvényszék tájékoztató anyaga szerint a bírók végrehajtható szabadságvesztést leginkább akkor alkalmaznak, ha az elkövető nagy szenvedést és gyötrelmet okozott az állatnak, vagy kedvezőtlenek a terhelt személyi körülményei: felfüggesztett, illetve feltételes szabadságvesztés hatálya alatt vagy visszaesőként követte el a cselekményt.²²

Közérdekű munka büntetést 39, pénzbüntetést 18 terhelten szemben szabta ki. A közérdekű munka büntetések időtartama 120, 150, 180, 300 óra volt. A pénzbüntetések összege általában 100 ezer és 200 ezer forint között mozgott.

A mellékbüntetések közül vagyoneklobzásra 11, kitiltásra és kiutasításra pedig 1–1 vádlottnál került sor. Az intézkedések közül a bíróság elsősorban próbára bocsátást (34 személy) és pártfogó felügyeletet (26 személy) rendelt el, ezenkívül még néhány elkövetőt (4 személy) megrovásban részesített, illetve velük szemben eklobzást (2 személy), vagyoneklobzást (2 személy) és jóvátételi munkát (2 személy) alkalmazott.

A bíróság fiatalok esetén a büntetések közül a felfüggesztett szabadságvesztésen kívül jellemzően közérdekű munka büntetést szabott ki, intézkedésként pedig főként pártfogó felügyeletet és próbára bocsátást alkalmazott.

Összességében megállapítható, hogy a joghátrányok tekintetében a bírói gyakorlat széles skálán mozog.

²² Fővárosi Törvényszék (2016): i. m. 4.

Fontos megemlíteni azt, hogy a bíró nem szerez tudomást az általa kiszabott büntetés vagy intézkedés végrehajtásáról.²³ Ennek azért van jelentősége, mert ha erről visszajelzést kapna, ez hatással lehetne a jogalkalmazói gyakorlatra.

Halmazat más bűncselekményekkel

A bíróság jogerős ítéletében 99 elkövetőnél szabott ki halmazati büntetést. Az állatkínzás általában egy (77 személy), illetve két (17 személy) másik bűncselekménnyel állt halmazatban. Az állatkínzást legtöbbször, 16 terhelnél lopás büntetével [1978. évi IV. törvény 316. § (1) és (4) bekezdés *a*) pont], 10-nél lopás vétségével [1978. évi IV. törvény 316. § (1), (2) bekezdés I. fordulat], 7-nél pedig garázdaság vétségével [2012. évi C. törvény 339. § (1) bekezdés] halmazatban állapították meg. Csak 3, illetve 1 elkövetőnél fordult elő, hogy az állatkínzás orvvadászat [2012. évi C. törvény 245. § *c*) pont] és természetkárosítás [2012. évi C. törvény (1) bekezdés *b*) pont] büntetével állt halmazatban.

Elkövetői kör

Összesen 260 terhelt valósította meg a bűncselekményeket, 63,1%-ot tettesnek, 31,9%-ot társtettesnek, 3,1%-ot bűnsegédnek minősítettek. Túlnyomó többségében olyan férfiak (88,5%) követték el a cselekményeket, akik községben (142 személy) vagy városban (66 személy) élnek. Tehát az állatkínzások többsége vidéken történik, ahol gyakran a mai napig olyan szokások (például kutyák veréssel nevelése) élnek, amelyek általában már nem elfogadottak. A terheltek között 22 fiataikorú, 40 fiatal felnőtt volt. A fiataikorú elkövetők többsége (20-an) indokolatlanul bántalmazott állatokat, illetve az állatnak különös szenvedést okozva állatkínzás büntetést valósította meg. Legnagyobb számban 31 és 40, valamint 41 és 50 év közötti személyek követték el a vizsgálat alapjául szolgáló eseteket. A legfiatalabb elkövető 18, a legidősebb 78 éves volt. Iskolai végzettségüket tekintve általános iskolát (114 személy) vagy szakmunkásképzőt (52 személy) végeztek. Az iratok alapján megállapítható, hogy a 260 elkövetőből 186 rendelkezett valamilyen állással, azonban erről sok terhelnél (42-nél) nem volt adat.

²³ Várhegyi Éva: *A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata, különös tekintettel a természetkárosítás büntette elemzésének tapasztalatai alapján*. 2013. 38.

Az elkövetők többsége alkalmi munkás (34 személy), alkalmazott (27 személy), munkanélküli (24 személy), továbbá öregségi (17 személy) vagy rokkantsági (16 személy) nyugdíjas volt. Kiemelendő, hogy három állatgondozó szerepelt az elkövetők között. A terheltek között 4 román és 1 osztrák állampolgár volt. Csupán tizenegy elkövető volt előzetes letartóztatásban. Az elkövetők 63,5%-a (165 személy) először követett el bűncselekményt. Korábban 95 terhelt volt már büntetve, a többség lopás vétsége (19 személy) és büntette (15 személy), valamint lopás büntette és más bűncselekmények (11 személy), továbbá ittas járművezetés vétsége (11 személy) miatt. Csak három személy követett el korábban állatkínzást. Jogerős ítélet első fokon 187, másodfokon 70 terhelnél született. A bíróságok jogerősen legtöbbször, 134 személynél (ebből tízen fiatalkorúak voltak) felfüggesztett szabadságvesztést, 1 személynél pedig részben felfüggesztett szabadságvesztést szabtak ki főbüntetésként. Két terhelnél emellett pénzbüntetést is alkalmaztak. Végrehajtandó szabadságvesztésre 29 elkövetőt (ebből ketten fiatalkorúak voltak) ítélték. Főbüntetésként közérdekű munka büntetést 39, pénzbüntetést 18 személlyel szemben szabtak ki. Mellékbüntetésként legtöbbször közügyektől eltiltást (25 személy) és vagyonelkobzást (11 személy) rendeltek el. Intézkedésként legtöbbször próbára bocsátást (34 személy) és pártfogó felügyeletet (26 személy) alkalmaztak. Ezenkívül néhány elkövető megrovásban (4 személy) részesült. Jóvátételi munkát, elkobzást és vagyonelkobzást összesen 6 személynél írtak elő. A bíróság fiatalkorúak esetén a büntetések közül a felfüggesztett szabadságvesztésen kívül jellemzően közérdekű munka büntetést szabott ki, intézkedésként pedig főként pártfogó felügyeletet és próbára bocsátást alkalmazott.

A feljelentés elutasításával és a nyomozás megszüntetésével végződött ügyek ismérvei

Eljárási akadályok

A büntetőeljárás általában a büntetőügy megindításától kezdődő és annak jogerős befejezéséig tartó folyamat. Célja a bűncselekmények és elkövetőik felderítése, illetve az utóbbiak felelősségre vonása és megbüntetése. Megtörténhet azonban az, hogy a procedúra olyan akadályokba ütközik, amelyek miatt az nem folytatható. Ezek az eljárást gátló körülmények jórészt már az induláskor vagy az eljárás első szakaszában, a nyomozás során jelentkeznek.

Eljárási kódexünk (2017. évi XC. törvény) a büntetőeljárás akadályának tekinti azt, ha

- a terhelt cselekményét már jogerősen elbírálták, kivéve a rendkívüli jogorvoslati eljárások és egyes különleges eljárások esetét;
- ha az elkövető egy cselekménye több bűncselekményt valósít meg, a bíróság azonban nem a vádirati tényállás szerint megállapítható valamennyi bűncselekmény miatt állapítja meg a terhelt bűnösségét;
- az adott személy felelősségét a bíróság szabálysértési eljárásban hozott határozatával állapította meg, azonos tényállás mellett büntetőeljárás nem indítható vele szemben.

A feljelentés elutasítása és a nyomozás megszüntetése közös pontja az, hogy ha a Be.-ben meghatározott okok valamelyike fennáll, nem indítható, illetve nem folytatható az eljárás. A különbség pedig annyi, hogy ezek a procedúra megindítását vagy lefolyását gátló tényezők mikor váltak nyilvánvalóvá az eljáró hatóság számára.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálat alapjául szolgáló ügyekben a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (régi Be.) alapján jártak el a hatóságok, a következőkben ezen jogszabály vonatkozó rendelkezéseit ismertetem, majd ezt követően bemutatom a 2017. évi XC. törvény (új Be.) szabályait.

A feljelentés elutasítása

A 1998. évi XIX. törvény 174. § (1) bekezdése alapján a feljelentést – három napon belül határozattal – el kell utasítani, ha már a feljelentésből magából megállapítható, hogy

- a cselekmény nem bűncselekmény;
- a bűncselekmény gyanúja hiányzik;
- a büntethetőséget kizáró ok (Btk. 15. §) állapítható meg;
- eljárás halál, elévülés vagy kegyelem folytán nem indítható;
- a magánindítvány vagy feljelentés hiányzik;
- a cselekményt már jogerősen elbírálták;
- a cselekmény elbírálására a magyar hatóságnak nincs joghatósága.

A következő szakasz a feljelentés elutasíthatóságát teremtette meg a hatóságokkal együttműködő elkövetővel és a fedett nyomozóval szemben. A 1998. évi

XIX. törvény 175. § (2) bekezdés alapján a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a feljelentést határozattal *elutasítja*, ha a bűncselekmény elkövetésével fedett nyomozó [1998. évi XIX. törvény 178. § (2) bekezdés] gyanúsítható megalapozottan, aki a cselekményt szolgálati feladata teljesítése közben bűnüldözési érdekből követte el, és a bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik. Az 1998. évi XIX. törvény 175. § (1) bekezdése szerint pedig a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetében az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság az ügyész engedélyével a feljelentést *elutasíthatja*, ha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy az ügy, illetőleg más büntetőügy felderítéséhez, bizonyításához hozzájárulva olyan mértékben együttműködik, hogy az együttműködéshez fűződő nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.

A feljelentés elutasítására általános hatáskörrel az ügyész rendelkezett, de a törvény által meghatározott esetekben az elutasításra a nyomozó hatóság is jogosult volt [1998. évi XIX. törvény 174. § (2) bekezdés].

Az eljárási kódex arról is rendelkezett, hogy mely esetekben nem lehet a feljelentést elutasítani, azaz az eljárást akkor is meg kellett indítani, ha az elkövető nem büntethető, illetve elkobzásnak van helye [1998. évi XIX. törvény 174. § (3) bekezdés].

A feljelentést nem lehet elutasítani, ha

- kényszergyógykezelés elrendelése látszik szükségesnek;
- elkobzásnak, illetőleg vagyone elkobzásnak vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a büntethetőségtől függetlenül helye van, kivéve, ha az elkobzásra, illetőleg vagyone elkobzásra vagy az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljáráshoz a bizonyítékok rendelkezésre állnak.

A feljelentés az 1998. évi XIX. törvény 175. § (1) vagy (2) bekezdése alapján akkor sem utasítható el, ha a 175. § (1) bekezdésében meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható [1998. évi XIX. törvény 175. § (6) bekezdés]. Az említett személyek elleni büntetőeljárást el kell különíteni attól az ügytől, amelyben a 175. § (1) bekezdésében meghatározott személy, illetőleg a fedett nyomozó által feltárt bizonyítékot fel kívánják használni.

A 2017. évi XC. törvényben a feljelentés elutasításának okai (a magánvádas eljárással összefüggő módosítás kivételével) érdemben nem változtak. Ellenben a feljelentést a nyomozó hatóság elutasíthatja.

A nyomozás megszüntetése

Korábban már említettük, hogy a nyomozás során is felmerülhetnek olyan akadályok, amelyek a feljelentésből még nem tűntek ki, de az eljárás menetében minden kétséget kizáróan tisztázódtak, s ezért a további eljárást meg kell szüntetni. Ezen okokat – amelyek nagyrészt azonosak a feljelentés elutasításának kapcsán már megismertekkel – korábban az 1998. évi XIX. törvény 190. § (1) bekezdése határozta meg:

„Az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti,

- a) ha a cselekmény nem bűncselekmény,
- b) ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, és az eljárás folytatásáról sem várható eredmény,
- c) ha nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt, illetve ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,
- d) ha büntethetőséget kizáró ok állapítható meg, kivéve, ha kényszergyógykezelés elrendelése látszik szükségesnek,
- e) a gyanúsított halála, elévülés, kegyelem miatt,
- f) a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt,
- g) ha a magánindítvány, kívánat vagy feljelentés hiányzik, és az már nem pótolható,
- h) ha a cselekményt már jogerősen elbírálták,
- i) ha az EU tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény szerinti konzultációs eljárás eredménye alapján a büntetőeljárást az EU másik tagállama folytatja le,
- j) és megrovást alkalmaz, ha a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen,
- k) ha a cselekmény elbírálására a magyar hatóságnak nincs joghatósága.”

Az idézett szakasz b) és c) pontja egyértelműen azokról az esetekről rendelkezik, amelyeknél az ügyésznek a nyomozás során beszerzett adatokra támaszkodva kell meghoznia döntését, mert ezek a feljelentésből, illetőleg a nyomozás elrendelése előtt nem voltak ismertek. Látható, hogy a nyomozás megszüntetése is fő

szabály szerint az ügyész hatáskörébe tartozott, de a törvény a viszonylag egyértelmű jogi megítélésű (halál, elévülés, kegyelem, gyermekkor, magánindítvány, kívánság, feljelentés hiánya, illetőleg bizonyos esetekben bűncselekmény hiánya miatti) ügyekben a nyomozó hatóságnak is megadta a jogosultságot [1998. évi XIX. törvény 190. § (2) bekezdése].

A hatóságokkal együttműködő elkövetővel szemben – a feljelentés elutasítása során megismertekhez hasonlóan – megszüntethető, a fedett nyomozó esetén pedig kötelező a nyomozás megszüntetése [1998. évi XIX. törvény 192. § (1) és (2) bekezdése]. Mindkét esetben a törvény a nemzetbiztonsági érdek, illetve a bűnüldözési érdek jelentősebb mértékének adott prioritást a konkrét elkövetők megbüntetéséhez fűződő érdekekkel szemben.

A 2017. évi XC. törvény az eljárás megszüntetése körében sem változtatott a korábbi Be.-ben szabályozott okok tartalmán, de azokat a felderítés és a vizsgálat sajátosságaihoz igazította. Kiemelendő, hogy szabályozásra került az eljárás megszüntetésének azon esete, amikor erre a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető okból kerül sor [2017. évi XC. törvény 398. § (2) bekezdés c) pont].

Az új kódex a magánvádra, közvadra üldözendő bűncselekményekkel kapcsolatban a feljelentés elutasításánál kifejtettekhez hasonlóan az eljárás megszüntetésének esetei között is megszüntetési okként kezeli, ha az eljárás adatai alapján a cselekmény nem közvadra üldözendő.

A táblázatból jól látható (3. táblázat), hogy 2005 és 2009 között a legnagyobb számban a nyomozást azért függesztették fel, mert az elkövető kiléte nem volt megállapítható; a nyomozást megszüntették, egyben megrovást alkalmaztak a gyanúsítottal szemben, mert úgy ítélték meg, hogy a cselekmény már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen; illetve nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a terhelt követte el.

A 2010-et követő években viszont változás történt. Kevesebb, mint felére csökkent a feljelentések elutasításának és a nyomozások megszüntetésének száma. Egyetlenegy esetben sem került sor a nyomozás felfüggesztésére az elkövető kilétének hiánya miatt. Emelkedett a száma azoknak az eseteknek, amikor gyermekkor, illetve kóros elmeállapot mint büntethetőséget kizáró ok akadályozta a büntetőeljárás megindítását vagy lefolytatását.

Emellett az is kitűnik a számokból, hogy 2014 és 2016 között összesen 133 esetben került sor feljelentés elutasítására és nyomozás megszüntetésére a regisztrált állatkínzás-bűncselekmények esetén.

A vizsgálatban szereplő ügyekről általában

Az Országos Kriminológiai Intézetben folytatott empirikus kutatás keretében olyan 2014 és 2016 közötti büntetőügyek tanulmányozására került sor, amelyek a feljelentés elutasításával vagy a nyomozás megszüntetésével végződtek. Összesen 117 ügy képezte a vizsgálat alapját.

Az ügyek 72%-ában az ügyészség, 21%-ában pedig a rendőrség szüntette meg a nyomozást. Feljelentés elutasítására az esetek 7%-ában került sor.

A büntetőeljárás általában állatok bántalmazása (20%), nem megfelelő tartása, elhanyagolása (18%), légpuskával lelövése (15%) és megsebesítése (10%) miatt indult. Ezenkívül többször sor került kitételükre (8%), kihelyezett hurkokkal kutya, macska, őz, vaddisznó elejtésére, illetőleg különböző állatok leszúrására, levágására (7%).

Az eljárás alapjául szolgáló cselekmények *megyéenkénti megoszlását* tekintve megállapítható, hogy többségük Somogy, Pest, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés megyében, valamint a fővárosban valósult meg.

Az elkövetési hely jellegét tekintve a legtöbbször ingatlan, valamint utca volt.

Az eljárás alapjául szolgáló cselekményt főként az állampolgárok (73%) észlelték.

A hatóság általában a rendőri jelentés (60 eset) és magánszemélyek (45 eset) feljelentése alapján *szerezett tudomást a cselekményekről*.

Igazságügyi szakértő kirendelésére az ügyek kevesebb mint felében (45 eset) került sor, többségükben fegyverszakértő, állatorvos, valamint elmeorvos, továbbá állategészségügyi szakértő működött közre.

Feljelentés elutasításával lezárt ügyek

A feljelentés elutasításával lezárt ügyeknél (8 ügy) a büntetőeljárás maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására alkalmas módon elkövetett állatkínzás vétségének [Btk. 244. § (1) bekezdés *a*) pont] alapos gyanúja miatt indult minden esetben. A feljelentést a Be. 174. § (1) bekezdés *c*) pontja alapján, bün-

tethetőséget kizáró ok; gyermekkor miatt utasította el az eljáró hatóság, kivéve azt az egy ügyet, amelyben a bűncselekmény gyanúja hiányzott [Be. 174. § (1) bekezdés b) pont].

Nyomozás megszüntetésével lezárt ügyek

A nyomozás megszüntetésére 109 ügyben került sor, leggyakrabban (42 ügy) azért, *mert nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el* [Be. 190. § (1) bekezdés c) pont II. fordulata]. Jellegzetesen ez olyan ügyekben jelent meg, amelyekben

- légpuskával kutyákat, macskákat sebesítettek meg, illetve lőttek le;
- előre kihelyezett hurkokkal vaddisznót, őzet ejtettek el;
- kölyökkutyákat tettek ki, és sorsukra hagyták azokat;
- különböző állatokat nem megfelelően tartottak;
- mérgezés történt.

Megrovás alkalmazása mellett szüntette meg az ügyészség a nyomozást abban a 24 ügyben, ahol úgy látta, hogy a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen [190. § (1) bekezdés j) pont]. Ezekben az esetekben az elkövetők legtöbbször

- állataikat nem megfelelő módon tartották, elhanyagolták;
- kutyákat, macskákat tettek ki és sorsukra hagyták azokat;
- madarakat, ebeket légpuskával lőttek le;
- kutyákat bántalmaztak,
- láncsal úgy kötötték ki házörzőjüket, hogy nyílt seb keletkezett nyakukon.
- Olyan esetek is előfordultak, amikor védtelen állatokkal *gyermek*ek kegyetlenkedtek (13 ügy), és életkoruk miatt a felelősségre vonásuk elmaradt [Be. 190. § (1) bekezdés d) pont]. Elsősorban kutyákat, macskát bántalmaztak; ebeket akasztottak fel; továbbá tyúkokat és kutyákat kövekkel dobáltak meg a többségében 10 és 13 év közötti gyerekek.

Ezenkívül a nyomozás megszüntetésének okaként szerepelt még jellemzően a gyanúsított halála (10 ügy); a kóros elmeállapot mint büntethetőséget kizáró ok (7 ügy); valamint a tévedés (4 ügy).

Jogértelmezési anomália

A vizsgálatban szereplő néhány jogeset kapcsán bizonytalanság volt érzékelhető a tekintetben, hogy az állat általi támadással szembeni védekezés alkalmas lehet-e végszükség előidézésére.

A Kúria egyik elvi határozatában (EBH2018. B.24.) fejti ki ezzel kapcsolatos álláspontját:

A Kúriához felülvizsgálati indítvány benyújtására került sor abban az ügyben, amelyben az önkormányzat által használt ház udvarán egy kistestű terrier kutya morogva közelítette meg az ott dolgozó három személyt. Közülük két nő úgy megijedt, hogy bementek a házba és telefonon értesítették a terheltet (a község polgármesterét), aki nem sokkal később a helyszínre érkezett és magához vette a gépkocsijában található íjat. Az eb az udvaron volt, amikor a vádlott megérkezett, és akit követtek az ott dolgozók. Megpróbálták elzavarni a vicsorgó és habzó szájú állatot, de az nem futott el. Ezt követően a terhelt a kutyát nyílveszővel meglötte, az állat elmenekült a helyszínről, majd a lövés után 10–12 perc múlva elpusztult. A rendelkezésre álló adatok alapján nem lehetett kétséget kizáróan megállapítani, hogy az eb hasi sérülését a vádlott által kilőtt nyílvesző okozta-e, továbbá azt sem, hogy az állat halála előtt szerzett sebei mitől keletkeztek. Az eljáró bíróság megállapította, hogy a terhelt által kilőtt és a kutya testébe fúródott nyílvesző alkalmas volt arra, hogy az eb maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Ezzel szemben korábbi sebesülései egyenként és összességükben sem idézhették elő az állat pusztulásához vezető sérülést. A járásbíróság a vádlottat állatkínzás büntetében [2012. évi C. törvény 244. § (2) bek. *a*) pontja] mondta ki bűnösnek, ezért (180 000 forint) pénzbüntetésre ítélte. A kétirányú fellebbezések alapján eljáró törvényszék a terhelt cselekményét állatkínzás vétségének [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. *a*) pontja] minősítette, és őt egy évre próbára bocsátotta. Egyebekben az első fokú ítéletet helybenhagyta.

A bíróság jogerős határozata ellen a vádlott védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, annak törvényi okaként elsődlegesen a Be. 416. § (1) bek. *a*) és *b*) pontját, másodlagosan pedig a *c*) pontot jelölte meg. Elsősorban a jogerős ítélet megváltoztatását és a terhelt felmentését, másodsorban a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását kérte. Indokolásában kifejtette, hogy a bíróság tévesen vont le következtetést a végszükség – mint büntethetőséget kizáró ok – hiányára. Állattámadás alkalmas lehet végszükség előidézésére, az eb által okozott veszély valós és okszerű volt,

az erre vonatkozó feltevésre a terheltnek alapos oka volt. A kutya viselkedése közvetlen veszélyt jelentett a két tanúra és a vádlottra is, ám ennek hiányában sem lenne büntethető a terhelt, mert okkal feltételezte, hogy cselekménye a társadalomra nem veszélyes. Az állat már többször rátámadt a tanúkra, az sem egyértelmű, hogy nem volt-e veszély az eb. A veszély közvetlen volt, másként el nem hárítható, és a vádlott véten volt e veszély előidézésében. A nyílveszű használata sem alapozza meg önmagában a terhelt büntetőjogi felelősségét. A vádlott cselekménye megfelel a szükségesség-arányosság mércéjének is, ha mégis átlépte, akkor ijedtsége, menthető felindulása miatt lépte túl annak mértékét, hiszen felelősséggel tartozott a tanúk testi épségéért. E mellett arra is kitért, hogy a 244. § tényállási eleme a bántalmazás indokolatlan volta is, jelen esetben viszont érthető volt a terhelt fellépése az agresszív és megvadult állattal szemben a tanúk és a saját testi épségének védelme érdekében.

Ezen túl a nyílveszű kilövése nem volt alkalmas a gerinces állatnál maradó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására. A másodfokú eljárásban bevont szakértő véleménye szerint kétséges, hogy mi szúrta át az állatot, semmi sem támasztja alá, hogy a kutya pusztulását nyílveszű okozta-e, illetve, hogy a megtalált nyílveszű a vádlotté lenne. Így tehát a meglőtt kutya vonatkozásában a cselekmény tényállásszerűsége nem áll fenn, a megtalált eb tekintetében pedig bizonyítatlan a terhelt bűnössége.

A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta, és a megtámadott határozatok hatályában fenntartására tett javaslatot.

A Kúria alaposnak találta az előterjesztést. Rögzítette, hogy tévedett az első- és a másodfokú bíróság, amikor a vádlott javára a végszükséget – mint büntethetőséget kizáró okot – nem állapította meg, holott ennek ténybeli alapjai a jogerős ítéletben megállapított tényállásból kitűnnek. Ezzel szemben viszont nincs ténybeli alapja annak, miszerint az állatnak nem volt támadó szándéka, holott a jogerős ítéletben megállapított tények (morgás, vicsorgás) ennek az ellenkezőjére utalnak. A végszükség pedig alapvetően a két megtámadott nő oldaláról vizsgálendő, akik bezárkóztak és segítséget hívtak, az pedig a részükről fennálló félelemre utal. Ehhez képest a végszükség fennállt, a terhelt pedig ennek elhárítására törekedett.

A testület kifejtette, hogy élőlény ártó szándékú közeledése (támadása), más ellen irányuló ártó vagy veszélyeztető erő kifejtés, amellyel szemben védekezésnek van helye. Az állat általi támadással szembeni védekezés lehetősége pedig nem szűkebb, mint amikor a támadást ember hajtja végre. A vádlotti fellépés tehát a két nő segélykérésére megfelel a végszükség törvényi feltételeinek.

A kutya elzavarása nem járt eredménnyel, ezért oly módon való elijesztése, ami alkalmas volt arra, hogy, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását eredményezze, nem tekinthető nagyobb sérelemnek, mint amivel az eb támadása fenyegetett. A végszükségnek, mint büntethetőséget kizáró oknak a feltételei ezért jelen esetben maradéktalanul realizálódtak, tehát nem valósította meg az állatkínzás büntettét a terhelt, mert lelőtte az emberek testi épségét, egészségét közvetlen támadással fenyegető ebet.

A Kúria a megtámadott határozatot megváltoztatta, a vádlottat az ellene állatkínzás büntette miatt emelt vád alól, büntethetőséget kizáró okból (végszükség) felmentette.

A jogalkalmazás során körvonalaódott megállapítások

A feljelentés kritériumai

A gyakorlati szakemberek különösen fontosnak tartják, hogy időben megtörténjen a feljelentés.

Az ezekben az ügyekben tett feljelentésnek tárgyszerűnek kell lennie, adatokat kell rögzítenie. A nyomozó hatóság a feljelentések valóságtartalmát – még az ismeretlen személyektől érkező bejelentések esetén is – haladéktalanul ellenőrzi, és ennek alapján dönt a nyomozás elrendeléséről vagy a feljelentés elutasításáról.

Ügyészségi tapasztalatok szerint a feljelentés elutasítására legtöbbször azért kerül sor, mert a cselekmény alkalmatlan arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Erre nagyon jó példa az az eset, amikor kutyaiskola közelében tűzijátékot lőttek fel az ebek sérülése nélkül. Előfordult, hogy a feljelentés elutasítására azért került sor, mert bár a feljelentett cselekmény nyilvánvalóan alkalmas volt állatkínzás megállapítására (megmérgezték négy macskát), kiderült, hogy az ismeretlen személytől származó feljelentés valótlan volt.

Nehézségek a nyomozás során

Az elutasított feljelentések és megszüntetett ügyek tekintetében megállapítható, hogy a feljelentő kívülálló személyként sokszor másként érzékeli az állat

helyzetét és veszélyeztetettségét, mint ahogy az az objektív valóságnak megfelel. Előfordulhat, hogy a feljelentő a konkrét körülmények ismerete nélkül rosszul ítéli meg az általa látott helyzetet, mint például abban az ügyben, amelyben azért tette az autóba néhány órára kutyáját a gazdája, hogy megóvja a másik ebtől. Egy-egy ügyben a szándékosság vagy a jogalkotó által megkívánt állapot (az elkövető által kifejtett magatartás alkalmas legyen maradandó egészségkárosodás vagy az állat pusztulásának okozására) nem volt bizonyítható.

Az állatkínzás nyomozása során a legnagyobb problémát az okozza, hogy objektív bizonyíték nehezen szerezhető be, ezért nehéz felderíteni a bűncselekményt.

Az állatkínzás miatt elrendelt nyomozások esetén általában azért kerül sor megszüntetésre, mert a cselekmény elhagyott területen történik, az elkövetőre vonatkozóan semmilyen nyomot nem sikerült rögzíteni, illetve kevés a nyom, hiányoznak a személyi bizonyítékok, valamint az esetek késve jutnak a hatóság tudomására.

Ügyészségi tapasztalatok szerint sokszor azért kerül sor a nyomozás megszüntetésére, az elkövető ismeretlen volta miatt az eljárás felfüggesztésére, de akár már a feljelentés elutasítására, mert névtelen bejelentések érkeztek, vagy hiányzott az állati tetem, esetleg újságcikk alapján tettek feljelentést, amelynek valóságtartalmát adatok nem támasztották alá.

Problémát okozhat a tanúk hiánya is.

A bizonyítást nem egyszer megnehezíti, hogy a nyomozó hatóság az eljárás kezdetén a helyszínre érkezéskor tapasztaltakat – például lesóványodott kutya – kizárólag rendőri jelentésben rögzíti, ennek fényképekkel történő dokumentálása viszont elmarad.

Az állatkínzás miatt indult eljárások esetében – különösen a Btk. 244. § (1) bekezdésének *b)* pontjában írt elkövetési magatartások körében – jellemző az alacsony felderítési mutató. Általában a bűncselekmény elkövetésének helyszíne, illetve az elkövetési tárgy nem tartalmaz olyan nyomokat, amely alapján az elkövető azonosítható lenne.

Problémaként vetődhet fel, hogy megállapítható-e az állatkínzás vétsége akkor, amikor az elkövető egy ütessel vagy egy lövéssel pusztítja el az állatot. Korábban ezekben az esetekben bűncselekmény hiányában a nyomozás megszüntetésére került sor tekintettel arra, hogy az állat (általában kutya) azonnal és szenvedés nélkül elpusztult. Az ügyészségi jogértelmezés szerint ezekben az úgynevezett egymozzanatú ügyekben megvalósulhat az állatkínzás vétsége, tekintettel a cselekmény jogi tárgyára.

Szintén problémát okozhat, ha a nyomozó hatóságok nincsenek tisztában azzal, hogy állatkínzás gyanúja esetén milyen intézkedéseket kell tenni az érintett állatok további őrzését illetően, pedig a vonatkozó jogszabály rendelkezései [11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM rendelet 3. és 9. §] egyértelműek: ha a lefoglalt bűnjel nem szállítható be a hatósághoz, úgy a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező szervezet őrzetébe és kezelésébe adható. A lefoglalt bűnjel átvételét a bűnjelet őrző szerv jegyzőkönyvben aláírt nyilatkozatával vagy külön átvételi elismervénnyel ismeri el.

Felvetődött kérdések és válaszok

Az állatkínzás miatt indult ügyekben a következő kérdések vetődtek fel.

Milyen magatartás tekinthető indokolatlan bánásmódnak?

A bíróság egyik ítéletében hangsúlyozta, hogy annak eldöntése, hogy a vádlott által alkalmazott bánásmód megvalósította-e az állatkínzás vétségét, nem szakértői kérdés, hanem bírói mérlegelés kérdése, amelynek során a szakértői véleményben rögzített – az állatok egészségi állapotára vonatkozó – ténymegállapítások értékelendők a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokkal összevetve.

Milyen magatartás nem értékelhető szándékos magatartásnak a bánásmód tekintetében?

Ez a kérdés abban az ügyben vetődött fel, amelyben a vádlott nem kezeltette kutyái betegségeit. A másodfokon eljáró testület leszögezte, hogy a terhelt nem követett el bűncselekményt azzal, hogy annak ellenére, hogy felismerte, felismerhette az állatok betegségeit, azokat nem gyógyíttatta. A terhelt szándékos magatartását cáfoló bizonyítékok közé sorolta a méhelőreesés tekintetében, az ilyen jellegű megbetegedésre hajlamos mopsz kutyák vonatkozásában korábban elvégzett állatorvosi kezelést tanúsító becsatolt igazolásokat. Az a tény, hogy a vádlott nem észlelte a gennyes hallójárat-gyulladást, illetőleg a szárazszem-betegséget (utóbbi betegséget nem megfelelő módon, de kezeltette) – amely betegségekre az ilyen típusú kutyák genetikailag hajlamosak –, összességében

nem értékelhetők a terhelt részéről olyan szándékos magatartásnak a bánásmód tekintetében, amely a büntetőjogi felelőssége megállapítására alkalmas lett volna.

A vádlott magatartása közigazgatási vagy büntetőjogi szankciórendszer hatálya alá esik-e?

Ez annak az ügynek kapcsán merült fel, amelyben a vádlott nem biztosított a súlyt vesztő lovának speciális élelmet, és az állat fogát nem kezelte, továbbá az elhullott lovat nem szállította el.

Az ügyészség felfogása szerint az 1998. évi XXVIII. törvény által tilalmazott magatartások köre tágabb, mint a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott elkövetési magatartások köre. A kettő közötti különbségtétel annak alapul vételével határozható meg, hogy a szóban forgó konkrét magatartás, mulasztás vagy bánásmód, alkalmas-e arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Amennyiben igen, úgy a vizsgált cselekmény a társadalomra veszélyessége folytán kilép a közigazgatási eszközökkel szankcionálható magatartások köréből.

A bíróság aspektusából a vádlott, aki nem biztosított a lovának megfelelő állagú, minőségű élelmet, gondatlan volt, hiszen a tőle elvárható figyelmet, körültekintést elmulasztotta, amikor nem adott annak könnyebben feldolgozható élelmet. Az állat fogazata kezelésének elmaradása esetén az állapítható meg, hogy a terhelt nem a jó gazda gondosságával járt el, ezzel megszegte az 1998. évi XXVIII. törvény rendelkezéseit. Egy felelősségteljes állattartótól elvárható az állat fogainak kezelése, annak elmaradása esetén az állattartót büntetőjogi jogkövetkezmény nem sújthatja. A vádlott elhullott állatért való felelőssége közigazgatási jogi kategória.

Egy másik esetben, a másodfokon eljáró bíróság kiemelte a jó gazda gondossága kapcsán, hogy az 1998. évi XXVIII. törvény általános előírásai és tilalmi jelentik az emberi bánásmód és a felelősség azon legalacsonyabb szintjét, amelyek megszegése állatvédelmi bírságot vonhat maga után. Ezzel szemben a büntetőjogi védelem lényegében szűkebb körű, csak a fenti jogszabályban tiltott magatartások legdurvább eseteire vonatkozik. Önmagában tehát az a tény, hogy a terhelt megszegi az említett törvény rendelkezéseit, nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget a további tényállási elemek vizsgálata nélkül.

Olyan ügy is előfordult a gyakorlatban, amikor – az 1998. évi XXVIII. törvény 11. § (1) bekezdésében meghatározott okból, különösen az állományszabá-

lyozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés céljából – nem fordul az elkövető állatorvoshoz, hanem saját maga pusztítja el az állatot.

Az állat életének kioltása azonban kizárólag kábítás után történhet a fenti törvény 12. § (1) bekezdése alapján. A kedvtelésből tartott állatok eutanáziájáról szóló 2010. szeptember 29. napján megtartott országos küldöttgyűlés által elfogadott szakmai irányelv szabályozza az állatok fenti okból történő elpusztításának módját. Ha az állat tulajdonosa nem fordul állatorvoshoz, egyértelműen megszegi az állatvédelmi törvény fenti passzusát, valamint a szakmai irányelvben foglaltakat. Kérdés az, hogy ezzel megvalósítja-e az állatkínzás bűncselekményét. Álláspontjuk szerint az elkövető magatartása közigazgatási bírság kiszabásának alapja lehet. A cselekmény ugyanakkor nem meríti ki az állatkínzás törvényi tényállását, mert az az indokolatlanul törvényi tényállási elem olyan mérvű kiterjesztése lenne, ami szemben áll a büntetőjogi szabályozás céljával.

Mit jelent pontosan a különös szenvedést okozó állatkínzás fogalma?

Az átlagosat lényegesen meghaladó, rendkívüli brutalitással véghezvitt, ezáltal az állatnak az átlagosnál lényegesen nagyobb szenvedést kiváltó cselekmények vonhatók ebbe a körbe. Ilyen például, ha a bántalmazás hosszan tartó, elhúzódó, illetőleg, ha az elkövetéskor az állat szenvedése láthatóan rendkívüli mértékű. Az átlagosat meghaladó szenvedésokozás megtörténtének megítélése az állat fajtájára vetítve jogalkalmazói feladat.

Mi minősül különös szenvedés okozásának?

Az ügyészség szerint a terheltek az eltulajdonított szárnyas állatokat szükségtelenül különös szenvedésnek tették ki azzal, hogy a nagy melegben zsákba zsúfolták azokat, így alig jutottak levegőhöz. Ezért emelt vádat állatkínzás büntette miatt.

A bíróság viszont úgy ítélte meg, hogy az állatkínzás büntetét azért nem lehetett megállapítani, mert a vádlottak nem bántalmazták az állatokat, a jószágok zsákba szuszakolása, szállítása egyszeri és eseti jellegű volt, és nem tették ki az állatokat szükségtelenül különös szenvedésnek sem.

A hanyag bánásmód mikor valósítja meg az állatkínzás vétségét?

Egy adott esetben azt kell megvizsgálni, hogy a hanyag bánásmód maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okoz-e az állatnak, vagy javul-e a tartási helyzet, és ez esetben közepesen távoli vagy távoli annak a veszélye, hogy maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozzon az állatnál.

Az állatokkal való bánásmód, valamint a szállítás mikor alkalmas arra, hogy az állatoknak maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozzon?

Ha a szállítás nem a jogszabályoknak megfelelően történik, az nem minősül állatkínzásnak, ellenben ha az állatot egy csomagtartóba fektetve helyezik el úgy, hogy ott vergődik, szabadulni akar, ekkor ez alkalmas lehet maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására.

Különösen fontos lépések

Állatkínzással kapcsolatos ügyekben lényeges a korai felderítés, hiszen minél később derül fény az esetekre, annál súlyosabb a következmény. „Amint mód van rá, elengedhetetlen véget vetni bármilyen olyan helyzetnek, amely az állatok jólétét veszélyezteti, egyrészt, hogy ez tovább ne fokozódhasson, másrészt pedig, hogy megkezdődhessen a mielőbbi rehabilitáció.”²⁴

A nyomozás során kiemelten fontosak az alábbiak:

- A tartás helyén kellően alapos és minden, a bizonyítás szempontjából releváns körülményt rögzítő szemle lefolytatása.
- Jó minőségű fényképek készítése a helyszínről és az állatok állapotáról.
- A nyomozó hatóság tagja által a helyszínen tapasztalt tények pontos leírása. Előfordult olyan ügy, amelyben a nyomozás kezdeti szakaszában elkövetett hibát később már nem lehetett helyrehozni. Ez történt abban az esetben, amelyben a rendőri jelentésből lehetett volna a terhelt bűnösségére következtetni. Erre vonatkozó adat viszont a dokumentumban nem szerepelt.

²⁴ Márton Attila: *Kiútkeresés – értekezés az állatvédelem zsákutcairól*. London, magánkiadás, 2016. 62.

- A hatósági állatorvos jelenléte és munkája. Az állat állapotát, vizsgálatát a hatósági állatorvos tudja szakszerűen felmérni és dokumentálni. Létfontosságú, hogy a nyomozás során már az első körben bevonják őt a munkába. A helyszínre érkező állatorvos – szakmai iránymutatás hiányában – ugyanakkor nem rendelkezik megfelelő felkészültséggel ahhoz, hogy milyen, a büntetőügy szempontjából jelentős problémákat kell a helyszínen vizsgálnia. Éppen ezért az eljárás későbbi szakaszában tanúként történő meghallgatása során a tényállás szempontjából lényeges kérdéseket sok esetben nem tudja megválaszolni.
- Az állatorvosi vizsgálatnak magában kell foglalnia az állatok állapotának (ápoltság, tápláltság, testi sérülések, betegség, férgesség stb.) és a tartás helyszínének felmérését, valamint az objektív mérési adatok dokumentálását. Ha ez elmarad, a későbbiek során nehéz annak bizonyítása, hogy a konkrét esetben a tartás körülményei okozták-e az állatnál az egészségromlást, vagy a tartás alkalmas volt-e arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Van olyan jól bevált gyakorlat az országban, ahol az eljárás megindításakor a nyomozó hatóság (lehetőleg állatorvos bevonásával) szemlét tart, amelynek megállapításait jegyzőkönyv rögzíti. Ha az állat nem pusztul el, a nyomozó hatóság menhelyre szállítja, az ott történt befogadáskor sor kerül az állat állapotfelmérésére és az erről készült dokumentum szintén a bizonyítás anyagát képezi.

Állatokkal és gyermekekkel szembeni erőszak, családon belüli erőszak és erőszakos bűncselekmények

*„Ahol állatot bántanak, ott az ember is veszélyben van,
Ahol embert bántanak, ott az állat is veszélyben van.”*

(Phil Arkow, Latham Alapítvány²⁵)

Kutatások bizonyítják, hogy az állatokkal szembeni erőszak az esetek többségében gyermekbántalmazással, háztartáson belüli erőszakkal és erőszakos bűncselekmények elkövetésével is korrelál. Az állatokkal szembeni és a családon belüli erőszak közötti kapcsolat kétségszemből kiderül. Egyre több kutatási eredmény bizonyítja az alábbiakat:

²⁵ Bársony és „Handicap” Alapítvány.

- Olyan gyerekek, akiket szüleik bántalmaznak, nagy valószínűséggel erőszakosak az állatokkal, mivel dühösek saját helyzetük miatt, és mert azt tanulják meg, hogy az erőszak és a brutalitás hatalmat jelent.
- Az állatokat gyakran azért bántalmazzák az erőszakos szülők vagy élettársak, mert így még egy módon bánthatják áldozataikat; a rendszeresen bántalmazott háziállat gyakran annak a jele, hogy más jellegű erőszak is bekövetkezik a háztartásban.
- Állatokat bántalmazó emberek sokkal nagyobb valószínűséggel válnak erőszakos bűnözővé, mint mások.

Randall Lockwood pszichológus, állatjóléti szakértő és a *Human Society of the United States* (HSUS – Az Egyesült Államok Humánus Társasága) kutatási és oktatási igazgatója szerint egyre nagyobb mennyiségű bizonyíték utal az állatokkal szembeni kegyetlenség és az emberek, köztük gyermekek ellen elkövetett erőszak közötti korrelációra.²⁶

„A leghírhedtebb sorozatgyilkosok közül sokról tudjuk, hogy állatokkal is kegyetlenkedtek. A kapcsolat azonban ennél sokkal szélesebb körű” – állítja, példaként felhozva egy 1997-es tanulmányt, amely szerint a megkérdezett állatbántalmazók majdnem 40%-a emberek ellen is elkövetett már erőszakot. „Az állatkínzás, gyermekbántalmazás és erőszakos bűncselekmények közötti átfedésre utaló bizonyítékok mennyisége már évek óta nő.”²⁷

A múlt bővelkedik olyan sorozatgyilkosokban, akik erőszakos hajlamaikat először állatokon élték ki. Albert DeSalvo, a bostoni fojtogató, aki 13 nőt gyilkolt meg, kutyákat és macskákat ejtett csapdába, és nyilakkal lövöldözte őket fiatalokorában. A sorozatgyilkos Jeffrey Dahmer békákat húzott karóba, kutyák és cicák fejét húzta bot végére. (Más források szerint Dahmer nem nevezhető kifejezetten állatkínzónak, az említett élőlények már eleve halottak voltak.) Dennis Rader sorozatgyilkos, aki embereket terrorizált Kansasben, kronologikus beszámolót készített a gyermekkoráról, amikor is állatokat akasztott fel. Az orvlövész Lee Boyd Malvo esetének tárgyalása során egy pszichológusprofesszor tanúsította, hogy a fiatal, aki 10 embert lőtt agyon egy puskával, 14 éves kora környékén csúzlival lövöldözött (és feltehetően ölt meg) számtalan macskát.

Az erőszak és a halálos kegyetlenkedés, ami az iskolákban is felütötte a fejét, a legtöbb esetben szintén állatokkal szemben kezdődött. A gimnáziumi

²⁶ Interview: Randall Lockwood of the ASPCA.

²⁷ Interview: Randall Lockwood of the ASPCA.

gyilkosok, mint Kip Kinkel és Luke Woodham is állatokat kínoztak, mielőtt nekiálltak volna a lövöldözésnek. Az elhíresült Columbine iskolai mészárlás elkövetői, Eric Harris és Dylan Klebold (akik lelőtték 12 iskolatársukat, aztán saját magukat), előzőleg beszámoltak az osztálytársaiknak arról, hogy hogyan csonkítottak meg állatokat.

„Egy gyerek, aki agresszív a társaival szemben, esetleg nagyon érdekli a tűz, kegyetlenkedik az állatokkal, vagy szociálisan elszigetelt – ezek mind olyan figyelmeztető jelek, amelyeket az iskola figyelmen kívül hagy” – állítja Harold S. Koplewicz (*Child Study Center, New York University*).²⁸

Mivel az elkövetők célpontjai mindig a gyengék, így az állatokkal, házastárssal, gyermekekkel és idősekkel szembeni erőszak többnyire összekapcsolódik. Azok a gyermekek, akik állatokat kínoznak, talán az otthon látott példát ismétlik – mint a szüleik, ők is erőszakkal reagálnak a saját haragjukra, a frusztrációra, amit képtelenek levezetni. Ez az erőszak pedig egyértelműen arra az egyetlen élőlényre irányul a családban, aki még nála is sebezhetőbb és gyengébb: az állatra. Állatukat elhanyagoló vagy bántalmazó szülők gyermekeikkel gyakran hasonlóan bánnak. A több mint ötven New Jersey-i család, akiket gyermekbántalmazás ügyében vizsgáltak, 60%-ában volt megvert állat is. Három különböző tanulmány szerint a bántalmazott nők több mint fele számolt be arról, hogy az elkövető fenyegette vagy bántotta is a háziállatát.²⁹

Stephen Williams, akit állatokkal és gyerekekkel szembeni kegyetlenkedéssel, valamint súlyos testi sértéssel vádoltak, állítólag agyonverte felesége kis-kutyáját egy baltával, és fenyegetőzött, hogy lefejezi – mindezt a halálra rémült gyermekeik szeme láttára.³⁰

Az iskolának, a szülőknek, a közösségnek és a bíróságnak is fel kellene ismernie, hogy ha vállat vonnak az állatokkal szembeni kegyetlenkedés esetén, az pontosan olyan, mintha legyintenének egy időzített bombára. Fel kellene ismernie mindenkinek, hogy bármilyen élőlény bántalmazása elfogadhatatlan és mindenkre nézve veszélyes. A gyermekeket meg kell tanítanunk arra, hogy tiszteljék az állatokat, és megfelelően bánjanak velük.

Az American Humane Association egy olyan tanulmányra hivatkozik, amely szerint 57 gyermekbántalmazás miatt kezelésbe vett család 88%-ában állatokkal

²⁸ Sandra Helene Straub: *Pet death*. New York, Routledge, 2018. Chapter 14; *Suspected high school shooter has reported history of animal abuse*.

²⁹ *Animal abuse and human abuse: Partners in crime*.

³⁰ NCOVA: *Animal abuse facts*.

szembeni erőszak is előfordult. Az esetek kétharmadában az erőszakos szülő a gyereke ellen alkalmazott kényszerítőeszközként bántalmazott vagy ölt meg egy állatot. Az esetek egyharmadában a gyerekek bántották az állatokat, azokra vetítve ki erőszakos szüleik elleni haragjukat. Egy, a *Massachusetts Society for the Prevention of Cruelty to Animals* (MSPCA – Massachusetts-i Állatkinzás Elleni Társaság) és a Northeastern University által elkészített tanulmány³¹ szerint az állatokat bántalmazók ötször nagyobb valószínűséggel követnek el erőszakos bűncselekményt emberek ellen. Az MSPCA 153, állatok elleni kegyetlenséget elkövető, illetve 153 állatokat nem bántó személyt vizsgált húsz éven keresztül, és a következőket találta:

- Az állatokkal szembeni erőszak és a bűncselekmények közötti kapcsolat nemcsak az erőszakos bűncselekményekre, hanem sok egyéb jellegű antiszociális bűncselekményre is kiterjed.
- Az állatokat bántalmazók 70%-a követett el legalább egy egyéb bűncselekményt is. Az állatokat nem bántalmazók csoportjában ez az arány 22%.
- Az állatokat bántalmazók 38%-a követett el emberekkel szembeni erőszakos bűncselekményeket, míg az állatokat nem bántóknak csak 7%-a.

Margit Livingston az *Iowa Law Review* 2001. októberi számában megjelent, *A bárka megszenteltelenítése: állatokkal szembeni erőszak és a törvény szerepe a megelőzésben* című cikkében egy 1986-os tanulmányt idéz. Eszerint egy 64 férfiből álló mintában az elítélt nemi erőszakot elkövetők körülbelül 48%-a és a gyermekmoleesztálók durván 30%-a beismerte, hogy gyermek- vagy serdülőkorában állatokat bántalmazott. Ezek tragikus és elborzasztó statisztikák és elméletek. Fontos emlékeznünk, hogy mindannyian képesek és kötelesek vagyunk segíteni! Aki megfékez egy állatkinzót, az egy, a gyermekekre és az egész társadalomra potenciálisan veszélyt jelentő személyt fékez meg.³²

Magyarországon több mint 2 millió kutyát (és még több macskát) tartanak nyilván, és a felmérések alkalmával megkérdezettek több, mint 80%-a tekinti családtagnak állatát. Az elmúlt 20 évben megháromszorozódtak a kutyaharapásos esetek, és az áldozatok nagy része kisgyermek. Ennek ellenére a megkérdezettek nagy része a gyermekek oktatását fontosnak tartotta, azonban a kutyák tanítását kevésbé. A felmérések egyébként azt mutatják, hogy a kutyatámadások

³¹ Carter Luke – Arnold Arluke – Jack Levin: *Cruelty to animals and other crimes*. MSPCA, 1997.

³² Margit Livingston: Desecrating the ark: [Animal abuse and the law's role in prevention](#). SSRN, 2002.

hátterében gyakran az áll, hogy a gyermekek véletlenül vagy szándékosan fájdalmat okoztak az állatnak – ez viszont megelőzhető lenne, ha a gyermekeket már kis korban megfelelően oktatnák az állatokkal való helyes bánásmódra.

Ma Magyarországon minden hetedik szülő veri a gyermekét, és minden ötödik nőt rendszeresen ver a férje vagy az élettársa. Nemcsak a magyar, hanem a nemzetközi adatok is azt mutatják, hogy nincs olyan eset, hogy egy családban csak a nőt bántsák, hiszen az anya bántalmazása minden esetben erősen kihat a gyermekekre még akkor is, ha őket fizikailag nem bántalmazták.

Az USA-ban állatvédelmi jogot 53 egyetemen oktatnak. Tudományos kutatások folynak az állatbántalmazás és a családon belüli erőszak összefüggéseiről, de az állatkínzás és az idősek bántalmazása közötti kapcsolatot is vizsgálják. Nagyon fontos kiképezni a humán szakembereket is arra, hogy felismerjék és kezelni tudják az erőszak minden formáját, érintsen az akár embert, akár állatot, hiszen „mindegy, hogy az erőszak áldozatának két vagy négy lába van”. Phil Arkow, az állatbántalmazás és a családon belüli erőszak megelőzésével foglalkozó, amerikai *Latham Foundation* munkatársa elmondta, hogy a tege-rentúlon gyakran az állatvédő szervezetek az elsők, akik értesülnek a családon belüli erőszakról, és a legtöbb esetben a szomszédok a bejelentők, akik sokkal gyakrabban tesznek bejelentést állatok bántalmazása miatt, mint nők vagy gyermekek bántalmazása esetén (!). Ezért az állatvédőknek nagyon oda kell figyelniük az ilyen esetek felderítésekor, hiszen elképzelhető, hogy az állatbántalmazás egyben a családon belüli erőszakot is jelzi. Előfordul, hogy az erőszakos férj, élettárs az állaton is kitölti haragját, de akár az is, hogy a bántalmazott gyermek úgy adja ki elfojtott dühét, hogy a háziállatot bántja. Az amerikai jelentések szerint nagyon korán, már 6 éves korban is elkezdhet egy gyermek állatot kínozni. Érdekes megfigyelés, hogy a bántalmazott kisfiúk nagy részéből lesz felnőttkorában bántalmazó, a bántalmazott kislányok nagy részéből pedig felnőttkorában bántalmazott nő lesz.³³

Érdekesség, hogy a felmérések szerint az olyan családok, ahol valamilyen jellegű bántalmazás folyik, pont ugyanolyan gyakran viszik állatorvoshoz állataikat, mint az erőszakmentes családok. Mivel Magyarországon nem készült pontos statisztika, így egy külföldi példa: Az Egyesült Államokban a szándékos állatbántalmazást elkövetők 94%-a férfi, azonban az olyan állatkínzásnak

³³ Frank R. Ascione – Phil Arkow: *Child abuse, domestic violence, and animal abuse. Linking the circles of compassion for prevention and intervention*. West Lafayette, Purdue University, 1999. 168–172.

minősülő esetek elkövetése, amikor rengeteg állatot gyűjtenek, zsúfolnak össze, inkább a nőkre jellemző (68%). A szándékos állatbántalmazást elkövetők 31%-a 18 év alatti fiú. Az összes állatbántalmazásos eset vizsgálatakor az is kiderült, hogy az elkövetők családjainak 21%-ában volt már családon belüli erőszak. Egy másik tanulmányból kiderült, hogy azoknak a családoknak a 60%-ában, ahol gyermekbántalmazást követtek el, állatot is bántalmaztak már. Ahol fizikai volt a bántalmazás formája, ott az esetek 88%-ában fordult elő már állatkínzás is. Érdekes módon megfigyelték azt is, hogy ezekben a családokban tizenegyszer több volt a kutyaharapások száma, vagyis a kutyatámadások nagy része is viszszavezethető a családon belüli erőszakra. Általános jelenség az is, amikor egy bántalmazott nő nem meri elhagyni az őt bántalmazó férfit, mert fél hátrahagyni kedvenc állatát, esetleg a férfi eleve azzal zsarolja őt, hogy ha elhagyja, az állaton fog bosszút állni.

A gyermekkori kegyetlenkedések fölött a szülők és a pedagógusok is hajlamosak elsiklani, hiszen „ilyenek a fiúk”. A sorozatgyilkosságok és az állatbántalmazások elkövetése között van kapcsolat; több tanulmány foglalkozik azzal, hogy a sorozatgyilkosok nagy része gyermekkorában kegyetlenkedett állatokkal.

Az egyik leghíresebb sorozatgyilkos, Jeffrey Dahmer, aki 17 embert megölt, kitömött, belső szerveiket pedig megette, szintén állatokon gyakorolt gyermekkorában. A szomszédok évtizedeken keresztül megőrizték azokat a fényképeket, amelyeken a kerítésre feltűzött, kitömött állatok láthatók, de csak akkor vették elő őket, amikor már sorozatgyilkosként hírhedtté vált az elkövető. Elképzelhető, hogy ha gyermekkorában nem nézik el neki ezt a „hobbit”, akkor nem vált volna gyilkos belőle.

Egy másik, 1999-es dél-afrikai köztársasági felmérés 117 agresszív fegyencet tanulmányozott. A fegyencek 63%-a bántalmazott gyermekkorában állatokat, 38%-uk utálta az állatokat, 29%-uk pedig tanúja volt, ahogy a családjában bántalmazták az állatokat. 67%-uk vadászott vagy csapdázott állatokat gyermekkorában. 16%-ukat támadta meg valamilyen állat gyerekként, 41%-uk pedig gyermekkorában félt az állatoktól.

A hatósági eljárás jogi kérdései

Bevezetés

Az állatok differenciált jogi védelme kapcsán az alábbiakban a büntetőeljárás szabályait fejtjük ki.

A második fejezetben bemutattuk, hogy az állatok bántalmazása sokféle magatartással valósítható meg, és a bántalmazás, az állat elpusztítása többféle büntetőjogi tényállást is megvalósíthat.

Az állatkinzás, a természetkárosítás, az orvvadászat, az orvhalászat, a tiltott állatviadal szervezése bűncselekmények közös jellemzője, hogy ezek hivatalból, közvádra üldözendők. Azaz a hatóság a tudomásszerzést követően „magától” megkezdi a tényállás felderítését, nincs kötve az eljárás megkezdése ahhoz, hogy valaki feljelentést tegyen az ügyben.

Noha nem feltétele az eljárás megindításának, az egyik leggyakoribb tudomásszerzési mód mégis az állampolgári feljelentés vagy bejelentés.

Feljelentésnek minősül minden olyan írásbeli beadvány vagy szóbeli közlés, aminek címzettje a hatóság, a tárgya pedig büntetőeljárás megindítására vonatkozó indítvány, bűncselekmény gyanújára utaló tényállítás vagy adat. A feljelentés megnevezheti a bűncselekmény elkövetőjét is, vagy a feljelentés történhet ismeretlen tettes ellen.³⁴ Ezeken kívül más alakítséghez nincs kötve a feljelentés; azt akár névtelen levél formájában is meg lehet tenni. Nincsenek kötelező tartalmi kellékei vagy fordulatai (a bűncselekmény gyanújára utaló adaton vagy állításon kívül), nem kell illetéket fizetni érte.

A „jó” feljelentés elegendő adatot tartalmaz ahhoz, hogy a hatóság büntetőeljárást indítson az alapján. Tehát tartalmazza a bűncselekmény helyét, idejét (folyamat vagy állapot esetén azt, hogy az a feljelentés idején még fennállt-e), a bűncselekmény rövid leírását stb.

A hatóság a feljelentést rögzíti, majd hivatalból megvizsgálja, hogy van-e hatásköre és illetékessége az eljárás megindítására. Ha nincs, akkor is megtesz egyes halaszthatatlan intézkedéseket, és az ügyet továbbítja a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervezetnek.

A hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság a feljelentés alapján elrendelhet nyomozást, elrendelheti a feljelentés kiegészítését, illetve a feljelentést

³⁴ 100/2018. Korm. rendelet 124. §.

elutasíthatja. A feljelentés kiegészítése nem valamiféle „hiánypótlást” jelent, hanem a büntetőeljárás egyik fajtája.³⁵ Ennek során a hatóság kizárólag meghatározott adatgyűjtést folytathat le, amit külön kifejtünk ebben a fejezetben.

A feljelentés elutasítása esetén is elrendelhető még úgynevezett előkészítő eljárás, de ennek részletes ismertetésétől eltekintünk ebben a könyvben.

A tudomásra jutás egyéb esetei is sokfélék lehetnek. Ilyen a rendőrség közvetlen észlelése; más jellegű intézkedés során észlelik az állatkínzás tényét, például egy hangoskodáshoz kivonulva. De ilyen lehet például egy kábítószerrel visszaélés miatt zajló házkutatás során az orvvadászat kellékeinek vagy kétes eredetű trófeáknak a felfedezése is. Más hatóság is észlelheti az állatkínzást vagy a hasonló bűncselekményeket: jegyző, hatósági állatorvos, természetvédelmi őr, mezőőr stb. Illetve az „alapellátó” állatorvos is észlelhet olyasmit, ami miatt feljelentést tesz; ezt ugyan állampolgárként teszi meg, de valószínűleg alaposabb és szakszerűbb tartalommal, mint egy átlagember.

A hatóság elsődleges intézkedései

A szakmai köznyelvben „elsődleges intézkedés” az összefoglaló neve mindazoknak az eljárásoknak, amelyeket a nyomozó hatóság bevezet és foganatosít a bűncselekménnyről történő tudomásszerzést követően.³⁶

Az elsődleges intézkedések közé tartoznak például:

- a panasz, feljelentés, bejelentés felvétele; a fel- vagy bejelentő kikérdezése, az általa elmondottak rögzítése;
- az adatgyűjtés különböző változatai. Ilyen a hozzáférhető nyilvántartásokban történő keresés, adatkérés a helyszínen vagy annak közelében, tanúkutatás, megfigyelés, puhatolás, rövid úton történő megkeresések;
- a felkutatott tanúk kihallgatása;
- a szemle tartása;
- a kutatás; ingatlan, jármű, terep átkutatása elkövető vagy bűnjel megtalálása céljából;
- a szemle és kutatás során talált bűnjeltárgyak lefoglalása, őrzésbe vétele, szállítása, tárolása;

³⁵ Be. 380. §.

³⁶ Dobos János – Kovács Gyula: *Kis nyomozástan*. Dr. Kovács Gyula kiadványa, Budapest, 2020. 91.

- a társhatóságok, együttműködők bevonása;
- az útzár, ellenőrző-áteresztő pontok (EÁP) felállítása;
- a tetten ért vagy gyanúsítható személyek elfogása vagy előállítása, őrizetbe vétele;
- a személy- és tárgykörözés elrendelése.

A fenti lista nem kimerítő, illetve természetesen nem minden elsődleges intézkedés során kerül sor az összes lépésre.

Az adatgyűjtés a bejelentés, feljelentés megérkezésének pillanatában megindul. Az (ismert) bejelentőt, a bejelentésben szereplő személyeket, a helyszínt (például a telephelyet) stb. mind ellenőrizni kell a nyomozó hatóság által hozzáférhető nyilvántartásokban.

Ilyenek mindenekelőtt a személyek előéletére, korábbi bejelentéseikre, korábbi eljárásokban betöltött szerepükre stb. vonatkozó adatok. Idetartozhatnak a cégadatok, az ingatlanok tulajdonviszonyai, a bejelentésben szereplő személyek vagy cégek használatában lévő gépkocsik stb. A bejelentésben szereplők rendelkeznek-e fegyvertartási engedéllyel, legalisan lőfegyverrel. A feljelentett személy volt-e büntetve, folyik-e ellene eljárás, gyakran vonják-e intézkedés alá? A nyomozó hatóság adatbázisaiban végzett kutatás kiterjed az előzményekre: folyik-e már eljárás az ügyben, vagy folyik-e hasonló eljárás. A bejelentő ellenőrzése is fontos lehet: óvatosságra intheti a hatóságot, ha a feljelentő szomszéd hetente más és más feljelentéssel ostromolja a rendőrséget, és keseríti a szomszédja életét. (Természetesen ez nem jelenti azt, hogy biztosan nem történt bűncselekmény.)

Az adatgyűjtés legegyszerűbb fajtája, amikor a rendőr valakitől adatot, felvilágosítást kér, akár úgy, hogy az adatközlőnek fényképet mutat be. A puhatolás annyiban különbözik ettől, hogy a rendőr nem fedi fel pontosan, hogy milyen adatra kíváncsi; egy irányított beszélgetés során úgy szerzi meg az adatokat, hogy az adatközlő számára ne legyen világos, hogy melyik általa közölt adat volt releváns.³⁷ Ehhez a rendőr ürügyet vagy legendát alkalmaz. A puhatolás más változataiban a rendőrrel a rendőr mivolta sem derül ki az irányított beszélgetés során.

Az ürügy általában létező, ismert jelenségre vagy eseményre való hivatkozás, például egy korábbi közlekedési balesetre vagy betöréses lopásra hivatkozik a puhatolást végző, hogy meg tudja kezdeni az irányított beszélgetést. A legenda

³⁷ Lakatos János (szerk.): *Krimináltaktika I.* Budapest, Rejtjel, 2004. 64; Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika.* Budapest, BM Duna Palota és Kiadó, 2004. 753.

összetettebb ennél: olyan hihető fedőtörténet, ami leplezi a puhatolás célját, adott esetben a puhatolást végző rendőri mivoltát is.³⁸ A jó legenda megfelelő mennyiségben tartalmaz valós, ellenőrizhető elemeket, hogy ne lehessen könnyen dekonspirálni. Ha a rendőr például kutyaviadalok résztvevőjeként jelenik meg puhatolni, kell ismernie legalább egyik-másik, a közegben közismert személy nevét (becenevét), eseményeket, szokásokat stb., máskülönben nagyon gyorsan lebuktatja magát.

Alapvető adatgyűjtési módszer a megfigyelés is. Ennek több fajtáját különböztetjük meg attól függően, hogy a megfigyelés ténye, a megfigyelő rendőri jellege, illetve a megfigyelő személy jelenléte ismert-e. Ezek alapján beszélhetünk nyílt megfigyelésről, amikor a megfigyelő jelenléte és rendőri jellege is nyilvánvaló, és a megfigyelés ténye is. Fedett vagy leplezett a megfigyelés, ha a rendőri jelenlét nyilvánvaló, csak a megfigyelő tevékenység nem, például forgalomirányító rendőr valójában nem forgalmat irányít, hanem épületet figyel. Álcázott a megfigyelés, ha a rendőri jelleg is álcázva van: a rendőr egyszerű járókelőnek, utcaseprőnek, hajléktalannak öltözve végzi a megfigyelést. Végül rejtett megfigyelés esetén a megfigyelő személy jelenléte sem látszik, mert elrejtőzött: kocsí rakteréből, magas épület tetejéről stb. végez megfigyelést.³⁹

A nyílt megfigyelésnek a dolog jellegéből adódóan igen csekély az adatgyűjtő értéke, nem is erre szokták használni. A nyílt vagy demonstratív megfigyelésnek elsősorban bűnmegelőzési szerepe van: a bűncselekmény elkövetésére készülő személy eláll a szándékától, ha észleli a hatósági figyelést.

A megkeresések más szervekhez vagy a nyomozó szerv más szervezeti elemeihez intézett adatkérések. Ez megtörténhet szóban, rövid úton vagy írásban. A nyomozó hatóságon kívülre irányuló megkereséseket külső megkeresésnek szokás hívni megkülönböztetve a belső megkeresésektől. Egyes esetekben az adatkérésekhez ügyészi engedélyre van szükség, például egyes távközlési vagy egyes banktitoknak minősülő adatok megkereséséhez. Rövid utas megkereséseknek a gyorsan, telefonon vagy Viberen lebonyolítható adatkéréseket tekintjük; ilyen a helyi körzeti megbízott vagy a mezőőr felhívása stb. (Az írásos megkeresések kibocsáthatók ugyan az elsődleges intézkedések ideje alatt, de az eredményük adott esetben csak napok múlva fog visszaérkezni.)

Éppen ezért le kell szögeznünk, hogy nem minden esetben követi azonnali látványos rendőri fellépés a bejelentést, a feljelentést. Erre csak akkor kerül

³⁸ Lakatos (2004): i. m. 66.

³⁹ Lakatos (2004): i. m. 77–80.

sor, ha számítani lehet arra, hogy a szemle, kutatás, elfogás stb. alapján a bűncselekmény gyanúja megalapozottá válik. Szemle vagy kutatás foganasítását követően, a gyanúsítható személyek előállítását követően ugyanis valószínűleg nem lenne sok értelme megfigyelést, puhatolást alkalmazni.

A feljelentést, bejelentést követően nem feltétlenül nyomozást rendel el a hatóság. Már utaltunk a feljelentéskiegészítési eljárásra;⁴⁰ ez a nyomozásnál lazábban szabályozott büntetőeljárás, amelynek során a nyomozó adatokat gyűjt, azokat feljegyzésbe foglalja. A határideje egy hónap, aminek végén a nyomozás elrendeléséről vagy a feljelentés elutasításáról kell határozni. A nyomozás elrendelése esetén – természetesen – az addig beszerzett adatok, feljegyzések felhasználhatók lesznek. A feljelentés kiegészítése során csak meghatározott adatgyűjtő tevékenység folytatható le,⁴¹ azaz a nyomozó:

- bárkitől felvilágosítást kérhet;
- meghatározott nyilvántartásokból adatokat gyűjthet, illetve kérhet;
- nyílt forrásokból adatot gyűjthet;
- kép, hang, videó stb. bemutatásával személyeket kiválaszthat, illetve azonosíthat;
- megvizsgálhatja a helyszínt;
- a feljelentőtől, bejelentőtől felvilágosítást, pontosítást, a kár megjelölését kérheti.

A feljelentéskiegészítési eljárás során nem lehet kihallgatásokat, szemlét, lefoglalást végezni, nem lehet körözést elrendelni, szakértőt kirendelni. Az alakszerűtlen adatközlésekről készült feljegyzésekbe foglalt állításokat csak úgy lehet tanúvallomásnak elfogadni, ha a későbbi nyomozás során tanúkihallgatási jegyzőkönyvben az adatközlő az állításait fenntartja. A szaktanácsadó igénybevétele az előző eljárásjogi törvény lehetővé tette feljelentéskiegészítési eljárásban, a hatályos törvény elvileg nem. Ugyanakkor a nyomozó bárkitől kérhet felvilágosítást: akár különleges szakismeretekkel rendelkező személytől is.

Hogyan történhet tehát a büntetőeljárás tipikus megindítása? Két eltérő esetet vázolunk fel, az egyikben haladéktalanul helyszíni szemlét vagy kutatást célszerű tartani, a másikban a feljelentést követően széles körű adatgyűjtést folytatnak le, mielőtt a gyanúsítható személyeket megszólítják.

⁴⁰ Be. 380. §.

⁴¹ Be. 267. §.

Helyi rendőri szerv hatáskörébe utalt ügynevezett „helyszínes” bűncselekmények esetén a telefonos bejelentést követően a területi Tevékenységirányítási Központ (TIK) általában egyenruhás közrendvédelmi járőrt vagy a helyi körzeti megbízottat irányítja a helyszínre. Oda megérkezve a rendőr visszajelenti, hogy a bejelentés valós-e, van-e szükség nyomozóra vagy szemlebizottságra, és ha igen, megkezdji a helyszín biztosítását. Ennek során a helyszínen visszatart-hat bárkit, onnan kizárhat bárkit, a helyszínt lezárja, megkezdji az adatgyűjtést és tanúkutatást. A kérkező nyomozó vagy a szemlebizottság a helyszínt tőle veszi át, meghallgatja a jelentését, majd megkezdődhet a szemle (ha indokolt), folytatódhat az adatgyűjtés stb. Szemle tartása, bizonyítási eszközök lefoglalása, személyek kihallgatása esetén a nyomozást haladéktalanul el kell rendelni. Ebben az esetben megszakítható a folyamatban lévő bűncselekmény, ami nagyon fontos szempont lehet, ugyanakkor a bizonyítási eszközök lehető legteljesebb körű begyűjtése nehezebb, és sokszor csak a szerencsén múlik.

A fenti példával illusztrált elsődleges intézkedések megtétele a tipikus eljárás, ha a bejelentő a helyszínen vagy annak közelében tartózkodik. Természetesen lehetséges, hogy a fenti művelet ebben a formában nem lenne célszerű, mert az induló eljárást megfigyeléssel, puhatolással meg kell alapozni. Ebben az esetben az (ismert) bejelentőt megkéri, hogy menjen be a rendőrségre, vagy oda beszállítják. Lehetséges továbbá, hogy a tudomásra jutás nem szóbeli közlés, hanem levél, e-mail, hatósági jelzés stb. útján történik. Az ekkor beszerzett adatok alapján lehetséges, hogy egyelőre nyomozást nem is rendelnek el, hanem feljelentéskiegészítési eljárást. Azaz nem tartanak egyelőre szemlét vagy kutatást sem. Előbb más eljárási cselekményekkel, a gyanúsítottak tudta nélkül beszereznek annyi adatot, amennyit csak tudnak, majd következik a nyílt fellépés például szemle vagy kutatás formájában. Az ilyen előkészített nyílt fellépést realizálásnak nevezzük. Előnye, hogy ilyenkor a szemle vagy kutatás alaposan megtervezhető, megfelelő erő szervezhető rá stb. Továbbá a szemle vagy kutatás eredménye mellett már számos más adat is rendelkezésre áll, ami a bűncselekmény gyanúját, az egyes elkövetőkre vonatkozó gyanút megalapozza.

Mindezek mérlegelése a hatóság feladata, akik megfelelő körülményekkel, az eljárás eredményes befejezésére figyelemmel döntenek. Ha – például – a bejelentés arról szól, hogy adott címen éppen egy orvvadászat során elejtett szarvast darabolnak, mérlegelni kell, hogy a címen megtartott halaszthatatlan szemle szolgálja-e az eljárás érdekeit. Lehetséges, hogy a bejelentő még valóban látta a szarvast, de mire a bejelentést megteszi, a rendőrség a bejelentést lereagálja, már csak húst talál a fagyasztoóban. Ebben az esetben pont orvvadászat miatt

igen nehéz lenne eljárást indítani az ingatlan használója ellen. Célszerűbb környezettanulmányozást végezni, feltérképezni az illető kapcsolatrendszerét, baráti társaságát. Megfigyelni, kik és milyen gyakran látogatják, merrefelé lehetnek csapdái kihelyezve. Puhatolással felmérni, hogy foglalkozik-e a hús értékesítésével, lehet-e (illegális) lőfegyvere. Adatbázisokban való kutatással felmérni, hogy tagja-e, volt-e tagja vadásztársaságnak, váltott-e ki fegyvertartási engedélyt stb. Széles körű adatgyűjtés során feltérképezhető lesz adott esetben egy többtagú társaság, akik rendszeresen követnek el orvvadász cselekményeket, más kapcsolódó bűncselekményekkel, a hús, a trófeák és egyéb vadászati melléktermékek értékesítésére bejáratott vonalaik vannak stb. Mindez az információ beszerezhetetlen lenne, ha az eljárás legelején egy házkutatás során lefoglalnak az illető mélyhűtőjéből tizenkét kiló félig fagyott nyers húst. Sajnos egy ilyen elhúzódó, de szakszerű és célravezető eljárás a laikus közvéleményben keltethet olyan látszatot, hogy „a rendőrség nem csinált semmit”, de a hatóság célja a jogszerű és szakszerű büntetőeljárás lefolytatása, nem a közvélemény egyes részének való megfelelés.

Az állatorvos szerepe az eljárásban

Az állatkínzásos esetek különlegesek abból a szempontból is, hogy az áldozat nem tudja elmondani, mit történt. A vizsgálatot végző szakember által tapasztaltak pótolhatatlanok lesznek az eljárásban. Ezért rendkívül fontos, hogy a szakember által feltártak az eljárás lefolytatói számára is ismertek és érthetők legyenek. Másrészt az állat testén kívül a bűnügyi helyszínen, tehát az elkövetés helye és a további kapcsolódó helyszínek hordozhatják a legtöbb adatot, ami az ügy megítéléséhez, eredményes felderítéséhez és bizonyításához szükséges.

A helyszíni szemlének, jelentőségéhez mérten, külön fejezetet szentelünk. A helyszín egyedi, az eredeti állapot megismerésének lehetősége egyszeri és megismételhetetlen. A szemle három legfőbb célja a helyszínen találtak részletes dokumentálása, a tárgyi bizonyítási eszközök felismerése, összegyűjtése és szakszerű tárolása, illetve a tapasztaltak összefoglalása és azokból következtetések levonása.

Szakértő vagy szaktanácsadó bevonásával a releváns tárgyi bizonyítási eszközök könnyebben azonosíthatók, mivel egy állategészségügyi tapasztalatokkal nem rendelkező szakember sokszor átsiklik az apró jeleken és részleteken. Ehhez szükséges, hogy a szakértő birtokában legyen minden olyan előzményi adatnak

vagy körülménynek, ami a vizsgálatait orientálja mind élő, mind pedig halott állat esetében. A bántalmazásból, rossz tartási körülményekből származó sérülések meghatározása, elhatárolása a „hétköznapi” sérülésektől sokszor nem könnyű. Ugyanakkor számos eszköz áll rendelkezésre, hogy az állatorvos megállapítsa a sérülés, illetve a halál okait és körülményeit.

Az állatorvos az eljárás szereplőjévé válhat akkor is, ha menhelyre, állatkórházba vagy rendelőbe viszik be a sérült vagy halott állatot. Ilyenkor a pontos adatrögzítés (fotók, orvosi mérések, precíz boncolási jegyzőkönyv, bűnjelek begyűjtése stb.) meghatározó lehet a későbbi eljárás szempontjából. Sőt adott esetben a későbbi eljárás megindulása is attól függ, hogy az állatorvos felismer-e olyan bántalmazást, ami miatt a hatósághoz fordul, bejelentést vagy feljelentést tesz.

Hazánkban ugyan nincs normatív előírás kifejezetten az állatkinzás helyszínelésére, vagy külön helyszínelő csoport, amely kifejezetten az állatokkal kapcsolatos esetekben végezné a bizonyítékok begyűjtését, vizsgálatát, azonban szakértő a kirendelése vagy szaktanácsadó a felkérése esetén nagyban segítheti az ügymenetet hozzáértésével és szakmai tanácsaival. Azt is le kell ugyanakkor szögeznünk, hogy rendelői környezetben, az állatok ellátása során szerzett tapasztalat vagy szakkönyvekből merített tudás önmagában még nem teszi képessé az állatorvost a helyszíni bűnügyi munkára. Hazánkban a kriminalisztikai (vagy forenzikus) ismeretek oktatása egyelőre nem része az állatorvosi képzésnek, de a jövőben ez várható.

Sokszor a szakértőknek, szaktanácsadóknak kényelmetlen lehet az ilyen típusú felelősség, azaz hogy az ő szakértelmük (vagy annak hiánya) miatt születik egy eljárás során elmarasztaló ítélet. Sokszor azért nem szeretnének közreműködni, mert érzésük szerint nincs meg hozzá a kellő tudásuk. Sokszor pedig a lakókörnyezetükkel való jó kapcsolatukat féltik, esetleg személyesen ismerik az eljárással érintett személyt.

„Jó” szakértőkre szükség van, képzett szakértőkre viszont sokkal nagyobb szüksége lenne a hatóságnak.

Elfoglaltság miatt a szakértő, szaktanácsadó kérheti, hogy ne kelljen az eljárásban közreműködnie. Sokszor azonban azért hivatkoznak elfoglaltságra, mert saját biztonságukat féltik. Ez teljesen érthető lehet egyes esetekben, kivált, ha más bűncselekmények is előfordulnak (családon belüli erőszak, löfegyverrel visszaélés, kábítószerrel visszaélés stb.). Itt azonban fontos megjegyezni, hogy a szakértőként, szaktanácsadóként eljáró állatorvos személyes adatainak (nevének is!) zártan kezelését elrendelheti a nyomozó hatóság, ha ezt az állatorvos

indítványozza. Ez azt jelenti, hogy azokba az ügyiratokba, amelyekbe az eljárás (hatóságon kívüli) szereplői betekinthetnek, az állatorvos személyes adatai nem kerülnek bele.

Előfordul azonban az is, hogy egy állatorvos nem akar időt és energiát áldozni a büntetőeljárásban való részvételre, nem kíván részese lenni az eljárásnak. Ezt nem kommentáljuk, csak megjegyezzük, hogy a közbiztonság mint olyan, mindig a társadalom közös terméke. Úgy nem lesz közbiztonság, ha az általunk észlelt bűncselekmény felett szemet hunyunk, és hagyjuk, hogy az feledésbe merüljön.

Előfordul, hogy maga az állatok bántalmazója kér állatorvosi segítséget. Ilyen esetekben nehéz lehet az állatorvosi segítségnyújtás, hiszen az elkövető nem feltétlenül fog igazat mondani a tünetekről, az okokról stb. Az elkövető családtagjai is fordulhatnak az állatorvoshoz, és ilyenkor sok információ szerezhető be tőlük. Előfordul, hogy az állatorvoshoz forduló családtag maga is bűncselekmény sértettje. Az elkövető vagy a családtagjai által elmondottak, a viselkedésük, a körülmények nagyon fontos előzményi adatok. Ráadásul gyakran pótolhatatlanok, hiszen a nyomozó hatóság tagjának már nem feltétlenül akarják elmondani a hozzátartozók mindazt, amit az állatorvosnak elmondtak. (A gyanúsított hozzátartozói megtagadhatják a tanúvallomást; ha csak később, például a tárgyaláson tagadják meg, a korábbi tanúvallomásukat is tilos felhasználni!) Ezekben az esetekben részletesen ki kell kérdeznie az állat gazdait (vagy aki az állatorvoshoz fordult) a sérülés vagy elhullás körülményeiről: hol, mikor, hogyan történt, ki látta, mit tapasztaltak, mire lettek figyelmesek, mi az állat kórtörténete. Az ekkor elmondottak lehetnek igazak, részben igazak vagy teljesen kitalált dolgok. Megtörténhet, hogy az állat bántalmazója ekkor még őszintén beszámol a bántalmazásról, később viszont tagadni fog. Az állatorvos az általa tapasztaltakat, a neki elmondottakat alaposan, részletesen és tárgyilagosan jegyezze fel, elkülönítve az általa ténylegesen, közvetlenül észlelteket a véleményétől és a hallomásból szerzett egyéb adatoktól. Ezek az információk sokszor ugyanolyan fontosak lehetnek, mint az állat vizsgálata!

A jól időzített beavatkozásnak megelőző szerepe is lehet az esetleges kapcsolódó bűncselekmények kapcsán, az állatkínzás, állatbántalmazás mellett ugyanis gyakran előfordul más bűncselekmény is (családon belüli erőszak, kiskorú veszélyeztetése stb.). Ezekben az esetekben az eljáró és bűncselekményt észlelő állatorvos nem szakértőként vagy szaktanácsadóként működik közre, hanem ő teszi a feljelentést, illetve tanúként tesz vallomást az általa észleltekről. A személyes adatainak zárt kezelésére a fent írt szabályok ugyanúgy vonatkoznak. Ezekben az esetekben az általa elmondottak és az általa szolgáltatott

bizonyítási eszközök alapján indul maga a büntetőeljárás, kezdődik a nyomozás. A feljelentés bármelyik rendőrségen, illetve bármelyik ügyészségen megtehető. Mint korábban bemutattuk, különösebb alakísághoz nem kötött, bűncselekmény gyanújára vonatkozó közlés. Ha az elkövető azzal hanceg, hogy együtt vadászik a helyi őrsparancsnokkal, akkor a feljelentés megtehető a megyei rendőr-főkapitányságon vagy a járási ügyészségen is akár levélben, vagy e-mailben is.

Az állatorvosok legnagyobb aggodalma általában az, hogy nem érzik magukat kompetensnek az eljárásban való szerepüket illetően. Tévesen úgy vélik, hogy nincs elég tudásuk ahhoz, hogy az eljárás során érdemben tudjanak segíteni. Néhány állatorvos azért vonakodik, mert nem tudja, hogyan kell egy vizsgálatot úgy elvégezni és dokumentálni, hogy később használható legyen az eljárás során.

Tévhit, hogy egy szakértőnek mindig pozitívnek kell lennie. A szakértőnek egy dolga van, és az nem más, mint hogy tényszerű és alapos legyen azokban a szakkérdésekben, amelyekre a kompetenciája kiterjed.

Az állatorvos feladatai az eljárás során

Az állatorvos eljárása során alapvető fontosságú az állat alapos vizsgálata. El kell végezni a megfelelő fizikális, laboratóriumi és képalkotó diagnosztikai vizsgálatokat, és ezek eredményeit részletesen dokumentálni kell. Korábbi gyógyult vagy gyógyuló sérülés vagy egyéb trauma nyomait is figyelembe kell venni, mivel ezek is segítségül lehetnek a későbbi eljárásban. Ahogy az is fontos, hogy az elkövetőnél (vagy a telep tulajdonosánál, használójánál stb.) korábban volt-e bántalmazott állat, vagy folyt-e eljárás ellene állatkínzás miatt.

Állatgyűjtőnél, állatviadal helyszínén vagy szaporítótelepen általában több állatot kell megvizsgálni. Ilyenkor egyedi vizsgálati lap kitöltése célszerű. Hangsúlyozzuk, hogy *hatósági eljárás keretében minden olyan állatot, amely egyedi azonosítójellel megjelölhető, meg is kell jelölni.* (Ezt az egyik későbbi fejezetben fejtjük ki.)

Egyedi azonosítás ugyanis a legtöbb esetben nem lehetséges pusztán fényképek alapján, mert néhány nap, egy hét (festékekkel való megjelölésnél egy óra!) elteltével változhat az állat kinézete, kondíciója. (Gondoljunk egy máltai selyemkutyákra specializálódott szaporítótelepre például, ahol két-három tucat teljesen egyforma kinézetű, ürüléktől és vizelettől összetapadt bundájú állat egy alapos kozmetika után már teljesen máshogy néz ki.)

Állatkínzás gyanúja esetén meg kell azt is vizsgálni, hogy az állat szenvedett-e, vagy jelenleg vannak-e fájdalmai, de az egyes állatok fájdalomra adott reakciója számos tényezőtől függ (életkor, nem, egészségi állapot, faj, fajta). Figyelembe kell továbbá venni, hogy az állatkínzás lehet fizikai vagy pszichikai is. Egyrészt fizikailag is szenvedhet az állat sérülést, másrészt élhet olyan tartási körülmények között, amelyek hosszú távon kondícióromlást vagy fizikai sérülést eredményezhetnek.

Sajnos Magyarország bővelkedik az olyan példákban, mint amikor a rögzítésre szolgáló lánc, nyakörv, kötél belenő az állat nyakába, vagy az alultápláltság miatt egyszerűen éhen hal a lánc végén, vagy az élettani sajátosságainak megfelelő élettér kialakítása nem történik meg. Pszichikai állatkínzásról is gyakran beszélünk, és ez alatt szintén az élettani sajátosságoknak való igénykielégítés hiányát értjük (félméteres lánc, túl kicsi ketrec vagy röpde, társas állatok egyedi tartása stb.).

Az állatorvos kötelessége az étellel össze nem egyeztethető sérülést szenvedett állat szakszerű eutanáziában részesítése is.

Az állatorvos által készített dokumentáció, illetve a szakértői vélemény tartalmazhat írásos anyagot, hang- és videófelveteleket, fotókat, képfalkotó vizsgálatok felvételeit (rtg., MR, CT), laborvizsgálatok eredményeit és egyéb orvosi információkat is.

Az állatorvos és a hatóság együttműködése

A hatóságok feladata az ügy megítélése, az ügy elindítása, a jogi kérdések eldöntése. Az a kérdés azonban, hogy a bántalmazás vagy a bánásmód alkalmas-e a maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására, különleges szakértelmet igénylő kérdés. Azaz a szakértők véleménye kell, hogy mérvadó legyen minden egyes esetben. Amennyiben a szakértő nem a megfelelő szempontokat veszi figyelembe, nem a megfelelő méréseket, vizsgálatokat végzi el, úgy téves következtetései alapján a hatóság sem fogja az esetet megfelelő módon kezelni. Fontos információk találhatóak az elkövetés helyén, az elkövetés időtartama (percek, órák, napok, hónapok, évek) is lényeges, az állatok állapota is terhelő bizonyítékokkal szolgálhat. Sok esetben a szakértő hiánya miatt nem indul büntetőeljárás, vagy azt bizonyíthatóság hiányában megszüntetik azért, mert nem rendelnek ki szakértőt az ügyben.

Az eljárás megindításával, lefolytatásával, szemle tartásával, az állat vagy a bűnjelek lefoglalásával kapcsolatos valamennyi döntést a nyomozó hatóság hozza meg. Az állatorvos ehhez segítséget nyújt. Bizonyos kérdések eldöntésében a nyomozó hatóság rá támaszkodik, bizonyos kérdések esetében csak hasznos tanácsokat ad. Az állatorvos és a nyomozó hatóság tagjai közt egymás szakmai kompetenciáinak ismeretére és tiszteletben tartására épülő jó munkakapcsolat szükséges.

Az soha nem az állatorvos hibája vagy felelőssége, ha a bántalmazás vagy bánásmód állat károsítására való alkalmasságát kimondja, és a rendőrség mégsem tesz lépéseket. A bántalmazás vagy a bánásmód alkalmassága az állat károsítására ugyanis csak egyetlen tényállási elem a sokból. A bűnösség (egyenes szándék, eshetőleges szándék, a gondatlanság különböző szakaszai), a társadalomra veszélyesség, a bánásmód indokultságának jogi szempontjai, az okozati összefüggés, a Btk. általános részében írt tényállási elemek (például tévedés, kényszer) mind-mind jogi kategóriák, az ezekben való döntés nem az állatorvos feladata, nem az állatorvos felelőssége, az ezekben történt döntés miatt az állatorvos nem tartozik elszámolással senkinek. (Bár véleménye – természetesen – lehet.)

Igazságügyi állatorvos szakértő az lehet, aki állatorvos végzettségű, és szerepel az igazságügyi szakértői névjegyzékben. Kivételesan eseti szakértő is igénybe vehető: szakértői névjegyzékben nem szereplő állatorvos, ha aktuálisan nem érhető el igazságügyi szakértő. Ezenkívül nyomozási cselekmények során bizonyítási eszközök különleges szakismeretet követelő felderítéséhez, felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez szaktanácsadót lehet igénybe venni. Szaktanácsadó lényegében bárki lehet, akinek az adott feladatra szakismeretei vannak, tehát nem csak állatorvos (például állategészségügyi asszisztens, kutyatenyésztő, vadász stb.)

Az állatorvos lehetséges szerepei egy eljárás során

- Feljelentő vagy tanú, tehát ha személyesen, közvetlenül, első kézből ismeri az esetet és/vagy az érintett személyeket (korábban járt már nála az állat a rendelőben, vagy a tulajdonos járt már ott másik állattal hasonló sérülésekkel vagy okból), illetve – nyilván – ha az állategészségügyi ellátás során talál bántalmazásra vagy rossz bánásmódra utaló jeleket.
- Igazságügyi állatorvos szakértő, aki rendelkezik megfelelő szakmai és tapasztalati tudással. Közreműködhet a halál okának meghatározá-

sában, a sérülések sorrendjének felállításában (*ante* vagy *post mortem*); különbséget tehet a sérülések szerzését illetően (ember által vagy más állat által okozott sérülések), a közrehatás jellegének megállapításában (baleset, rossz tartási körülmény, kifejezett bántalmazás stb.); felismerhet olyan nyomokat, amelyek a sérüléseket okozó fegyver megállapítására irányulnak, vagy összefüggésben lehetnek az elkövetővel; véleményezheti az állat jelenlegi állapotát (mióta tarthat ez az állapot, mennyi ideig szenvedhetett a halála előtt az állat) beleértve a szenvedés mértékét.

- Igazságügyi állatorvos szakértő, aki megvizsgálhat mások, akár más állatorvosok által készített feljegyzéseket, egyéb dokumentációt. Olyan esetben lehet szüksége a hatóságnak erre, amikor az állat pusztulása után nem történt állatorvosi vizsgálat, vagy maga az állat már nem áll rendelkezésre a vizsgálathoz (elhamvasztották már a tetemet, vagy az elkövető elrejtette, esetleg az állat elszökött, eltűnt), de korábban történt dokumentált állatorvosi vizsgálat, akár korábbi bántalmazás miatt, amit nem követett feljelentés.
- Szaktanácsadó, aki szakismereteit felhasználva segít a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatásában szemle vagy lefoglalás során. Szükség lehet szaktanácsadóra egzotikus, ritka fajok miatt is. Akár preparátumok, trófeák, akár preparáló eszközök felismerése, akár mérges kígyók szakszerű kezelése speciális szakismereteket igényel, amivel adott esetben sem a hatóság tagjai, sem az igazságügyi állatorvos nem rendelkezik.

Egyéb esetek, amikor szakértő bevonására lehet szükség

- a lefoglalás, az elkobzás, az állat kiemelése esetén,
- végzetes kutyatámadások esetén,
- állattenyésztők vizsgálatakor,
- állatorvosi műhibaperek esetén,
- állatorvosok elleni etikai, fegyelmi eljárás esetén,
- menhelyekkel, gyepmesteri telepekkel kapcsolatos ügyekben,
- zoonózis⁴² vagy más közegészségügyi kérdések felmerülése esetén.

⁴² Állatról emberre vagy emberről állatra átvihető fertőzések.

Vákát

A helyszíni szemle

„A nyomozás kezdetekor a bűncselekmény helyén tett intézkedések döntő szerepet játszhatnak az ügy megoldásában. Az óvatos, alapos vizsgálat kulcsfontosságú annak biztosítása érdekében, hogy a lehetséges fizikai bizonyítékokat ne sértsék meg, ne pusztítsák el, vagy hogy a potenciális tanúkat ne hagyják figyelmen kívül.”

Janet Reno, az Egyesült Államok Legfőbb Ügyésze⁴³

Az Egyesült Államokban léteznek komoly kézikönyvek kifejezetten az állatkínzás, természetkárosítás bűncselekmények helyszíni szemléjének lefolytatására. Hazánkban a 70-es években jelent meg monográfia a szemléről,⁴⁴ amelyet néhány évvel ezelőtt, tehát negyven év különbséggel követett egy doktori értekezés.⁴⁵ Ezenkívül a kisszámú kriminalisztika-tankönyvben esik hosszabban-rövidebben szó a helyszíni szemlékről általában. Bűncselekmény-specifikus helyszíni szemle témájú könyvek hazánkban nincsenek, így kifejezetten az állatkínzás helyszíneléséről sem született eddig módszertani útmutató. Az alábbiakban a hazai és külföldi tudományos eredmények, illetve gyakorlati tapasztalatok alapján igyekszünk összefoglalni az állatkínzások helyszíni szemléjére vonatkozó tudnivalókat.

A fejezet egésze a megjelölt külföldi és hazai szakirodalom szintézise. Ezért a továbbiakban hivatkozást csak ott használunk, ahol kisebbségi álláspontot emelünk ki, vagy a források közti ellentmondást oldjuk fel. A fejezet elkészítése során az alábbi hazai⁴⁶ és külföldi⁴⁷ szakirodalomra támaszkodtunk.

⁴³ U.S. Department of Justice: *Crime Scene Investigation. A Guide for Law Enforcement*. Written and approved by the Technical Working Group on Crime Scene Investigation. US Department of Justice, US Institute of Justice, 1999. iii.

⁴⁴ Pusztai László: *Szemle a büntetőeljáráásban*. Budapest, KJK, 1977.

⁴⁵ Gárdonyi Gergely: *Szemle a hazai büntetőeljáráásban*. Doktori értekezés, Győr, 2017.

⁴⁶ Pusztai (1977): i. m.; Bócz (2004): i. m.; Gárdonyi Gergely: A gondolati rekonstrukció korlátai. *Belügyi Szemle*, 61. (2013), 10. 65–71; Gárdonyi Gergely (szerk.): *Módszertani útmutató 1. bűnügyi technikusoknak*. Budapest, NKE, 2014; Gárdonyi (2017): i. m.; Angyal Miklós – Farkasné Halász Henrietta: *Védett madarak karbofurán okozta mérgezésének nyomozása. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XVII. 2016. 213–218; Petrétai Dávid: A bűnügyi helyszín a szabványosítási tendenciák és az új Be. tükrében. *Rendőrségi Tanulmányok*, 1. (2018), 3. 4–48; Petrétai Dávid: A kriminalisztikai fénypérszet egyes aktuális kérdései. *Magyar Bűnildözó*, (2020a), 1–2. 12–22; Petrétai Dávid: Elkövetői profilalkotás és a bűnügyi helyszín elemzése. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3. (2020b), 1. 3–49.

⁴⁷ Barry A. J. Fisher: *Techniques of crime scene investigation*. Boca Raton, CRC Press, 2003; John

A helyszín és a helyszíni szemle

Valamennyi esemény és ekként valamennyi bűncselekmény többé-kevésbé meghatározható fizikai térben történik. Kriminalisztikai értelemben vett helyszínné az avatja, ha annak megismerése hozzájárul a múltban lezajlott esemény megismeréséhez. Kriminalisztikai értelemben helyszín lehet a cselekmény tényleges helye, de éppen így a megközelítési és távozási útvonal, az elkövetés eszközének vagy a sérült, elpusztult állatnak a feltalálási helye is. Meg kell jegyeznünk, hogy „cselekmény” alatt valamennyi tényállási elemként értékelt tevékenységet értünk, azaz egy többmozzanatos bántalmazás valamennyi helyszínét.

A helyszíni szemle jogi keretek között zajló tervezett, szervezett, vezetett és tudatos tevékenység, bizonyítási eljárás. Célja egyrészt a helyszín megismerése, annak általános jellemzőiből, állapotából következtetések levonása az ott lezajlott múltbéli eseményekről, másrészt célja összegyűjteni a felderítéshez és bizonyításhoz szükséges nyomokat, anyagmaradványokat és egyéb bűnjeleket, illetve komplexen értékelni és értelmezni mindezek összefüggéseit.

A helyszíni szemle megtervezése a bejelentés vételének pillanatában megindul. Az esetlegesen kiérkező helyszínbiztosító közleményei, jelentései alapján alakul, majd a helyszínre érkezéskor nyer végleges formát. A tényleges szemletevékenység megkezdése előtt ennek a tervnek figyelembe kell vennie a helyszín kiterjedését, jellegét, a bűnjelek várható számát, méretét, az állategyedek számát, a szükséges személyzet számát, felszerelését és kompetenciáját. Ugyanilyen fontos, hogy milyen bűncselekmény miatt kell a szemlét lefolytatni.

A szemle tényleges megkezdésekor a helyszínen a bizottságnak fel kell mérnie az alábbiakat:

- Mik a helyszín határai? Zajlik-e helyszínbiztosítás, arra van-e szükség? Történt-e zárás, arra van-e szükség? Vannak-e kijelölt közlekedési útvonalak?

Horswell: *The practice of crime scene investigation*. Boca Raton, CRC Press, 2004; Ian K. Pepper: *Crime scene investigation: Methods and procedures*. New York, Open University Press, 2005; Merck (2012): i. m.; Miller, Marilyn T.: *Crime scene investigation laboratory manual*. Elsevier, 2018; Christof Beigblöck – Chris Walzer: *Handbook on Standard Operating Procedures (SOP) in Forensic Investigations of Suspected Illegal Killing of Wildlife – Basics, techniques and methods available for investigators and practical recommendations to fight the illegal killing of wildlife in the Alpine Area*. Research Institute of Wildlife Ecology (FIWI) of the University of Veterinary Medicine Vienna, Austria, 2019.

- Milyen eszközökre (nyomrögzítő anyagok, speciális szerszámok, mérőműszerek, akár munkagépek stb.) van szükség?
- Hol kell a szemlét végrehajtani? (Szabadban, erdőben, tanyán, panel-lakásban, állatorvosi rendelőben, mezőgazdasági telephelyen, húsipari komplexumban stb.) Ott milyen feltételek (víz, áramvétel, fűtés, szellőzés, tisztálkodási lehetőség stb.) adottak?
- Milyen ruházatban kell a feladatot végrehajtani? Milyen védőfelszerelés indokolt?
- Milyenek a fényviszonyok? Milyen felszerelésre (kézilámpák, állványos fényszórók, hálózatról működtethető fényforrások stb.) lesz szükség?
- Mennyi csomagolóanyag szükséges? A lefoglalt tárgyak elszállítása hogyan és mivel fog történni? Lesznek-e azonnali hűtést igénylő bűnjelek?
- Hogyan jutunk el a helyszínre?
- Az előre tervezett állomány létszáma, felszereltsége, kompetenciái elegendők-e? Lesz-e szükség az állomány pihentetésére vagy váltására? A szakértők végig tudnak-e maradni, szükség van-e végig a jelenlétükre?
- A munkabiztonsági, egészségügyi, állategészségügyi feltételek megvannak-e a megfelelő munkavégzéshez?

Mindezekre a kérdésekre figyelemmel kell lenni a tervezéskor.

A szemle eredményei

A szemle során a kriminalisztika alapkérdéseit igyekszünk megválaszolni: mi, mikor, hol, hogyan, miért történt, ki követte el, kivel és mivel, illeszthető-e sorozatba? A „hol” kérdés a legtöbb esetben magától értetődő, de észben kell tartani, hogy a kézenfekvő helyszín mellett lehetnek más helyszínek is. A „mi történt” kapcsán bizonyára rendelkezünk előzetes adatokkal, ha éppen a helyszínre tartunk dolgozni. A hogyan, mivel kérdéseket általában a szemle során meg tudjuk válaszolni. Az eljárásra az elkövető beazonosítása, a „ki?” kérdés megválaszolása teszi majd fel a koronát. A bizonyítékok alapos vizsgálata időben is el tudja helyezni a cselekményeket, segítségünkre lehet abban, hogy megtudjuk, mikor kezdődött, mennyi ideig tartott egy cselekmény.

A bűncselekmény helyszínének értékelése minden esetről más, de legalább a következő információkat be kell szerezni:

- Mi történt az esemény előtt, alatt és után?

- Kik tudtak róla? Kik vettek részt benne?
- Az események milyen sorrendben történtek, és meddig tartottak?
- A bizonyítékok hogyan kapcsolódnak egymáshoz, az áldozathoz és az elkövetőhöz?

A helyszíni szemle általában az egyik *első és legfontosabb lépés* egy nyomozás során. A helyszín eredeti formájában egyedi és megismételhetetlen. A szakszerű szemle más eljárási cselekményekkel nem helyettesíthető, főleg nem később. A bűncselekmény után a természet megkezdí a rá jellemző folyamatos változást, ami természetesen a helyszínre is hat; tudomásra jutás esetén tehát a szemle általában el nem halasztható. A helyszínelés, a helyszíni szemle három legfontosabb funkciója a talált állapot pontos és részletes dokumentálása, a nyomok összegyűjtése és mindezek értékelése alapján következtetések levonása, az ügyre vonatkozó verziók felállítása.

A nyomokkal, bűnjelekkel kapcsolatos három legfontosabb dolog *azok felismerése, technikailag megfelelő begyűjtése és hiteles megőrzése*. A három fő kérdés tehát: mit, miért és hogyan? Az állatok egyedi szempontjai miatt bizonyos dolgokat figyelmen kívül hagynak, félreértelmeznek vagy alábecsülnek az állatkínzással ritkán foglalkozó szakemberek. A szakértő bevonása a szemle első pillanatától elősegíti az összes fontos bizonyíték felismerését és elemzését. Az állatorvos mint szakértő a helyszínen hasonlóan működik, mint a halottvizsgálati szaktanácsadó: segít felismerni, értelmezni és összegyűjteni az összes releváns bűnjelet és információt. Az összegyűjtött bizonyítékokra és adatokra vagy – adott esetben – azok hiányára kell neki (vagy más további szakértőknek) támaszkodnia az állatkínzás, sérülés vagy halál okának és körülményeinek megállapításakor.

A kriminalisztikai megismerés sokszor a bűncselekmény helyszínén kezdődik. A helyszín *beszél hozzánk* információt szolgáltatva az áldozatról, a bűncselekményről és az elkövetőről, *csak meg kell hallani*. Az információk rögzítése, feldolgozása időt, figyelmet és részletes, alapos dokumentációt igényel. A szemle egyik legfontosabb célja, hogy összekapcsolja az áldozatot az elkövetés helyével és az elkövetővel. A bűncselekmények felderítésének fontos szabálya, hogy *elvileg minden és mindenki hagy nyomot maga után, és a bizonyítékok hiánya nem jelent feltétlenül hiányt*. A tárgyi bizonyítékok segítenek alátámasztani vagy megcáfolni állításokat, tanúvallomásokat, alibiket, segítségükkel rekonstruálni lehet az elkövetés lépéseit.

Valójában két „helyszínt” vizsgál a szakértő: a „*makrohelyszínt*”, ahol a bűncselekmény elkövetődött és a „*mikrohelyszínt*”, ami maga az állati test.

Ideális esetben a helyszín feldolgozását nem egyetlen nyomozó végzi, hanem szemlebizottság. A bizottság áll a bizottságvezetőből és legalább egy bűnügyi technikusból, kiegészülhet kutya vezetővel, szakértőkkel, szaktanácsadókkal. A bizottságvezetőt tehermentesítheti jegyzőkönyvvezető – ellenkező (és tipikus) esetben a bizottságvezető felel a szemlén elkészítendő írásos anyagokért. A technikus feladata a rajzos, fényképes, illetve mozgóképes dokumentáció elkészítése, a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása, dokumentálása, biztosítása, csomagolása és hitelesítése; illetve minden egyéb, a bizottságvezető által megjelölt tevékenység. Komoly, nagy helyszíneken a bizottságvezetőn kívül jelen van egyfajta helyszíni parancsnok, ügyeletes tiszt stb., aki a tényleges szemlén kívül az intézkedést irányítja, például eligazítja és beszámoltatja az adatgyűjtést, tanúkutatást végző nyomozókat, ügyel a helyszín zárására, biztosítására, a jogosult személyek akadálymentes közlekedésére, kezeli a sajtót és így tovább.

A helyszínen jelen lévő állatorvos igazságügyi szakértő vagy ilyen minősítés hiányában szaktanácsadó lehet. Az újabb szabályozás szerint nem része a bizottságnak, holott gyakorlatilag úgy lenne célszerű. Az állatorvos feladata és felelőssége a saját különleges szakértelme vagy szakismerete alapján az állatorvosi, állategészségügyi kérdésekben nyilatkozni, és csak azokban. Nem kötelezhető olyan nyilatkozat megtételére, ami nem tartozik a kompetenciájába. Ugyanakkor nem feladata a jogi minősítés vagy az eljárás menetének meghatározása sem: az a bizottságvezető dolga lesz, amihez a szakértő által nyújtott szakmai adatok adnak alapot. Egy életszerű példa: a „nem tudom kizárni” kezdetű okfejtések ritkán szerencsések; a kérdés ugyanis mindig az, hogy „mivel támasztjuk alá”. A feltételezések alaptalan szaporítása általában nem vezet értékelhető eredményre; és itt fontos még egyszer kiemelni, hogy *a helyszíni munka nem verseny, és a végén nem jön senki, hogy elárulja a megfejtést*. A munka során arra kell törekedni, hogy az ügy felderítése és bizonyítása szempontjából minden jelentős adatot és tárgyat beszerezzünk, biztosítsunk, és lehetőséget adjunk az eljárás későbbi szereplőinek arra, hogy akár a mieinktől eltérő verzió(ka)t állítsanak fel.

A helyszín feldolgozásának klasszikus felosztása statikus és dinamikus szakaszra történik. Ebből a statikus az összkép rögzítése, a dinamikus pedig a nyomkutatási szakasz. A gyakorlatban természetesen több ilyen szakasz válthatja egymást: az összkép rögzítését követő részletes átkutatás, majd annak eredményének rögzítése, majd technikai nyomkutatás, majd annak eredményének rögzítése stb. Ugyancsak a gyakorlati tapasztalatok alapján indokolt lehet még az összkép rögzítésének megkezdése előtt egy áttekintés, amelynek során megszerezzük első benyomásainkat, hogy mivel is állunk szemben, és lehetőséget

adunk magunknak a szemle megtervezésére. (Az áttekintés során is, szükség szerint, védőfelszerelést viselünk.)

Az áttekintést követően, az összkép rögzítésének megkezdése előtt célszerű rövid megbeszélést tartani: ki mit látott, ki mit gondol. A bizottságvezető ennek figyelembevételével határozza meg a szemle taktikáját, azaz a lefolytatás tényleges menetét és szereposztását. Ekkor dönt szükség szerint további erők, illetve eszközök bevonásáról: több technikus, szakértő, kutyavezető, tűzvizsgáló, köz-művek szakemberei, munkagép stb.

Ha rendelkezésre állnak az előzetes adatgyűjtés eredményei, azokat is célszerű valamennyi helyszínelőnek megismerni. Napjaink információs társadalmában, az okostelefonok korszakában fontos hangsúlyozni, hogy egyes tanúk a cselekmény lefolyását, előzményét stb. akár lefényképezhették, videóra vehették. Egyre elterjedtebbek a gépkocsikban használt menetrögzítő kamerák. Nyilvános helyeken vagy komolyabb telephelyeken gondolni kell a biztonsági és térfigyelő kamerákra. Ezekkel, ha magát a cselekményt nem is tudjuk vizsgáztatni, érkezői vagy távozási útvonalra következtethetünk. Az előzményi adatok megismerése ugyanakkor nem vezethet az egyetlen verzióhoz ragaszkodó koncepciózus helyszíneléshez.

Az összkép rögzítése a helyszín meghatározásával, elhelyezkedésének megállapításával kezdődik.

Ez például lakások esetén nem okoz gondot: utca, házszám, emelet, ajtó adata rendelkezésre áll. Külterületen sokszor nem ilyen egyszerű a helyzet. A helyszín elhelyezkedésének meghatározása történhet GPS segítségével, ami ma már telefonokban is előfordul. A közművek műtárgyai általában el vannak látva valamilyen egyedi azonosítóval, például a villanyoszlopok, ezek alapján is meghatározhatjuk a helyszínt. Ezek híján viszonyíthatunk állandó jellegzetes tereptárgyhoz is. A mindennapi használatra szánt, főleg a telefonokba épített GPS-ek pontossága néhány méteres, így célszerű ekkor is egy viszonyítási pontot (tereptárgyat) kiválasztani, annak helyzetét meghatározni és azt követően a helyszín elemeit ahhoz viszonyítani. Ingyenesen hozzáférhető a Google Earth alkalmazás, ahonnan szükség szerint kinyomtathatjuk a helyszín elhelyezkedését, akár berajzolt nyilakkal, feliratokkal segítve a tájékozódást.

Az összkép rögzítését követi a helyszín átvizsgálása és a nyomkutató. Ez mindig tervezett, szervezett és vezetett tevékenység. A helyszín átvizsgálása lehet teljes, illetve nem teljes. A teljes átvizsgálás objektív, de idő- és erőforrás-igényes. A nem teljes átvizsgálás a bizottság szakmai döntésein, a gondolati rekonstrukción alapul, azaz csak ott keres elváltozást, ahol a gondolati rekonstrukció

szerint elváltozás keletkezhetett. Ezzel időt takarít meg, illetve a valóban releváns elváltozásokra koncentrálni.

A tudatosan tervezett, szervezett és vezetett teljes átvizsgálás történhet a helyszín kisebb szektorokra bontásával és az egyes szektorok átnézésével; de történhet a kijelölt releváns elem (például holttest, robbanás epicentruma stb.) mint középpont körül spirálisan, kívülről befelé vagy akár belülről kifelé is. Ugyancsak történhet a helyszín egyik szélétől a másik széléig haladva, majd az első útvonallal párhuzamosan, de kicsit arrébb visszatérve, és így tovább („ökörszántás”).

Az átvizsgálás során a megtalált bűnjeltárgyakat vagy relevánsnak ítélt elváltozásokat számokkal, nyilakkal, zászlókkal stb. célszerű megjelölni és azok elhelyezkedését fényképen, videón stb. is dokumentálni. (A bizottságvezető dönti el, hogy hogyan számozza a bűnjeltárgyakat.)

A szemle általános kérdéseinek részletes kifejtésétől a továbbiakban eltekintünk, és igyekszünk az állatkínzásra specifikus részletekre koncentrálni.

Nyomok, anyagmaradványok, elváltozások

Nyomokról beszélhetünk tág értelemben mint a bűncselekmény során létrejött valamennyi elváltozásról, és ennek négy kategóriájáról. A szűkebb értelemben vett nyomok alaki jellemzőikkel segítik a felderítést és bizonyítást (ujjnyom, lábnyom, eszköznyom stb.), az anyagmaradványok anyagi jellemzőiknél fogva (vér, DNS, szag, gyomortartalom stb.), ezenkívül vannak bűnjeltárgyak (okmányok, járművek, elkövetés eszköze stb.), a negyedik kategória pedig a tárgyak egymáshoz viszonyított helyzete (például dulakodás nyomai).

Beszélhetünk a nyomokról (bűnjelekről) olyan felosztás szerint is, hogy melyik kriminalisztikai alapkérdésre adnak, adhatnak választ. Így beszélhetünk:

- a cselekmény idejére,
- az események sorrendjére vonatkozó nyomokról;
- a testhelyzetre, mozgásra,
- a mozgás irányára vonatkozó nyomokról;
- az elkövetés eszközére,
- az elkövetés módjára utaló nyomokról;
- objektumok érintkezésére utaló nyomokról;
- vagy – esetleg – olyan tárgyakról, amelyek közvetlenül elvezetnek az elkövetőhöz.

Az igazságügyi állatorvostanról szóló amerikai kézikönyv megkülönböztet *átmeneti, feltételes, mintázatos, átadott vagy asszociatív kategóriákat* a bizonyítékokon belül.⁴⁸ *Átmeneti* bizonyítékok például a testhőmérséklet és a bomlás, amelyek idővel könnyen megváltoznak vagy elvesznek. A *feltételes* arra utal, hogy egy esemény vagy cselekvéssorozat tette lehetővé a bűncselekmény elkövetését (időjárási körülmények, gyomortartalom stb.). A *mintázat* az elkövetés helyén fellelt nyomokra, jelölésekre vagy más mintát alkotó bizonyítékokra utal, mint például a kaparás nyomai, a vér fröccsenésének iránya, a seb alaki jellemzői vagy fegyver nyomai. Az *átadott* bizonyítékok közé soroljuk a tárgyak közötti érintkezés útján történt fizikai anyagok cseréjét, például szövetszálak, haj, szőr vagy növényi anyagok is lehetnek ezek. Az *asszociatív* bizonyítékok olyan bizonyítékok, amelyek összekapcsolják az elemeket (a gyanúsítottat vagy az áldozatot a helyszínhez vagy egymáshoz).

A bűnjeleket részletesen dokumentálni kell a jegyzőkönyvben (vagy hivatalos feljegyzésben), le kell fényképezni, szerepelniük kell a videófelvételen és a helyszínvázlaton (ha készül). El kell csomagolni és a csomagolást hitelesítve lezárni. Az el nem csomagolható bűnjeleket címkével kell ellátni. Az elhullott állat tetemét is, amennyiben az bűnjelnek minősül, szintén el kell szállíttatni a megfelelő szakértői intézetbe alapos helyszíni boncolás elmaradása esetén.

Az állatorvos feladata a helyszínen a bűnüggyel kapcsolatos szakkérdések megválaszolása, a bűnjelek helyes begyűjtésében való segédkezés mellett további feladata lehet az állatokat érintő vészhelyzetek kezelésében, akár eutanázia nyújtásában.

Bár a nyomozó hatóság a szemléről (kutatásról stb.) jegyzőkönyvet (vagy hivatalos feljegyzést) vesz fel, és fényképeket, videófelvételt, helyszínrajzot készít, a szakértőnek mégis célszerű saját jegyzeteket, akár saját fényképeket készíteni. A mérések, vizsgálatok eredményét egyrészt lediktálja a nyomozóknak, másrészt rögzíti a saját későbbi szakvéleménye részére; akár diktafont is használhat ehhez.

A megérkezéskor, illetve a vizsgálat megkezdésekor rögzíteni kell a dátumot, időt, a kirendelő hatóságot, a jelenlévőket, a pontos helyszínt, az időjárási körülményeket, a fényviszonyokat is. Kedvezőtlen időjárási körülmények között törekedni kell a bizonyítékok állapotának megőrzésére és mielőbbi rögzítésére, begyűjtésére. (Esőben a vérnyomok, lábnyomok könnyen elmosódnak, a vegyszerek könnyen feloldódnak, nagy melegben pedig a tetem bomlási folyamata gyorsabb a normális értékeknél.)

⁴⁸ Merek (2012): i. m. 20.

Az élő vagy halott állatok szállítása közben is megsemmisülhetnek vagy megváltozhatnak bizonyítékok (harapásnyomok, egyéb nyomok vagy vérfoltok), vagy keletkezhetnek új sérülések, tapadhatnak az állatra vagy a tetemre idegen anyagok. Lehet olyan kritikus állapotban az állat, hogy élve már nem jut el a kórházig. Előfordulhat az is, hogy (bomló) tetemek vannak a helyszínen, amiket azonnal meg kell vizsgálni a lehetséges bizonyítékok megőrzése érdekében. Fontos lehet a gyorsaság a halál idejének megállapításakor (fontos információ lehet, hogy mikor látták az állatokat élő állapotban). Törekedni kell a rovartani (entomológiai) bizonyítékok begyűjtésére, ami nem állatorvosi kompetencia ugyan, de a halál óta eltelt idő (PMI – *post mortem intervallum*) becslésében óriási segítség lehet. Fel kell jegyezni, hogy az állat közvetlen napfényen volt-e, vagy árnyékban, valamivel esetleg letakarták, befedték, valamint a feltételek a nap folyamán hogyan változtak.

Fényképek, videófelvevételek

A fényképek és videófelvevételek készítése a dokumentáció egyik legfontosabb része, mert pontos képet ad a későbbiekben is a helyszínről. A tárgyak elmozdítása után a képekre támaszkodva vissza tudjuk állítani az eredeti helyzetet. A fotók megmutatják a bűnjelek eredeti helyét a helyszínen, a tárgyak egymással való kapcsolatát.

A videófelvevételeket és a képeket is a kriminalisztikai szabályok szerint kell elkészíteni. A kriminalisztikai fényképfelvevételek fajtái általában

- a *környezetről* készült felvételek,
- a helyszínt és annak egyes részleteit *áttekintő felvételek*,
- a bűnjeltárgyak elhelyezkedését a közvetlen környezetükhöz viszonyító *csomóponti felvételek*,
- a bűnjeltárgyat magát bemutató *részletfelvételek*.

A képek logikai sorrendje általában kívülről befelé halad, az általánostól a különös felé halad, a különöstől az egyedi felé halad. Először áttekinti a területet, majd megmutatja a releváns tárgyak helyét, majd megmutatja a releváns tárgyat magát. A csak részletfelvétel készítése nem kriminalisztikai fényképezés! A videófelvevételek logikája ugyanez, értelemszerűen pásztázással, fókuszálással operálva tudjuk bemutatni a területet, majd a bűnjeltárgyat.

Kiemelten fontos a megfelelő minőségű képek készítése. A megfelelő minőség a megvilágításon, az élességen, a képkivágáson és az esetleges torzító hatásokon alapul. A megfelelő kép jól exponált (nem túl sötét, sem kiégett), a releváns téma éles, jól fókuszált. A képkivágás úgy alakul, hogy az áttekintő és csomóponti felvételeket tudjuk egymáshoz viszonyítani, fejben minden képet el tudunk helyezni. A részletfelvételek pedig kitöltik a kép nagy részét. Egyes objektívek torzíthatnak, a mobiltelefonok nagy látószögű optikái a hosszabb képsík mentén „hordósítanak”, azaz a kép két szélét „összenyomják”. (Ha három darab egyméteres oszlopot fényképezünk le a fekvő telefonunkkal úgy, hogy a kép közepén lévő függőleges oszlop a kép szélétől széléig tart, akkor a kép két szélén az ugyanekkora oszlopok jóval rövidebbek lesznek.)

Figyelembe kell venni tehát a fényviszonyokat, a helyszín sajátosságait is, és folyamatosan ellenőrizni a képek minőségét, mert később ezeket a felvételeket fogják használni az eljárás során. Az életlen, beazonosíthatatlan témájú vagy fekete-fehér képek használhatatlanok. Digitális technikát használva a felvételek a helyszínen visszaneézhetők, ellenőrizhetők; nagyítást követően az élességéről is meg lehet győződni. A felvételeket biztonságosan kell tárolni és lehetőség szerint lementeni egy adathordozóra.

A bűnjelek, elváltozások fényképezésekor használható *jelölők* (számok, betűk, nyilak) könnyítik a fényképek és az írott jegyzet könnyebb párosítását. A szemlén valamennyi bűnjellet egyesével meg kell jelölni és számozni.

A különböző jelölési módok képesek megkülönböztetni a helyszíneket egymástól, vagy jelölhetik a bizonyítékok kapcsolódását egymással. Például az A1, A2 stb. jelölések az állatkínzáshoz kapcsolódó bizonyítékok, míg a B1, B2 stb. jelöléssel egyéb nyomok jelölhetők meg. Természetesen lehetséges eltérő színű számtáblákat, számokat és betűket használni stb. Arra is van lehetőség, hogy betűkkel a helyszín egyes szektorait jelöljük meg, és ezen belül az ott rögzített tárgyakat számokkal. Mindezeket a bizottságvezető dönti el.

A tárgyak mellé helyezett hosszsmérték (vagy meghatározott méretű viszonyítási alap) a bizonyíték méretének fontossága esetén használható, részletfelvételeknél szinte kötelező. Adott terület körberajzolása is segítség lehet a továbbiakban. Ehhez krétát, festékszórót is lehet használni, de akár élénk színű szalaggal, fonallal körbe lehet keríteni a releváns részeket.

Élő állat esetén az állatot *minden oldalról* le kell fotózni (hátról, elölről, mindkét oldalról és fentről) olyan módon, hogy a fénykép az állat magasságából (perspektívájából) készül. Tehát egy nyulat nem fentről kell körbefényképezni, hanem le kell guggolni mellé. Amennyiben található *fizikai elváltozás, sérü-*

lés az állaton, úgy azokat is külön fényképezni kell. A sérülések, elváltozások fényképezésénél figyelembe kell venni az árnyékokat, a felszíni tükröződések. A képek készítésénél ügyelni kell arra, hogy a részletek jól kivehetők legyenek. Részesítsük előnyben a színes fotókat, amelyekből egyértelműen megállapítható az, hogy mi van a képen. Ehhez nyomatékosan ajánlott az áttekintő, csomóponti és részletfelvételek kombinált használata.

A fényképek kapcsán fontos megjegyzés, hogy készítésük célja a dokumentálás és az, hogy akik az állatot vagy a helyszínt nem látták eredeti (szemlekorai) állapotában, azok is „képet kapjanak” arról. A fényképezésre, állatok fényképezésére számos tipp, trükk és módszer létezik, ezek közül azonban ki kell válogatnunk azokat, amelyek a kriminalisztikai cél megvalósulását segítik elő. Például kriminalisztikai célból készült képen nem az a fontos, hogy az állat szeme éles legyen, hanem a sérült testfelület élessége számít, ellenben a kompozíció „izgalmassága” nem szempont.

Helyszínvázlatot célszerű már a helyszínen rajzolni, különösen a nagy kiterjedésű, összetett helyszínekről. Helyszínrajznak az utólag, professzionálisan, méretarányosan készített rajzot nevezik. Helyszínvázlat vagy helyszínrajz készítése nem kötelező az esetek döntő többségében, de sokszor nagyon hasznos lehet.

Írásos dokumentáció készítése

Az írásos dokumentáció (szemlejegyzőkönyv vagy hivatalos feljegyzés) készítése a szemle folyamán gyakorlatilag elengedhetetlen.

Voltak jogalkotói kísérletek arra, hogy a jegyzőkönyvet videófelvétellel váltsák ki, de ez nem került át a gyakorlatba soha. Jelenleg a kapitányságok szemlebizottságai okoseszközt és rá telepített e-Szemle alkalmazást használnak, de lényegében ez is írásos jegyzőkönyvet állít elő. A jegyzőkönyv kiegészíthető hang- vagy videófelvételekkel, de ez mindig csak kiegészítő.

A dokumentációnak az érkezés időpontjában kell kezdődnie. A jegyzőkönyv elején szerepeltetni kell

- a helyszínre küldés okait és körülményeit;
- az eddig rendelkezésre álló adatokat a bűncselekményről;
- a helyszínbiztosításra vonatkozó adatokat;
- az időjárási és látási viszonyokat;
- a helyszín általános jellemzőit;
- a szemlebizottság tagjait és szerepkörüket;

- az egyéb jelen lévő hatósági személyeket, segítőköt (a jegyző; kormányhivatal vagy NÉBIH munkatársai; a tűzoltóság, katasztrófavédelem, illetve speciális mentők egységei; vadász, erdész, természetvédelmi vagy mezőőr; civil állatvédők, polgárőrök stb.);
- szakértőket és szaktanácsadókat nyilvántartási vagy pecsétsszámmal, elérhetőségi adatokkal,
- ha van jelen, akkor a szemlével érintett személy adatait, elérhetőségét és eljárási jogállását (tulajdonos, tanú, gyanúsított stb.).

A bűncselekményről eddig rendelkezésre álló adatok, illetve a helyszínbiztosításra vonatkozó adatok „rövidre zárhatók” azzal a megjegyzéssel, hogy az erre vonatkozó külön feljegyzést vagy jelentést a jegyzőkönyvhöz csatolják.

Rögzíteni kell, akár pontos kronológiai sorrendben, hogy mi történt a szemle során, ki mit csinált. Kiemelten fontos annak rögzítése, hogy mit, hogyan és honnan rögzítettek bűnjelként, illetve mi lesz az adott bűnjel sorsa. A jól elkészített írásos dokumentáció átfogó képet ad a helyszínről és a bűncselekményről. Segít a fényképeket és videófelvételeket értelmezni, a begyűjtött tárgyi bizonyítékokat összekapcsolni egymással és a fényképekkel. A begyűjtött bűnjel szemle utáni további vizsgálatában, feldolgozásában, a szakértői munkában is nagy szerepe van. A szaktanácsadó közreműködését, az általa tett megállapításokat, felvilágosítást a nyomozó hatóság által elkészült jegyzőkönyvben rögzítik.

A szakértő a szakvéleményében fogja feldolgozni a helyszínen tapasztaltakat, bár nem tiltja semmi, hogy a nyomozó hatóság jegyzőkönyvében is szerepeltesse a helyszínen tett nyilatkozatait. A szakvéleménye elkészítéséhez, a lelevezéshez igénybe veheti a nyomozó hatóság által készített dokumentációt, de ő maga is készíthet képeket, videókat, jegyzeteket, illetve használhat diktafont is. A jegyzet lehet tömör, készülhet lényegre törő tömondatokkal, vagy ha elég idő áll rendelkezésre, születhet teljes jegyzőkönyv is. Ez is kiegészíthető vázlatos rajzokkal. Amennyiben hanganyagos (diktafon vagy telefon hangrögzítője) jegyzet készül, úgy folyamatosan támpontok megadása szükséges, hogy később a helyszín elhagyása után is pontos meghatározásokat lehessen az írott beszámolóban rögzíteni. Arra is ügyelni kell, hogy ha a helyszínen kell állapotot ellátni, a jegyzet tartalmazza ezt is.

Csekklista (sorvezető) a szakértő helyszíni munkájához

A helyszínen dolgozó szakértő az általa készített anyagban az alábbiakra legyen figyelemmel:

- ügyszám;
- felkérő hatóság megnevezése, kapcsolattartó neve, elérhetősége;
- a helyszín címe;
- érkezés és távozás dátuma, ideje;
- elsődleges információk a hatóság részéről;
- élő és halott egyedek száma;
- tartási körülmények (élelem – mennyiség és fajta, víz), vizelet és széklet jelenléte, állapota, állatokhoz köthető papírok fajtája, sorszáma, orvosi feljegyzések, gyógyszerek (fajtája, gyártója, gyártási száma, lejárat ideje);
- a bűncselekményekkel összefüggésbe hozható eszközök, fegyverek leírása;
- hiányzó/többlettárgyak felderítése (minek kellene ott lennie, és mi az, aminek nem kellene ott lennie).

Az állatorvos tevékenységének legfontosabb lépései:

- a tervezés, részvétel a szemle menetének meghatározásában;
- a bizonyítékok begyűjtésének sorrendi meghatározása (károsodás megelőzése érdekében);
- folyamatos jegyzetelés és fényképkészítés a belépéstől kezdve (időjárási körülmények külső helyszínnél, belső környezeti hőmérséklet és egyéb megfigyelés zárt helyiségben, általános megfigyelések stb.);
- közreműködés a bizonyítékok begyűjtésében.

Továbbá *elhullott állat esetén*:

- ügyszám;
- általános megfigyelések;
- állat faja, ivara, kora;
- sérülések feljegyzése;
- a test helyzetének dokumentálása;
- az azonosításra szolgáló jelölés feljegyzése;
- hőmérséklet, időjárási viszonyok feljegyzése;
- a bomlás foka, hullajelenségek;
- lábak, fej vagy egész test bezsákolása, felkészítése a szállításra;

- entomológiai, botanikai bizonyítékok begyűjtése, környezeti bizonyítékok begyűjtése.

Élő állat esetén:

- ügyszám;
- az állat faja, fajtája, ivara, kora;
- az azonosításra szolgáló jelölés feljegyzése;
- státusza (tulajdonosa nem ismert, tulajdonosa ismert);
- állapotfelmérés és állatkínzásra utaló jelek;
- testhőmérséklet, testméretek és testsúly;
- hidratáltság és tápláltság mértéke (kórosan sovány, alultáplált, ideális, túlsúlyos, elhízott);
- szemek, fülek, száj vizsgálata;
- szőr-bőr minősége;
- élősködők;
- élettani elváltozások, sérülések;
- kórtörténet (ha van);
- a feltalálás helyének leírása (szabad tér, zárt tér, van-e védelmet biztosító hely stb.);
- élelem, víz, széklet és vizelet jelenléte, a tisztaság foka;
- állatorvosnál készített képalkotó vizsgálat felvétele;
- műtéti leírás.

Boncolási jegyzőkönyv:

- dátum, kezdési és befejezési időpont;
- az állat szállításának módja;
- a tetem csomagolásának módja;
- az állat faja, fajtája, ivara;
- helyszínen készült feljegyzések;
- külvizsgálat keretében a tetemen fellelhető bizonyítékok;
- hullajelenségek (korai kihűlés, hullamerevség, sápadtság, hullafoltok; kései: rothadás, maceráció, adipocerálódás-viaszosodás, mumifikálódás), bomlás mértéke;
- rektális hőmérséklet;
- entomológiai bizonyítékok;
- súly, méretek;
- szőr-bőr állapota, paraziták;

- fej, mellkas, has, hát, gát, lábak, farok leírása;
- képzővizsgálatok (ha lehetséges);
- belvizsgálat keretében a mellüreg, hasüreg, légutak, szív- és érrendszer, gyomor és belek, epehólyag, hasnyálmirigy, lép, mellékvesék, húgyutak, ivarszervek, vázizomzat, csontozat, agy és gerincvelő;
- begyűjtött minták;
- egyéb feljegyzések.

Nyomrögzítés, mintagyűjtés, tárolás

A nyomok és anyagmaradványok rögzítése a szemle egyik legfontosabb feladata. Ennek általános kérdéseit nem tárgyaljuk, az megtalálható a magyar nyelvű módszertani útmutatóban is.⁴⁹ Az alábbiakban csak az állatkínzással kapcsolatos speciális ajánlások ismertetésére vállalkozunk.

Az állat pusztulása óta eltelt idő megbecslésében pótolhatatlan szerepe lehet az igazságügyi rovartanak, a tetemet eltérő időben kolonizáló különböző fajok meghatározásával a halál beállta óta eltelt idő megbecsülhető.⁵⁰ Egyes esetekben az elhanyagolt élő állatokban is tenyészhetnek rovarok vagy azok álcái.

Az állati tetemeiket általában további vizsgálatok, boncolás végrehajtása érdekében el kell szállítani a helyszínről. Ehhez megfelelő beburkolásukra, tetemzsák használatára van szükség. A folyadékok szivárgásának megelőzésére használható ragasztószalaggal vagy zsinórral zárható zacskó, zsák. A tetemek kezelésére olyan megoldást kell választani, ami a bomlás folyamatát lassítja. Ez szükséges a későbbi patológiai, toxikológiai vizsgálatokhoz. A hűtés mindenképpen szükséges, de ha a vizsgálatra egy hétnél tovább kell várni, a fagyasztás célravezetőbb. A környezeti körülmények miatt megnövekedett testhőmérséklet csökkentése érdekében is lehet időszakosan a fagyasztót használni, hogy ezzel megállítsuk a bomlási folyamatot.

Mérgezőesetek esetén a csaletekként szolgáló döghúsból mintát kell venni, és azt hűtve kell tárolni. Célszerű csavarzáras üvegedénybe (úgynevezett „szagos üvegebe”) rögzíteni a mintát, és lehűteni. A mintából toxikológus szakértő laboratóriumi eszközökkel tudja a mérgezőanyagot meghatározni.

⁴⁹ Gárdonyi (2014): i. m.

⁵⁰ Robert C. Shaler: *Crime scene forensics. A scientific method approach*. Boca Raton, CRC Press, 2012. 445–452.

A mintarögzítés és -csomagolás szükséges eszközei:

- papír- vagy műanyag zacskók;
- papír- vagy műanyag dobozok;
- zárható üveg- vagy műanyag tégely, tartály, flakon;
- fecskendő;
- borítékok;
- cellux.

Egyéb javasolt eszközök

- bűnjeljelölők, címkék, matricák;
- felírotábla (rögzítővel ellátott);
- fényképezőgép, diktafon vagy ezek kiváltására alkalmas okoseszköz;
- (állategészségügyi) formanyomtatványok;
- toll, ceruza, szövegkiemelő;
- maszkok, kesztyűk, lábtü (lábzsák, cipővédő), védőruházat, gumicsizma, védőszemüveg;
- hőmérő, testhőmérő;
- ALS- vagy UV-lámpa;
- zseblámpa;
- olló, kés, fém- és műanyag csipeszek;
- fertőtlenítőszer, tisztítószer, papírtörölő;
- steril tamponok, mintavevő pálca, desztillált víz;
- fehér papírlapok;
- nagyító, lézeres távolságmérő;
- szemeteszsák, tetemtároló zsák;
- kihantolás esetén ásó, kislapát;
- ragasztószalag, kötözésre alkalmas spárga;
- entomológiai bizonyítékok begyűjtése esetén műanyag kanál, puha csipesz, ecset, 70–80%-os etilalkohol, tégelyek, lepkesháló.

A bűnjelek begyűjtését tudatosan, felkészülve kell végezni. Egyes módszerek kizárnak vagy megnehezítenek más módszereket, ezért a mintagyűjtés tervezést igényel.

Az eszközöknek szennyeződésmentesnek kell lenni. Ügyelni kell a személyes védelemre is, hogy a helyszín ne szennyezze be a szakembert, de a szakember se a helyszínt. A DNS különösen érzékeny anyagmaradvány, szájmaszk nélkül tilos még csak megközelíteni is a DNS-rögzítést, tilos kesztyű nélkül

a DNS-rögzítő egységcsomag felbontása is. Kesztyűt ezenkívül is gyakran kell cserélni a helyszínen, hogy kizárható legyen a kontamináció (a bűnjel felülszennyeződése). Ügyelni kell továbbá a kesztyűk tárolására is, valamint arra, hogy ne nyúljon az arcához, hajához vagy ruházatához se a kesztyű viselője. Az ujjnyomok megóvása érdekében a tárgyakat olyan helyen kell megfogni, ahol az elkövető biztos nem fogná meg. Az eszközöket is le kell mosni, fertőtleníteni vagy cserélni minden bűnjel begyűjtése után (olló, csipesz stb.). Minden egyes tétel dokumentálására szükség van az egyértelmű azonosíthatóság és nyomonkövethetőség miatt. Ügyelni kell a helyes méretű és anyagú tároló kiválasztására is, mivel a cél a bizonyíték integritásának megőrzése.

Vákát

A bűnjelkezelés sajátosságai

Élő állat lefoglalása

Élő állatot általában úgy szoktak lefoglalni, hogy az állatot a tartási helyén hagyják, és csak a marhalevelet, törzskönyvet stb. szállítják be a bűnjelkezelőhöz. Ez az eljárás, ha például egy vagyoni bűncselekményben érintett birkanyáj lefoglalásáról van szó. Állatkínzás (vagy tiltott állatviadal szervezése stb.) esetén azonban az állatot ki kell emelni az eredeti tartási helyéről, vagy gondoskodni kell a helybenhagyólag történő lefoglalás esetén arról, hogy mivel az állomány nagy értéket képvisel, úgy az őrzés megfelelő módon történjen. Ilyenkor az illetékes megyei (fővárosi) élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság gondoskodik az állat elhelyezéséről. Ha a lefoglalt élő állat az állomáshoz jellege, gondozásának szükségessége miatt nem szállítható be, díjazás ellenében a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező civil szervezet (állatmenhely) őrizetébe és kezelésébe is adható. Ennek anyagi vonzatai bünyügyi költséget jelentenek. (Természetesen célszerű, ha az adott rendőrkapitányság megfelelő munkakapcsolatot ápol legalább egy, a területén működő állatmenhellyel vagy hasonló civil szervezettel, akiket akár vasárnap hajnalban is fel lehet hívni.)

Az egyesületi vagy alapítványi formában működő civil szervezet köteles az állatot saját költségén úgy tartani, hogy az ne pusztuljon el, ne szenvedjen károsodást. Az így keletkezett kiadásait az ügy bünyügyi költségei közt kell szerepeltetni, és utólagos megtérítésre jogosult. Az állatok átvételét a szemle vagy lefoglalási jegyzőkönyvön, vagy külön átadás-átvételi jegyzőkönyvön ismeri el. Az állatért a bűnjelkezelésről szóló normák alapján onnantól ő tartozik felelősséggel, az állatok őrzésének körülményeit a hatóság rendszeres időközönként ellenőrzi.

Védett állatfaj egyedét főszabály szerint vissza kell juttatni az élőhelyére. Ennek feltétele, hogy az állat származási helye pontosan ismert legyen, az állat egészséges és életképes legyen. Fontos, hogy visszajuttatása a származási helyére az ott élő állatokat ne veszélyeztesse (se esetleges fertőzés, se viselkedés miatt). Összegzésében tehát mérlegelendő, hogy az élőhelyre visszajuttatás eredményesnek ígérkezik-e. Amennyiben nem, az állatot úgynevezett mentőközpontban kell elhelyezni. Mentőközpont lehet vadaspark, állatkert, illetve egyéb (a minisztérium által nyilvántartásba vett) hely. Ha nincs lehetőség mentőközpontban elhelyezni az állatot, az állami tulajdonjog fenntartása mellett erre alkalmas

magángyűjteményben is elhelyezhető. Ha az állat súlyosan sérült vagy beteg, elhelyezése nem oldható meg, abban az esetben túltaltatható. Teteme, maradványai ekkor kizárólag közgyűjteményben, illetve oktatási vagy tudományos célokra használhatók fel. (Azaz például az elaltatott nagybeteg tigris bundája sem értékesíthető. Ez megóvjá az állatot attól, hogy bundájáért, fogaiért „inkább túltaltassák” a megmentése helyett.) Ha ilyen hasznosításra nincs lehetőség, a maradványokat meg kell semmisíteni.

Általánosságban a lefoglalt bűnjelet ki lehet adni a jogosultnak, értékesíteni lehet, meg lehet semmisíteni vagy el lehet kobozni. A jogosultnak történő kiadás a hatóság határozatával történik, ami a lefoglalást megszünteti; ebben az esetben, ha a jogosult harminc napon belül nem veszi át a bűnjelet, azt értékesíteni kell. Ebben az esetben a jogosult az értékesítésből befolyt összegre tarthat igényt, ami csökkenthető a bűnjelkezelés költségeivel. Ha a jogosult ismeretlen helyen tartózkodik, a lefoglalás megszüntetését hirdetményi úton kézbesítik. Elkobozni a közbiztonságra veszélyes tárgyakat lehet, illetve azokat, amelyek birtoklása jogszabályba ütközik. Megfontolandó lehet a jogszabály olyan kiegészítése, ami élő állatok esetében – az értékesítés sikertelenségét követően – azoknak nem megsemmisítését, hanem állatkert vagy állatvédelmi civil szervezet részére történő ingyenes átadását tenné lehetővé. (Megjegyezzük, hogy elkobzott bűnjeltárgyak esetén van lehetőség oktatási, tudományos érdekből azok térítésmentes átadására a Rendőrmúzeum vagy a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ részére.)

Elhelyezés, mentés, kiemelés

Nagy kiterjedésű helyszínek, összetett feladatok, nagyszámú vagy sok fajba tartozó élő állatok lefoglalása esetén nagyobb létszámú rendőri erők, társhatóságok és segítők együttműködésére lehet szükség. Ez alapos tervezést és komoly szervezettséget igényel. Legfontosabb a feladatok és felelősségi körök előzetes kidolgozása, azok időnkénti rugalmas felülvizsgálata, ennek érdekében folyamatos kommunikáció fenntartása az egyidejű műveleteket végzők és az eljárási cselekmény vezetője közt. Ez kényes kérdés lehet akkor, ha társhatóság, egyéb érdekelt (nemzeti parkok képviselője vagy vadászatra jogosult), civil állatvédelmi szervezet, szállítást végző cég alkalmazottjai, önkéntes segítők stb. is jelen vannak, és részt vesznek az élő állatok elszállításában, elhelyezésében vagy felelős őrzésében. Nekik a rendőrség részéről jelen lévő parancsnok egyébként nem feleltesse, csak akkor és ott. Eltérő személyiségek, eltérő munkakultúra

jellemezheti a nagy létszámú, heterogén erőket; ennek közben tartása komoly emberi képességeket és magabiztos szakmai ismereteket követel meg.

Az eljárási cselekmény hatékony lefolytatása érdekében fontos, hogy a részt vevő erők minden tagja a funkciójának, képességeinek, felszereltségének stb. megfelelő pozíciót töltsön be. Ez lehetővé teszi azt, hogy a konkrét ügryhöz igazítsuk és optimalizáljuk az erőket.

Az élő állatok lefoglalásáról korábban már esett szó, ezért a lefoglalást követően gondoskodni kell az élő állatok megfelelő gondozóhelyen történő elhelyezéséről, az oda történő szállításukról, ennek dokumentálásáról.

Megközelítőleg ismerni kell az elhelyezendő állatok fajtát, fajtáját, számát (és jó, ha felmérjük egészségi állapotukat is), hogy a megfelelő társhatóságokat, civil szervezeteket tudjuk értesíteni. A jogszabályok szerint az illetékes megyei (fővárosi) élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság gondoskodik az állat elhelyezéséről, de Magyarországon nincs sem haszonállat- sem társállatmentési terv, sem olyan állami befogadóállomás, ahol felelős őrzést tudnak a hatóságok biztosítani.

Gazdasági *haszonállat* esetében a helyben hagyás mellett történő lefoglalás és társhatóság együttes felügyelete szükséges, vagy a kormányhivatal kényszer-vágási határozata után lehet az állatokat a vágóhidra elszállíttatni. *Társállatok* esetében a civil állatvédelmi szervezeteket lehet behívni az eljárásba az állatokkal kapcsolatos költségek (egyedi jelölés, jogszabálynak való megfelelés, életmentő beavatkozások, állagmegőrzés, tartás stb.) megfizetése mellett. *Veszélyes, védett vagy tartásiengedély-köteles fajokat* kizárólag közgyűjteményben (állatkert) vagy arra jogosult telephelyén lehet elhelyezni. *Vadászható állatfajok* esetében a területileg illetékes nemzeti park képviselője és a vadászatra jogosult tud segítséget nyújtani.

Az állatok fel- és lerakodásával, szállításával is külön jogszabályok foglalkoznak, így ezeket is figyelembe kell venni az elhelyezési terv elkészítése során. A sérült, beteg egyedek kiemelése prioritást élvez, így a tervezés során mérjük fel az egyedek számát ebből a szempontból is.

Fontos itt is megemlíteni, hogy minden állatot egyedi azonosító jellel kell ellátni (lásd egyedi azonosító jelek) és minden adatát (fajtát, fajtáját, korát, ivarát stb.) fel kell jegyezni (ha lehetőség van rá, súlyát lemérni), fényképezni és a felelős őrző adatait mellé listázni főleg akkor, ha egy nagyszámú telepen több résztvevő vállalt felelős őrzést, vagy több különböző fajú állatot foglalnak le és emelnek ki.

Az ilyen nagy erőket megmozgató események legtöbbször előre tervezhetők. Azonban nem mindig. A nyomozó hatóságnak ezért célszerű (lenne)

az illetékességi területére optimalizált típustervet készíteni a nagyobb léptékű állatkínzások elsődleges intézkedéseiről. Ebben fel kell tüntetni a társhatóságokat, civil szervezeteket, állategészségügyi szakembereket, szállítást végző cégeket vagy vállalkozókat stb. elérhetőségeikkel együtt. Fel kell benne tüntetni az állatok elhelyezésére alkalmas telepek címét, elérhetőségét.

Állati tetemek kezelése

Az állati melléktermékek olyan állati eredetű termékek, amelyeket nem szánnak emberi fogyasztásra. Ezek az anyagok kockázatot jelentenek az emberi és az állati egészségre, amennyiben azokat nem kezelik, vagy nem használják fel biztonságos módon. A nem emberi fogyasztásra szánt állati melléktermékek lehetnek az állattartó telepeken elhullott gazdasági haszonállatok tetemei, kedvtelésből tartott vagy más állatok tetemei, vagy az állati melléktermékek (a bőrök és irhák, a gyapjú, a csontok, a szarvak és a paták). Az állatok leölését hatósági rendeletre is elvégezhetik. Ebben az esetben is a tulajdonos vagy annak ismerete hiányában az illetékes hatóság köteles az elszállíttatásáról gondoskodni. Az állati eredetű melléktermék – így különösen az elhullott állat tetemének – tulajdonosa saját költségén köteles annak elszállításáról, ártalmatlanná tételéről gondoskodni. E kötelezettség, ha az állati eredetű melléktermék tulajdonosa ismeretlen, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, az állati eredetű melléktermék fellelési helye szerint illetékes települési (fővárosban kerületi) önkormányzatot, közterületen a települési (fővárosban kerületi) önkormányzatot, közúton a közút kezelőjét terheli.

Magyarországon az állati melléktermékekért felelős hatóság az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság, a központi szakmai irányítást ezzel kapcsolatosan a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatósága látja el. Helyi szinten az engedélyezéssel, nyilvántartásba vétellel, szabálytalan állati melléktermék kezelése bejelentésével kapcsolatos ügyeket, bejelentéseket a megyei kormányhivatalok és az azok berkein belül működő járási hivatalok állategészségügyért és élelmiszerlánc-biztonságért felelős részei látják el.

Állatok diagnosztikai boncolása esetén a megfelelő igazságügyi szakértői intézményben a vizsgálatok elvégzése után a tetemet vagy megőrzik további vizsgálatok céljából, vagy a vizsgálatot végző intézmény gondoskodik a tetem

megsemmisítéséről, amelynek költségét a kórbonctani szakértői vizsgálat költsége mellett a boncolást elrendelő hatóság téríti meg.

Az állat egyedi azonosítása

Az állaton elsősorban egyedi azonosító jelet kell keresni, ez lehet:

- *bélyegzés, besütés*: tüzes vassal számok és jelek besütése különböző testrészekbe (lapocka, nyak, szarv vagy pata);
- *fagyasztás*: a sütés ellentéte, folyékony nitrogénbe mártott jelölővassal végzik (has, oldal, far vagy comb);
- *tetoválás* (általában fülben);
- *fülcsipkés* (a fülkagyló szegélyének kivágása meghatározott rendszer szerint);
- *krotália* (fülszám): fémből vagy műanyagból készülnek, azonosító számokat tüntetnek fel rajta;
- *mikrocip*;
- *lábgyűrű* (azonosító számot vagy kódot tartalmazó fém- vagy műanyag gyűrű);
- *szárnyjelző* (szárnyredő bőrére az erre a célra készített fogó segítségével rögzített alumíniumból vagy műanyagból készült azonosító);
- *állományazonosító*;
- *plombálás, vadkísérő*;
- *színleírás*.

Az egyedi azonosító jel (a mikrocip kivételével) jól látható, a gyors azonosítás érdekében könnyen leolvasható, tartós és egyértelmű (azaz nem változtatható és nem távolítható el), és az állatot nem zavarhatja. Alkalmaznak még szárnyasoknál ujjhártyalyukasztást és a láb meghatározott ujjperceinek levágását is. A felsoroltakon kívül léteznek más speciális és ideiglenes módszerek. Speciális azonosítási mód például az ajaklenyomatok a lónál vagy a szutyaklenyomat szarvasmarhánál (az orrnyílások és a felső ajak egybeolvadt tájéka, a rajta levő foltok, barázdák elrendeződése és alakja jellemző az egyedre). Ideiglenes jelölési mód az ezüst-nitrát-oldattal történő jelölés, a nyakörvek, a nyakba akasztott táblák, színes szárnyjelzők stb.

Az egyes állatfajok esetén használt kötelező jelölési formák a következők:

- szarvasmarha: tetoválás, krotália, fagyasztás, színleírás;

- ló: besütés, színleírás és a természetes jegyek feljegyzése, újabban mikrocsp;
- sertés: tetoválás, fülcsipkésés, krotália;
- juh: tetoválás, krotália;
- baromfi: szárnyjelző, lábgyűrű;
- kutya: mikrocsp, tetoválás (fül, haskorc).

Ezek az egyedi azonosító számok segítik a tulajdonos felkutatását vagy a tulajdonosok láncolatának feltérképezését. Minden esetben kell hogy tartozzon az egyedi azonosító jelekhez valamilyen *nyomtatott dokumentum* (lóútlevél, marhalevél, állategészségügyi kiskönyv, állatútlevél, törzskönyv, származási lap, CITES stb.). A dokumentáció hiányában a megfelelő adatbázisból is nyerhetünk információkat (ENAR, PetVetData/Ebregiszter, CITES stb.) a tulajdonos felkutatása érdekében:

- ENAR (Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer): az egyes állatfajokra az eltérő sajátosságoknak megfelelően történt meg a rendszerek kiépítése. A szarvasmarha-, a sertés-, a juh- és a kecskefajok esetében a számítógépes rendszer üzemeltetését mind a tenyészetek, mind az egyedek és az állatmozgások tekintetében a NÉBIH végzi.
- PetVetData/Ebregiszter: A PetVetData a mikrocspes állatazonosítóval és/vagy EU-s állatútlevéllel rendelkező kisállatok nyilvántartására szolgál.
- CITES (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* – Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről): a CITES-engedélyekkel kapcsolatosan kérdésekkel az Agrárminisztérium Biodiverzitás- és Génmegőrzési Osztályához kell fordulni.

Egyedi azonosítás fontossága lefoglalás esetén

Amennyiben az eljárás alá vont állatok nincsenek egyedileg megjelölve, úgy a fajuknak megfelelő jelöléssel kell ellátni a lefoglalás során, de a legpraktikusabb és legegyszerűbb tartós jelölés a mikrocsp. A mikrocspet kizárólag állatorvos ültetheti be, így a lefoglalás során szükség lesz a helyszínrre megfelelő jogkörrel rendelkező személyt hívni. Az állatorvosnak tudnia kell azt, hogy mennyi állatot kell egyedileg megjelölni, továbbá az állatok számán kívül a fajtájuk is fontos (a befogas és a jelölés alatti megtartás miatt). Amennyiben

civil állatvédő szervezet is jelen van a szemle során, az ő segítségüket is kérhetjük a szakszerűség miatt, valamint a helyszínelés időtartamának lecsökkentése érdekében. Az egyedi jelölés nem helyettesíti a fényképes és írott feljegyzéseket, tehát minden esetben az egyedi megjelölés után fényképek készítésére és az állat paramétereinek feljegyzésére is szükség van (lásd csekklista élő állat esetén).

A *fényképek a 6. fejezethez* elnevezésű mellékletben található néhány fényképes példa arra, hogy miért kell egyedileg megjelölni az állatokat, és miért nem elégséges csak a fényképes és leíró azonosítás. Vannak olyan esetek, ahol az állatok ugyan nem egyazon fajtához tartoznak, de minden fajtából található legalább kettő, ami a fénykép alapján történő azonosítást nem teszi lehetővé.

Vákát

Az állatkínzás állategészségügyi vonatkozásai

Az állatok legfontosabb életjelenségei és vizsgálatuk

A helyszínen tett megfigyeléseket az állatok jóléte szempontjából kell elkezdeni. Alapvető fontosságú, hogy az állatok előtt megfelelő *vízvételi lehetőség és takarmány* volt-e fellelhető. Található több napra elegendő takarmány? Van-e arra utaló jelek, hogy az állat *éhezett* (olyan megrágott növények, amelyek egyébként nem táplálékai az adott fajnak, megrágott tárgyak, kirágott zacskók stb.)? Ezek feljegyzése később a gyomortartalom vizsgálatánál igen nagy jelentőségű lehet. A legtöbb esetben az *éheztetett állatok hajlamosak mindent megenni*, ami eléjük kerül, legyen az karámfa, kutyaház, pelenka, ételszagú nejlonzacskó, kavics, bármilyen gyomnövény stb. Azt is fel kell jegyezni, hogy az állatnak volt-e megfelelő védett helye és élettere, amely az élettani sajátosságainak megfelelő méretű és kialakítású, valamint ez a hely balesetveszély-mentes volt-e, mennyire volt elhanyagolt állapotban, mennyi ürülék lelhető fel ott (élő állat esetén az ürüléket a következő 24 órában is vizsgálni kell idegen bélsártartalom után kutatva).

Növekedés és fejlődés

Egy adott állategyed megfelelő fejlődése és növekedése a faj, fajta, életkor, ivar és életállapot (például vemhesség, hasznosítási irány) szempontjából ítélni lehet meg. A fejlődést és a növekedést jellemzi a testnagyság, amely a testtömeg és a marmagasság mérésével állapítható meg, a fejlettség, amely a csontos váz és az izomzat méreteinek megtekintésével vizsgálható, és a tápláltság, amely pedig az izmoltság fokának és a bőr alatti kötőszövet mennyiségének megtekintésével és tapintásával vizsgálható. A tápláltság alapján lehet egy állat közepesen vagy jól táplált, túltáplált, kövér vagy gyenge és igen gyenge. A túltáplált és kövér állat körvonalai lekerekedtek, bőre feszes, csontjai nem kiállók. Az alultáplált állat körvonalai szögletesek, bőre rugalmatlan, csontjai kiállók, szemei beesettek.

A legfontosabb felvételre kerülő anyag a *levegő oxigénje*, amelyre a szervezet valamennyi sejtjének szüksége van, leadásra pedig elsősorban szén-dioxid kerül. A gázok cseréjét végző légzőszerv, a tüdő megfelelő működésének alapvető vizsgálati módja a percenkénti légzésszám és a légzés típusának, ritmusosságának megállapítása. Ez a mellkasfal ritmusos légzéssel kapcsolatos elmozdulása, esetleg az orrszárnyak táguló mozgása alapján megtekintéssel vizsgálható. A vizsgálat lehetőleg csendes, nyugodt helyen, táplálkozástól független időben történjen. A légzésszám emelkedése lehet erős munkavégzés következménye is, de utalhat magasabb külső vagy belső hőmérsékletre, a légutak szűkülésére (például váladék, gyulladás, ödéma vagy idegentest miatt), fájdalomra, keringési problémára stb. A légzésszám leginkább idegrendszeri kórfolyamatokban, mérgezések, gyógyszerek esetén csökkenhet.

Az anyagok szervezeten belüli áramlásának elsődleges felelőse a *szív és a vérkeringés*. A szív pumpaként keringteti a vért az erekben, ezért a szívverések percenkénti száma nagyon fontos információ a keringés megfelelőségének ismeretéhez. Tekintettel arra, hogy az erek rugalmas fallal rendelkeznek, a szív összehúzódásait hullámszerűen (pulzus) továbbítják, amit a felületesen futó tapintható verőerek lüktetésének ujjbeggyel történő tapintásával érezhetünk. A vizsgálat leggyakoribb helye lónál az állkapocs érvágánya, szarvasmarhánál a farok alsó oldalán futó artéria, közepes és kis testű emlősöknél a comb belső oldalán futó combartéria. Madaraknál a mellkas tájékának tapintásával a szívverés közvetlenül érezhető, de számolása a gyorsaság miatt csak speciális műszerekkel lehetséges. Az érverésszám emelkedhet etetés vagy munkavégzés után vagy gyulladásos folyamatokban, keringési betegségekben. Az érverésszám csökkenése főleg keringési betegségeknel, mérgezéseknél vagy gyógyszerhatásra tapasztalható.

A melegvérű állatok anyagcseréjéről fontos információt ad a *belső hőmérséklet*. Ideális esetben a rektális hő mérése a preferált (megfelelő síkosító anyag alkalmazásával). Ez alól kivételt képeznek bizonyos zoofiliás esetek, ahol a rektális hőmérséklettel nyomok, anyagmaradványok károsodhatnak. Elhullott állatnál óránként kell elvégezni egy három-hat órás időszak alatt, hogy meg lehessen határozni a környezeti feltételeknek megfelelő hűlési vagy melegedési sebességet.

1. táblázat: Normál élettani értékek egyes fajok esetében

Faj	Normál belső hőmérséklet	Normál érverésszám percenként	Normál légzésszám percenként
Ló	37,5–38,0 °C	25–45	10–15
Szarvasmarha	38,0–39,0 °C	60–80	10–20
Sertés	38,5–39,5 °C	60–80	12–20
Juh	38,5–39,5 °C	60–80	15–30
Kecske	38,5–39,5 °C	60–80	15–30
Kutya	37,0–39,2 °C	60–100 nagy testű 100–140 kis testű	10–35
Macska	38,0–39,1 °C	100–140	30–50
Nyúl	38,5–39,5 °C	120–150	50–60
Házi madarak	40,0–42,0 °C	150–300	12–30

Forrás: a szerzők szerkesztése

Az anyagcsere bomlástermékei bélsárürítés és vizeletkiválasztás útján távoznak a szervezetből. Fajra jellemző a bélsár és vizelet ürítésének módja, gyakorisága, valamint a bélsár és a vizelet mennyisége, színe, szaga, állaga, idegen anyag. A bélsár mennyisége egy ürítésnél nagy testű állatok esetén 1–2 kg, kis testűeknél 0,1–0,2 kg. A vizeletürítés lónál és szarvasmarhánál gyakoribb (naponta 5–8 alkalom), más állatfajoknál napi 2–4.

Test kondíciós leírása (bővített 1–9)

1. Kórosan sovány: bordák, gerinc, medencecsont nyilvánvaló kiemelkedése, amely messziről is jól látható, nincs tapintható testzsír, izomtömeg jelentős csökkenése;
2. nagyon sovány: bordák, gerinc, medencecsont jól látható, nincs tapintható testzsír, izomtömeg minimális csökkenése;
3. sovány: a bordák könnyen kitapinthatók, láthatók, nincs zsírréteg, a deréktáj és a has beesett, a medencecsont kiemelkedik;
4. alultáplált: a bordák könnyen kitapinthatók, minimális zsírral fedettek, a derék felülnézetből egyértelműen látható, a has vonala felfelé ível;
5. ideális: minimális zsírréteg alatt kitapintható bordák, jól látható derékvonal, has oldalról nézve felhajlik;

6. kissé túlsúlyos: bordák enyhe felesleges zsírréteg alatt kitapinthatók, a derékvonal enyhén érzékelhető;
7. túlsúlyos: nehezen tapintható bordák, zsírlerekódás az ágyéki területen és a farok alján – előfordulhat hasi lerakódás is, derékvonal nincs, vagy alig látható, hasi lehajlás észlelhető;
8. elhízott: a bordák a zsírréteg alatt nem kitapinthatók, vagy csak erős nyomásra, zsírlerekódás a mellkason, a gerincen, az ágyéki területen és a faroknál, derékvonal nem látható, hasi lehajlás észlelhető;
9. nagyon elhízott: nagymértékű zsírlerekódás a mellkason, az ágyéki területen, a gerincen és a faroknál, a nyakon és a végtagokon, derékvonal nem látható, hasi lehajlás észlelhető.

Viselkedés

A belső folyamatokat a biokémia, élettan, kórélettan tárgyalja. *Külső megjele-nési formáit* reaktív viselkedésnek nevezzük, legegyszerűbb formái a reflexek. Továbbá ezek lehetnek akarattalagos mozgások, a belső egyensúly fenntartására irányuló viselkedési formák (a testápolás, tisztálkodás és a komfortkereső mozgásformák), az agresszió és szubmisszió, a felfokozott reakciókészség (nyugtalanság, izgatottság, dühöngés, stressz – vészreakció, ellenállás, adaptációs betegségek és kimerülés), a kíváncsiság és az unalom. Azokat az ingereket, amelyekre a szervezet nem rendelkezik megfelelő tartalékkal *stresszoroknak* nevezzük.

A *leggyakoribb stresszorok* a tartási körülmények (rossz mikroklíma, rossz időjárási viszonyok, szűk férőhely, kifutó-legelő-karám hiánya, durva bánásmód, állatszállítás, levágás), a takarmányozás (rendszeretlen, elégtelen mennyiségű vagy a fajnak nem megfelelő, hiányos étrend, mérgezés), az élőcsíra-terhelés (vírus, baktérium, gomba, élősködő), az emocionális hatások (ingerszegény környezet, túlzott zaj vagy fényhatások, fájdalom, negatív társas kapcsolatok), a technológia (túlszűfolttság, újracsoportosítás, áthelyezés, elválasztás, mozgáshi-ány) és az állategészségügy (állatorvosi beavatkozások, csonkító beavatkozások, lábvégek kezelése, állatjelölések). Ezekre a specifikus válaszok lehetnek adott élettani értékek változása, idegrendszer vezérelte reflex, viselkedésbeli változás és a védekező mechanizmus. A stresszorok érzelmi és magatartásbeli válaszreakciókat is előidézhetnek, kialakulhat félelem, szorongás, frusztráció, rossz szokás, sztereotípiá vagy rendellenes viselkedési forma.

Szükségletek

- Férőhelyigények, fájdalomtól és stressztől mentes környezet, viselkedési szükségleteket szolgáló feltételek;
- megfelelő mikroklimatikus feltételek;
- megfelelő takarmányozás, itatás;
- biológiai biztonság (járványvédelem, fertőtlenítés, kártevőirtás, járványügyi intézkedések, gyógykezelés, immunizálás, megfelelő eszközök);
- állatjólét;
- állatokkal való jó bánásmód.

Ezek mindegyike fontos, hogy az állatnak megfelelő „életszínvonalat” biztosítson az állattartó. Nem opcionálisan választható, hanem ezek összességének jelen kell lenni!

Szenvedés

Az állatok bizonyos dolgokat hosszú időn keresztül képesek elviselni. A fájdalom (sérülés vagy betegség) mellett van *más típusú szenvedés* is, mint például a félelem, stressz, éhség, szomjúság, meleg vagy hideg környezet, elszigeteltség, társak hiánya vagy akár az unalom. Általában nincs pontos adat, hogy az állatoknak mennyi ideje kellett elviselni a szenvedést, de közelítő értéket meg lehet becsülni arra nézve, hogy mennyi ideig érthette az állatot olyan környezeti, negatív vagy káros fizikai behatás, ami a jelenlegi állapotát előidézte. Fontos tudni, mert meghatározó lehet az orvosi kezelést illetően. A szenvedésnek vannak pszichológiai és fizikai megnyilvánulásai (megnövekedett kortikoszteroidszint, szapora légzés, magas vérnyomás vagy pulzusszám, hangok kiadása, hirtelen vizelet-/bélürítés mint félelmi reakció). Ezeknek a megnyilvánulásoknak összefüggésben kell lenniük a történetekkel, mert lehet néhány pozitív reakció is (az állat örül, hogy elhagyhatja a ketrecet, örül a táplálékknak stb.).

Az állatoknak az alábbi öt dologhoz van joguk (illetve lenne joguk):

- élelemhez és ivóvízhez való hozzáférés joga;
- a fajra jellemző tartási körülményekhez való jog;
- sérülésektől, fájdalmaktól, betegségektől mentes élet joga;
- természetes viselkedéshez való jog;
- félelemtől és stressztől mentes élethez való jog.

A kriminalisztikában a biológiai, nyomkövetési és egyéb bizonyítékok begyűjtésében, értelmezésében a bűnügyi nyomozás világos és nem vitatható. A szakértők szerepe állatkínzás esetében azonban ennél sokkal több, mivel vannak kevésbé egyértelmű, kevésbé jól meghatározható nyomok és jelek. Kérdés, hogy az állatok éreznek-e fájdalmat, és ha igen, milyen fájdalom lehet az. Korábban nagyon nehéz volt meggyőzni az igazságszolgáltatási rendszert arról, hogy fájdalom okozása hosszú vagy rövid távon az állatkínzás kategóriájába tartozik még akkor is, ha az állat nem pusztult bele. Korábban is említettük, hogy az állatkínzás meghatározása szerint „a bánásmód alkalmas arra, hogy...” – tehát az állatkínzás nem feltétlenül eredmény-bűncselekmény, nem kell az állat halálával végződnie, a tartós szenvedés is ugyanúgy állatkínzásnak minősül. Az állat sérüléseinek oka, súlyossága és mértéke (vagy halálának oka, körülményei stb.), ezek időbeli hosszának meghatározása mind lényeges az esetek felderítése során. A bekezdés célja nem az, hogy teljesen kifejtse, hogy milyen jellemzői vannak egy adott fájdalomnak, mert a szakértő ezt pontosan tudja. A cél az, hogy rámutassunk, mennyiféle fájdalom létezik a fizikai fájdalom és az érzelmi szenvedés területén.

Stressz

Eredetileg a szervezetnek az ingerekre adott nem specifikus válaszát jelölő orvosi szakkifejezés volt. Mai értelmében azonban jelentése nagyjából „folyamatos feszültség” vagy „tartós idegesség”, amely rendszerint egy vagy több állandó negatív ingerre adott tartós válaszreakció a szervezet részéről. A tartósan fennálló stressz akár komoly egészségkárosodást eredményezhet, mivel gyengíti a szervezet ellenálló képességét. Ahhoz, hogy valaki felismerje a stressz jeleit, meg kell értenie, fel kell ismernie az állat fizikai, pszichológiai és viselkedési szükségleteit. Ezeket az igényeket a faj, a nem, az életkor, a környezet és a fizikai állapot határozza meg, valamint a megfelelő tartási hely, biztonságérzet, megfelelő pihenőhely/menedék, egészségügyi állapot, élelemhez és ivóvízhez való jutás lehetősége is nagy szerepet játszik. Az állatok elsőfokú reakciója a stresszre a túlélő reakció, amely lehet menekülés vagy elrejtőzés; a stresszorhoz való alkalmazkodás képessége fajonként más és más, de a stresszor kiszámíthatatlansága krónikus félelmet és szorongást válthat ki. A stresszor típusától függően az állat alkalmazkodóképességétől függően idővel a stresszre adott válasza már nem lesz olyan aktív, vagy teljesen el is tűnik. A stressz akkor a legsúlyosabb hatású, ha az állat nem tud előle elmenekülni, és a válaszreakció mértéke függhet attól is,

hogy mikor találkozott az állat először a stresszszorral, mennyire kiszámítható az, mennyire súlyos és mennyi ideje tart. Befolyásolja a genetika is a stressztűrő képességet, több stresszor megjelenése halmozottan hathat és a stressz következményeit a rossz táplálás is fokozza. A stressz hatására az állat fokozottabban reagálhat egy második stresszor megjelenésekor.

A folyamatos stressz káros hatással van a testre, a mentális egészségre, növeli a fertőzések iránti érzékenységet, csökkenti a szaporodási képességet, kiszáradást idézhet elő, vagy akár hirtelen halált is okozhat. A stresszválasz befolyásolhatja az íny, a tüdő, a gyomor, a bél, a bőr és a húgyhólyag áteresztőképességét, megváltozhat az anyagcsere a krónikus stressz miatt, ami súlycsökkenést, a normális növekedés hiányát és rendellenes viselkedést okozhat, és ez egyértelműen káros az állat számára, valamint visszafordíthatatlan egészségügyi károsodást okoz az állatnak. A tartós stressz magas vércukor- és laktátszintet, csökkent étvágyat, anorexiát, hányást, hasmenést, vastagbélgyulladást vagy húgyúti gyulladást is előidézhethet, megváltoztathatja az immunrendszert (az állat fokozottan érzékeny lesz a fertőzésekre), gyulladásokat okozhat, előidézhethet korai öregedést, dermatológiai, neurológiai és légzőszervi betegségeket. A krónikus stressz megváltoztathatja a baktériumflórát, csökkenhet a gyomor ürítési ideje, és növekedik a vastagbél aktivitása, gyulladásos betegségeket, refluxot, gyomorégést és a stressz által kiváltott allergiát, esetenként étvágytalanságot, falánkságot vagy kóros szomjúságérzetet okozhat. A folyamatos stressz kiválthat pánikot, szorongást és kényszeres, rendellenes mozgásformákat is. A folyamatos menekülési kényszer miatt lekophatnak a fogak (amivel ki akarja rágni magát) és a körmök, szeparációs szorongást idézhet elő, agressziót okozhat.

Unalom

Az állatoknak szükségük van arra, hogy kapcsolatba lépjenek fajtársaikkal és környezetükkel. A fiatal állatok kognitív és neurológiai fejlődésének része az ilyenfajta tapasztalatszerzés. A fogságban tartásnak és a stimuláció hiányának fizikai és pszichikai hatásai is vannak az állatra nézve (öncsonkítás, agresszió, feszültség, nyugtalanság, agitáció, szőr-/tolltépés, ketrec rágása, kaparása stb.). Az unalom jeleinek felismeréséhez ismerni kell az adott fajra-fajtára jellemző viselkedést. Az unalom mértéke akkor lesz nyilvánvaló, ha megfigyeljük a viselkedés változását a környezet pozitív irányba történő változásával párhuzamosan.

Szorongás

A szenvedés egyik formája lehet ez is. A folyamatos – az állatok által veszélyhelyzetnek megélt – kellemetlen érzelmi állapot okozhat fájdalmat az állatnak, ami abból fakad, hogy nem képes az állat megbirkózni a kellemetlen hatásokkal vagy hozzászokni, alkalmazkodni azokhoz. A szorongás jelei lehetnek az unalom, a fájdalom, a szomjúság, az éhség, a magány, a félelem és annak bármilyen funkciója, hogy az állat meg tudjon birkózni a kellemetlen hatásokkal. A szorongás lehet fizikai vagy érzelmi eredetű, az állatok ilyesfajta érzelmeinek bizonyítéka a félelem, a főbiák, a magány, a frusztráció, a harag, a reménytelenség, a tehetetlenség és a depresszió.

„Érzelmi” gondatlanság

Az érzelmi igény szükségletként is meghatározható, ez hasonló tulajdonsággal rendelkezhet, mint a fizikai igény, bár fajonként és nemenként eltérő lehet. Szó volt már a fizikai igényekről és azok kielégítése hiányában bekövetkezett változásokról, de az érzelmi hiány is károsítja az állat egészségét. Az érzelmi igény lehet az irányítás és értelmezés képessége a helyzetek változásakor (riasztó helyzetekben), a megfelelő étlettér, a mentális stimuláció, a biztonság, a védelem, a társaság a szociális állatok számára, a folytonosság és stabilitás.

Érzelmi bántalmazás

Úgy határozható meg, mint egy személy szándékos cselekedete, amely súlyos viselkedési, kognitív, érzelmi vagy mentális rendellenességet okoz vagy okozhat. Az alábbi kategóriák állatok esetében is alkalmazhatók: elutasítás, a biztonságtól való megfosztás, provokáció, izoláció, elhagyás, túlzott nyomás alá helyezés.

Fizikai bántalmazás

A rossz bánásmód okozhat érzelmi szorongást, amely gyakran súlyosabb, mint maga a fizikai sérülés. Az emberek fizikai bántalmazás utáni érzelmi reakciója nagyon hasonló az állatok reakcióihoz. Attól függ, milyen mértékű a szorongás,

hogy mennyire képes az állat túllendülni a törtéteken, a hosszú távú következményeket viselkedési problémaként lehet értelmezni hasonlóan a poszttraumás stresszhez.

A sérülések fajtái

- Mechanikus sérülések:
 - összenyomás
 - széthúzás
 - hajlítás
 - csavarás
 - széttolás
- Rázkódás
- Zúzódás
- Vongálás (rándulás, izom- vagy szalagszakadás)
- Nyúzásos sérülés
- Seb
 - metszett seb
 - vágott seb
 - szúrt seb
 - zúzott seb
 - szakított seb
 - harapott seb
 - lőtt seb
 - égési seb
- Csonttörés
 - oldalirányú eltolódás
 - összecúszás, rövidülés
 - hosszirányú széthúzás
 - tengelyirányú elmozdulás
 - tengelycsavarodás
- Fulladás
- Mérgezés
- Elhanyagolásból adódó sérülések
- Szexuális erőszak

Vákát

A zoofília

A magyar jogszabályok között egyetlen helyen egyetlen tízszavas mondat szerepel arra vonatkozóan, hogy a zoofília tiltott tevékenység. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 8/B. szakasza a következő mondat. „Állatot a nemi vágy kielégítésére irányuló cselekmény során felhasználni tilos.”

Mi a zoofília vagy régebbiről ismert nevén a bestialitás? Hogyan alakulhat ki? Milyen formái vannak a szakirodalom szerint? Milyen más parafíliával vagy aberrációval társulhat? Milyen hatása van az ilyen irányú szexuális orientációnak a társadalomra? Hogyan vehetjük észre, és hogyhogy nem vesszük észre? Ezekre és sok hasonló kérdésre kerestük a választ, de sajnos Magyarországon sem szakirodalom, sem publikáció, sem statisztika nem áll rendelkezésre. Ez az alfejezet így külföldi publikációkra, tanulmányokra és az interneten fellelhető szakirodalomra támaszkodik.

A szexualitás önmagában is kényes téma. Nem szeretünk beszélni róla, vagy ha mégis, akkor felületes, kitérő válaszokat kapunk, és a lehető leggyorsabban témaváltás következik. Attól, mert egy jelenségről nem veszünk tudomást, nem beszélünk róla, még létezik. Az internet világában látjuk, halljuk, értesülünk róla. Egyelőre talán ki tudjuk zárni, de egyre nagyobb teret hódít. A parafília (más néven szexuális deviancia, szexuális perverzió) alatt nem szokványos tárgyak, szituációk vagy személyek iránti szexuális vonzalmat értjük. A szokványostól eltérő szexuális viselkedés nehezen definiálható, függ az adott kor társadalmi berendezkedésétől, szokásaitól, vallási nézeteitől és a jogszabályok tilalmától.

Történeti áttekintés

Az emberek és az állatok közötti szexuális kapcsolat már a történelem kezdete óta jelen van minden kultúrában és minden földrészén.⁵¹

Számos népi hiedelem, festmény, szobor, irodalom örökíti meg a témát. Az ember-állat közötti szexuális kapcsolat nyomait fedezték fel 40 ezer és 25 ezer évvel ezelőtti festményeken és faragásokon. Egy faragott csonton, amelyet

⁵¹ Az alfejezet forrása: Hani Miletski: [History of bestiality](#). In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 1–22.

Franciaországban a La Madeleine barlangban találtak, egy nőstény oroszlán egy óriási emberi péniszt nyal. Az i. e. 7. századból fennmaradt egy barlangrajz Olaszországban a Camonica-völgyben, amelyen egy férfi a péniszét egy szamár vaginájába helyezi. Tudósok szerint ezek a barlangrajzok kétségtelenül bizonyítják, hogy a kőkorszakban szokás volt az állatokkal való nemi érintkezés. A régészeti felfedezések bizonyítékokat találtak arra, hogy Babilóniában és Mezopotámiában i. e. 3000-ben virágkorát élte a zoofília. Hammurapi törvényeiben halálbüntetés járt az állatokkal való közöszülésért. Babilonban a tavaszi termékenységi rítusokon kutyákat és egyéb állatokat használtak az orgiákon, amelyek hét nap, hét éjszaka tartottak. A hettiták szabályokat állítottak fel, hogy mely állatokkal szabad, és melyekkel tiltott a közöszülés (utóbbiakkal való kapcsolatot halállal büntették). A *Leviták könyve* szerint a bestialitás népszerű volt Kánaán területén is. A héberek a bestialitást annyira elítélték, hogy az embert és az állatot is kivégezték. Ezeknek a tabuknak a csoport megerősítése és a határok meghúzése volt a célja.

Mózes második könyve 22,19 verse szerint bárki, aki szexuális kapcsolatot létesít állattal, az halállal büntetendő. *Mózes ötödik könyvének* 27,21 verse szerint: „Átkozott, aki bármiféle állattal közöszül!”⁵² *Mózes harmadik könyvének* 18,23; 20,16, és 20,20 verse is kimondja: „Ne hálj együtt semmiféle állattal, attól tisztátalanná válsz. Az asszony se adja oda magát állatnak, hogy vele háljon. Ez undok dolog”; „Ha valaki állattal hál együtt, meg kell halnia, és az állatot is meg kell ölni. Ha egy asszony állathoz közeledik, hogy vele háljon, öljétek meg az asszonyt is, az állatot is. Meg kell halniuk, vérük visszahull rájuk.” Amint láttuk, az *Ószövetségben* számos utalás található arra, hogy tiltott a bestialitás, de a görög és római mitológiában is fellelhetőek olyan történetek, amelyek a zoofília jelenségére épülnek. A *Talmud* szigorúan megtiltja az özvegyasszonyoknak, hogy kutyákkal nemi kapcsolatot ápoljanak.

Az ősi Egyiptomban az istenek megjelenítésének kedvelt formája volt, hogy állatok tulajdonságaival, kinézetével ruházták fel őket. I. e. 3000-ben több állat-ember nemi aktust ábrázoltak. Számos uralkodóról és uralkodónőről tudott volt, hogy állatokkal közöszült, a leghíresebb Kleopátra volt, akinek állítása szerint volt egy méhekkal teli doboza, amelyet a nemiszervére helyezett egyfajta stimulálólként. Az egyiptomi férfiak gyakran közöszültek szarvasmarhákkal vagy más háziasított haszonállattal, a nők pedig kutyákkal tették ugyanezt, viszont majmokkal mindkét fél közöszült, de találtak utalást arra, hogy krokodilokkal is

⁵² A bibliai idézetek a Magyar Bibliatársulat újfordítású Bibliájából származnak.

éltek nemi életet. A bestialitás népszerű téma a görög mitológiában is, a leghíresebb Lédá és a hatyú története, valamint Minósz király feleségének szerelme egy bikával. A bikák imádása egyéb iránt termékenységi rítus is volt Krétán, ezáltal a bestialitás a mindennapi élet része volt, sőt ahogy az egyiptomiak, úgy a görögök is azt hitték, hogy a nimfomániás nők meggyógyulnak, ha állatokkal közösjenek. Lucius Apuleius művét (*Az aranyszamár*, eredeti címén *Metamorphoses*) a színpadon játszották el, később pornográf nyelvezete és bestialitást bemutató mivolta miatt cenzúrázták. A görög mitológiához hasonlóan a római mitológia is bővelkedett ebben a témában, és színpadi játékokban sem volt hiány. A zoofília főként a pásztorok körében volt népszerű, a római nők pedig gyakran tartottak kígyókat önkielégítés céljából. A római kor „találmánya” a nők (és néha férfiak) elleni nemi erőszak, amit a közönség szórakoztatására használtak a gladiátorjátékok során. Tiberius és felesége, Iulia, Claudius, Nero, Theodóra és Eiréné bizánci császárnő ismertek voltak zoofil hajlamaikról, vagy szerettek nézni másokat, akik állatokkal közösjenek. A korai Római Birodalomban büntetést csak szodómiáért szabtak ki, amibe beletartozott a bestialitás is, de később kettéválasztották, és halálbüntetés járt érte, majd ahogy a birodalom terjeszkedett, és a korrupció hatalmas méreteket öltött, úgy a bestialitásért járó büntetések is megszűntek. A Római Birodalom bukása utáni időszak és Amerika felfedezése között a középkorban a nyugati társadalomban volt inkább fellelhető az állatokkal való szexuális közösjenség (mivel az állatok gyakran egy fedél alatt éltek gazdáikkal), de szoros kapcsolatban állt a feketemágiával és a boszorkánysággal is. A középkorban a zoofília témája a katolikus egyháztól kapta a legnagyobb figyelmet, az erről szóló tanítások több kötetben megtalálhatóak (démonokkal való kapcsolat, akikkel a boszorkányok ilyen módon érintkeztek). A germán mítoszokban gyakran a hősöket azok alapján írták le, hogy milyen ősökkel rendelkeztek, például a dán királyi ház alapítója egy medve és egy nő utóda volt. Az istenek állatok képében jelentek meg, hogy emberekkel közösjenek, ami szintén zoofíliára utal.

A korai egyházak megküzdöttek a pogány örökséggel, és ki kellett választani azokat az elemeket, amelyek alkalmasak a hitvilágba való beültetésre. A keresztény vezetők átformálták a szövegeket, és ezáltal markánsan elkülönítették az embereket és az állatokat, így született meg a két faj közötti nemi kapcsolat tiltása. A keresztény törvényhozás hatására ezek az esetek előtérbe kerültek. Héber törvények is születtek a bestialitás elítélésére, míg a korai pogány Germániában nem volt tiltott. Írországból a lelkészek kézikönyveket kaptak, hogy az abban leírtak alapján vezessék jó útra a bűnös emberek lelkét. Egy walesi

bűnbocsánat szerint egy év bűnbánatot kell gyakorolni, ha valaki állattal hált. Ha egyedül élő tette ezt, akkor háromszor 40 napi böjt is elegendőnek bizonyult. A kor, a családi állapot, az egyházi rang mind befolyásolta a büntetés mértékét. Az állatokkal való nemi kapcsolat vallási megítélésében a befolyás is nagy szerepet játszott, valamint más deviáns szexuális viselkedéssel is összekapcsolták a későbbiekben. A korai Spanyolországban húszéves bűnbánatot kellett gyakorolni azoknak, akik szodómiát vagy bestialitást követtek el, és a deviáns szexuális viselkedéssel párhuzamba állításuk miatt az emberek máshogy kezdtek nézni az állatokra. Minden állatot megöltek, amelyről kiderült, hogy emberrel közösült, hogy az emlékezetből is kitöröljék a tettet. Az ítélelhozók és inkvizítorok szerint a férfi és nő boszorkányok és az állat formájában megtestesülő ördög egyesüléséből utódok születhetnek, így az emberek az 1200-as években a félig emberi lényekről szóló mesék és a mondák hatására jobban féltek a démonoktól, mint előtte bármikor.

A *Bibliában* tiltják az állatokkal való szexuális közösülést is (szodómiaként nevez meg minden olyan nemi aktust, ami nem volt nemzésképes, tehát a maszturbációt, az anális és orális közösülést, valamint az állatokkal való szexuális kapcsolatot). A középkorban az állattartás mindennapos dolog volt, az állatok gyakran egy házban laktak az emberekkel, így nagyjából karnyújtásnyira volt a közösülés lehetősége más lehetőség nem lévén. A parasztok és a papok közösültek állatokkal leggyakrabban. Sokan csinálták, de senki nem beszélt róla. Thomas Chobham 13. századi teológus volt az, aki az elsők között komoly bűnként jelölte meg a bestialitást, és büntethetőnek ítélte meg. Aki ilyet követett el, annak 15 vagy 20 éven keresztül kellett bűnbocsánatot tartania, egész életében mezítláb kellett járnia, többet nem léphetett be megszentelt helyre, és tartózkodnia kellett a hústól és a haltól. Az állatot meg kellett ölni, elégetni és a maradványait elásni, hogy meg nem történtté tegyék az esetet. A 15. században Európában már perek indultak zoofiliát elkövető emberekkel szemben, és sokszor az istentiszteletek fő témája is ez volt. Dániában megégették azokat, akik állatokkal közösültek, Itáliában VI. Sándor pápa törvénytelen fia, Cesare Borgia is a vádlottak padjára került, Spanyolországban és Franciaországban is kerültek emberek ítélőszékek elé bestialitás miatt. A 17. században a katolikus egyház tiltást próbált az állatok felügyeletével megbízott unatkozó fiúkra alkalmazni több-kevesebb sikerrel. Az európai történelemben számos feljegyzést találhatunk ezekkel az ügyekkel kapcsolatban, több száz ilyen bizonyítja a 16. századtól a 18. századig, hogy a zoofiliának nagy múltja volt a mindennapi életben. Egy legenda szerint Katalin császárnő halálát is egy bikával vagy lóval való nemi aktus okozta (az állatot tartó

szerkezet eltört, és halálra zúzta). Párizsi bordélyházakban pulykákat ajánlottak fel a férfiaknak, akik a nemi aktus során kitörték az állat nyakát ezzel előidézve a végbél összehúzódását. A 19. századra a bestialitás ismét nagy teret hódított, szervezett formában üzték különböző összejöveteleken – Somers szerint ez is az egyik okozója volt a francia forradalomnak. 1810-ben Napóleon dekriminalizálta a zoofiliát, onnantól több országban nem büntették, ha nem járt erőszakkal, vagy nem nyilvánosan művelték, míg máshol halálbüntetés járt az állatokkal való nemi kapcsolat létesítéséért.

Az Ezeregyéjszaka meséi tartalmaznak zoofil utalásokat, Kínában nem ritka a kacsákkal, kecskékkal és más fajú állatokkal való közösülés, a Han-dinasztiában Chien herceg nőket kényszerített zoofiliára (később a bordélyházakban a szűzek állatokkal való közösülésre kényszerítése látványosságnak számított). Az uralkodók azért tartottak állatokat, hogy a háremhölgyeknek boldogabb életük legyen, a pekingi palotakutyát pedig azért tenyésztették ki, hogy az uralkodó ágyasa legyen, és orálisan elégítse ki őt. Később a pekingi palotakutyát a csaucsau váltotta fel. Minden kontinensen jelen volt és van a bestialitás, de mindenhol más értékrendek alapján állnak hozzá a jelenséghez.

A II. világháború idején Josef Mengele elhatározta, hogy létrehoz egy hibrid fajt, hogy a munkatáborokban kiváltsa az embereket ezekkel a lényekkel. Ötszáz fiatal nőt kényszerítettek arra, hogy bernáthegyi kutyával vagy pónival közösüljenek, és speciális állványokat is készítettek, hogy a nőket le tudják szíjajzni. Sok esetben a póni pénisze szétrepesztette a nők vagináját, és elvéreztek. Ezeket a történeteket is feljegyezte Mengele.

Miért nem magánügy?

A szexuális zaklatás az erőről, az irányításról és a hatalomról szól. Az állatok szexuális zaklatása az egyik kezdeti figyelmeztető jel, kapcsolat van az állatok szexuális zaklatása és a gyermekek szexuális zaklatása között.

A zoofília az erőszakos bűncselekményeket elkövetőknél, a szadistáknál és a mazochistáknál, a pszichológiai és mentális zavarokban szenvedőknél figyelhető meg. DeViney 1983-as tanulmánya szerint a zoofiliát elkövetők 88%-a gyerekeket is molesztált. Lane 1997-es kutatása szerint azok a fiatakorúak, akiknek zoofil orientáltságuk van, más erőszakos viselkedésformát is tanúsítottak az állatok irányába. Resslernek 1988-ban az emberölést elkövetők 40%-a mondta

azt, hogy gyermekkorában molesztálták, vagy kamaszkorában volt szexuális kapcsolata állatokkal.⁵³

Míg korábban a deviáns szexuális magatartást elsősorban erkölcsi vagy valósi normák alapján definiálták, az 1850-es évek végétől megjelent a pszichiátria tudománya, így új – tudományos – megközelítésben kezdték rendszerezni a szexuális devianciákat. Érdekes megfigyelni a külföldi leírásokban, hogy korszakoként és íronként változnak a definíciói, de mindegyiknek hasonló a jelentése.

Jelenleg a pszichiátriai zavarokat besoroló kézikönyv (*Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, DSM) kilenc különböző mentális zavart különböztet meg. Az egyéb, a DSM-ben nem meghatározott közel ötven parafília között található a zoofília. Ezenkívül az arachnofília,⁵⁴ eltaposás, equinofília,⁵⁵ gerbillofília,⁵⁶ pszeudozoofília⁵⁷ az, ami még az állatokhoz kapcsolódik. A zoofília (állatokkal való közösülés vagy behatolás nélküli fantáziálás) fogalmát először Richard von Krafft-Ebing fogalmazta meg a klinikai irodalomban. 1894-ben megjelent könyvében tudományos alapokra helyezte a deviáns viselkedéssel kapcsolatos ismereteket.⁵⁸

2005-ben az Egyesült Államokban, Washingtonban került nyilvánosságra az első állatbordélyfarm egy incidenst követően (egy férfi belehalt abba, hogy egy lóval közösült, itt a férfi volt a befogadó). Dániában törvényes állatbordélyházak voltak 2015-ig. A zoofil tartalmú pornográf filmek készítését és forgalmazását sok országban büntetik ugyanúgy, ahogy az ilyen tartalmú filmek birtoklását is. A törvényhozás a legtöbb országban helyt ad az állatjóléti képviselők aggodalmainak, valamint a társadalmi nyomás hatására hoztak meg szabályozásokat, de sok kultúra eleve elítéli vagy tiltja az ilyen cselekedeteket. Hazánkban, mint láttuk, nincs külön törvényi tényállás a zoofília büntetésére, illetve nem tiltott az ilyen tartalmú pornográf anyagok előállítása és birtoklása sem. Ausztriában egyes nemi aktusokat büntetnek, de nem az összeset; a pornográf anyagok

⁵³ Andrea M. Beetz: Bestiality and zoophilia: Associations with violence and sex offending. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009a. 46–70.

⁵⁴ Pókokhoz, egyéb ízeltlábúakhoz való szexuális vonzódás.

⁵⁵ Lovakhoz való szexuális vonzódás.

⁵⁶ Rágcsálókhoz való szexuális vonzódás.

⁵⁷ Képzeltbeli, mesebeli lényekhez való szexuális vonzódás.

⁵⁸ Andrea M. Beetz: New insights into bestiality and zoophilia. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009b. 98–119.

terjesztése büntethető, birtoklása nem. Svájcban, Norvégiában és Hollandiában valamennyi, állattal folytatott nemi cselekmény büntethető, illetve a pornográf anyagok terjesztése és birtoklása is. Németországban, Szlovákiában a zoofília nem, a pornográf anyagok terjesztése viszont büntethető.⁵⁹ Leszögezzük, hogy ezek az adatok nem mutatják be, hogy a zoofília *sui generis* tényállása hiányában más bűncselekményt (állatkínzás, rongálás, közszemérem megsértése, garázdaság stb.) hogyan rendel büntetni az adott állam egy állat elleni esetleges szexuális támadás kapcsán.

1997-ben 25 amerikai állam törvénytörtőnek mondta ki a zoofiliát, és 500 USD pénzbírságtól életfogytiglani börtönbüntetéssel büntette azt, ellenben 2013-tól 17 államban volt legális a zoofília. Jelenleg a szövetségi büntetőjog nem kriminalizálja a zoofiliát az Egyesült Államokban, de csaknem valamennyi tagállam büntetőjoga igen; a büntetési tételek is változatosak, az egyrendbeli elkövetést fél év szabadságvesztéstől (Kalifornia) öt év kényszermunkáig (Louisiana) rendelik büntetni, ráadásul a tagállamok mintegy felében az elkövetőket felveszik a nemi bűncselekmények elkövetőinek nyilvántartásába.⁶⁰

A zoofília mint parafília

A zoofília szóösszetétel görög eredetű, *zoón* (állat) és *philia* (szeretet) szavakból képződött.

Fontos említést tenni a parafilias zavarok diagnosztikai ismertetőjeleiről. A DSM IV. NOS (*not otherwise specified* – máshova be nem sorolt) kiadása szerint két kritériumnak kell megfelelni. Egyrészt lényeges, hogy a parafília jellemvonásai visszatérők, fantáziálásokban vagy viselkedési formákban nyilvánulnak meg, amelyekbe a parafil személy cselekményeket, tárgyakat, személyeket vagy élőlényeket von be. Másrészt meghatározó a megjelenési forma mértéke, társadalmi hatása, tünetei. A parafilias zavarok jellemzően szexuális tartalmúak.⁶¹

⁵⁹ Vetter Szilvia – Boros Anita – Ózsvári László: [Penal sanctioning of zoophilia in light of the legal status of animals – A comparative analysis of fifteen European countries](#). *Animals*, 10. (2020), 6. 1024.

⁶⁰ M. Jenny Edwards: [Arrest and prosecution of animal sex abuse \(bestiality\) offenders in the United States, 1975–2015](#). *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, May 2019, JAAPL.003836-19.

⁶¹ Martin P. Kafka: The DSM diagnostic criteria for paraphilia not otherwise specified. *Archives of Sexual Behavior*, 39. (2010), 2. 373–376.

A NOS négy kategóriára bontja az alaphelyzetet:

1. A mentális zavar megnyilvánulása hasonló az általános jellemzéshez, de az összkép nem egyezik egyetlen mentális zavar jegyeivel sem (például keveredés mentális zavarok között).
2. A mentális zavar megnyilvánulása tünetminta, de nem tartozott bele a DSM felsorolásba, és több szakirányú diagnosztikát igényel.
3. A mentális zavar kialakulásának oka nem tisztázott.
4. Túl kevés vagy egymásnak ellentmondó adat áll rendelkezésre a specifikációhoz.

A NOS-kategóriákra azért volt szükség, mert a kilenc parafiliába nem tudták besorolni az egyéb mentális zavarokat. A kilenc alapparafia a következő:

1. exhibicionizmus (nemi szervek nyilvános bemutatásához való vonzódás);
2. fetisizmus (élettelen tárgyhoz való szexuális vonzódás);
3. frotteurizmus („dörgölözés”, saját test hozzájárulás nélküli hozzáérítése másokhoz nyilvános helyeken);
4. pedofília;
5. szexuális mazochizmus;
6. szexuális sadizmus;
7. transzvesztizmus;
8. voyeurizmus („kukkolás”);
9. pedonekrofilia.

A DSM első két kiadása nem tesz említést a bestialitásról és a zoofiláról, a parafiliák felsorolása között a DSM III., 1980-as kiadása a mentális zavarok közé sorolta. Az alábbi jellemzést írták le diagnosztikai szempontok alapján: a képzeletbeli vagy fizikális közösülés, szexuális kontaktus preferáltan állatokkal, ami a szexuális izgalmak kiteljesedését szolgálja. Az állat lehet a vágy kizárólagos tárgya vagy a partner átalakulása állattá (lásd a zoofília fajtáit), de a kézikönyv nem tesz említést a zoofília kialakulásának életkori meghatározásáról, sem arról, hogy milyen okok váltották ki a kialakulását.

A zoofil hajlam megjelenése a pubertáskorhoz köthető elsősorban, a szexuális érdeklődés és a kísérletezés korszakában kezdődik, vagy nem megfelelő partner hiányában fordul az egyén az állatok felé. Sokszor a társadalmi rétegekben nem találja a helyét, vagy valamilyen lelki abúzus (megszégyenítés, megszégyenülés, anatómiailag deformált vagy a klasszikus nemi életre használhatatlan nemi szervek) miatt fordul az állatok felé. A DSM III. kiadását felülvizsgálták, és a zoofiliát mint önálló mentális zavart átsorolták az egyéb, máshova nem sorolt mentális zavarok közé, ami a IV. kiadásban is hasonlóan jelent meg.

Egy másik, mentális zavarok besorolásával foglalkozó szakkönyv, az *International classification of diseases* (ICD) elég jelentős mentális zavarnak tekinti a zoofiliát, de sem a DSM, sem az ICD nem foglalkozik a zoofil viselkedés formáival részletesen. Shaffer és Penn részletesen leírta és osztályozta az általuk

megismert parafilákat (17 különböző zoofiliát említene), de a zoofília formáit ők sem részletezték. Massen volt az első, aki kilenc formáját írta le a zoofiliának a személyiségfejlődés folyamata szerint, ezek között lehetnek átfedések vagy párhuzamosságok.⁶²

1. lappangó zoofília;
2. zoofil voyeurizmus;
3. frotteurizmus;
4. az állat mint tárgy a maszturbációhoz;
5. az állat mint helyettesítő a más irányú fetisizmus esetén (szadizmus, gyilkolási kényszer stb.);
6. állatfétis;
7. lelki és testi kapcsolatot;
8. emberi szexuális partner állattal való helyettesítése;
9. az állat kizárólagos szexuális partnerként való kiválasztása.

Az osztályozás egy másik mentális zavar, a nekrofilia osztályozásán alapul, mivel a két mentális zavar több ponton hasonlóságot mutat.

A zoofil személyek sokszor az állatokat családtagnak tekintik, társas együttélésben léteznek velük, és érzelmileg kötődnek hozzájuk. Vannak olyan emberek, akiknek az állatok közelsége is kielégítő tud lenni, tehát kijelenthető, hogy egyes esetekben az állattal való fizikai közösülés nem valósul meg. Annak, hogy az ember állattal él nemi életet, több oka lehet. Ilyen például az ellenkező (vagy akár azonos) nemű emberek elutasítása, lelki eredetű okok, fizikai gátlak (nemi szervek deformitása), vagy más deviáns szexuális viselkedés (exhibicionizmus, fetisizmus, pedofília, szadizmus, mazochizmus, nekrofilia, pedonekrofilia vagy a voyeurizmus) párhuzamos társulásaként való megjelenés. Amennyiben a mentális zavar tárgya nem érhető el (például nekrofilia esetében az élettelen emberi test), úgy egyéb alternatív megoldás is kielégítheti az egyént. Fontos ezen a ponton megjegyezni, hogy az első differencia az állatokkal való kapcsolatban figyelhető meg. Az egyik oldalon ott a mentális kapcsolat az állattal (esetenként ezt hívhatjuk szerelemnek is), ezek az emberek nem tárgyként tekintenek az állatra, többször társas kapcsolatban élnek velük. A másik oldalon viszont ott van azon személyek tábora, akik mint a vágyaik tárgyaként, fizikai megtestesítőjeként tekintenek az állatokra, állati testrészekre (ezek a zoofília súlyosabb esetei), nekik nincs lelki kapcsolatuk az állattal.

⁶² Beetz (2009b): i. m.

A zoofiliának több fajtája van, ami a fantáziálástól a fizikai megvalósuláson át a szadizmusig terjed, de a legtöbb esetben támadó vagy kényszerítő cselekmény.

A tízfokozatú skála elemei akár személyiségváltozás lépései is lehetnek, ahol visszafelé nem lép az egyén. Ugyanakkor egyes pontok egyszerre, párhuzamosan is megjelenhetnek, valamint más mentális zavarok is mutatkozhatnak. A tízfokozatú skálát a nekrofilia tíz fokozata alapján állították össze.⁶³

1. A szerepjátékosok. Nem használnak állatokat a nemi aktus során, inkább olyan személyek vonzóak számukra, akik az állatok „bőrébe bújva” létesítenek szexuális kapcsolatot velük. A szerepjáték lehet önkéntes vagy kényszerített. Általában kutya, macska vagy lószerepben testesül meg. Ez a forma jellemzője a BDSM-nek is (mozaikszó, kötözés-fegyelmezés, dominancia-alávetettség és szadizmus-mazochizmus szavak rövidítése angolul – *bondage-discipline, domination-submission*), ahol a személy állati státuszba kerül, és a hatalomvágy, uralkodás és az alá-főlé rendeltség a fontos tényező.
2. A romantikusok. Ebben az esetben a háziállat a stimuláló szerepkörét tölti be, de fizikai kapcsolat nincs ember és állat között.
3. A fantáziálók. A romantikus zoofilia következő lépése, amikor az ember már konkrétan az állattal képzelel el a közösülést, de még mindig nincs fizikai megnyilvánulása (esetenként önkielégítést végezhet állatok jelenlétében).
4. Fizikai érintést igénylők. Itt már az állatok megérintésének is nagy szerepe van, a személy simogatja, cirógatja az állatot (erotikus részeit, nemi szerveit, genitáliáit), vagy saját nemi szervét dörögli az állatokhoz.
5. Állatokkal összefüggő fétisek. Az ilyen emberek kizárólag állati testrészekhez, állati szőrhöz vonzódnak, és ezeket a tárgyakat használják a tevékenységhez. Az állatok tapintása bizonyos fokú stimulátorként működik.
6. A szadista. Ezek az emberek szexuális örömet éreznek, miközben állatokat kínoznak. Egy tanulmány során 193 traumás sérülést szenvedő lovat vizsgáltak négy év leforgása alatt, amelyek szadista zoofil egyének tulajdonában voltak. A sérüléseket lőfegyverrel, késsel, szűrőeszközzel vagy szerszámokkal okozták, és csak hét ló életét lehetett megmenteni orvosi beavatkozással. Egy másik tanulmány alapján 1502 agresszív gyermeket

⁶³ Anil Aggrawal: [A new classification of zoophilia](#). *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 18. (2011), 2. 73–78.

vizsgáltak, közülük 25 volt szadista (13, 15 és 17 éves gyermekek voltak, a kiváltó okok közé sorolták a szerves agykárosodást, a terhesség alatti vagy szülés közben fellépő komplikációkat, a túl szigorú neveltetést, a pozitív apakép vagy a szülők hiányát). A szadista zoofil személyek egyharmada mutatott más irányú szexuális zavart is.

7. Opportunista. A tényleges szexuális tevékenység ennél a fajtánál jelenik meg először. Bebörtönzött, társadalom által kítaszított emberek, vagy olyanok, akiknek lehetősége van emberektől távol állatokkal nemi életet élni (például a pásztorok), de az állattartó telepek fenntartói is. Ezekben az esetekben nincs érzelmi kapcsolat az állatokkal. Amerikai kutatások szerint a farmon élők 40%-a életében legalább egyszer létesített állattal szexuális kapcsolatot.
8. Klasszikus zoofília. Ezek a személyek emberekkel és állatokkal egyaránt létesítenek szexuális kapcsolatot. Náluk már megjelenik az érzelmi kötődés az állatok irányába is, szerelmesek az állatba, és a szexuális kapcsolat az állatokkal ugyanolyan természetes számukra, mintha emberekkel csinálnák. Nem kínoznak állatot, nem okoznak nekik fájdalmat. Egy alcsoportja a „helyettesítés”, amikor a partnerét kényszeríti arra, hogy állatokkal közösüljön.
9. Erőszakos gyilkosok. Élő és halott állatokkal egyaránt létesítenek szexuális kapcsolatot, de nekik szükséges a teljes kielégüléshez, hogy meg is öljék az állatot.
10. A kizárólag állatokkal közösülők, akik teljesen kizárják az emberi kapcsolatokat az életükből.

A zoofília köztudatba kerülése az elmúlt harminc évre vezethető vissza a szexuális forradalommal egyidejűleg. 1992-ben Mark Matthews, aki összeházasodott a pónilovával, írt egy könyvet, és nyíltan kiállt a zoofília védelmében. 2002-ben Tony-díjat nyert Edward Albee *The goat or who is Sylvia?* (*A kecske, avagy ki is az a Szilvia?*) című műve, amelyben a főszereplő egy kecskébe szerelmes. Az állatok jogait védő csoportok is hangot adtak álláspontjuknak, de a jelenség nem korlátozódik kizárólag az Amerikai Egyesült Államokra. Dekkers *Dearest pet* című 2000-ben, Hollandiában megjelent monográfiája nemzetközileg is nagy vitákat keltett, a szexuális kutatásokat végzők viszont nem vizsgálták önmagában az ember-állat közötti szexuális kapcsolatokat. A fellelhető klinikai tanulmányok az USA-ban készültek, és ott is a sorozatgyilkosokat vizsgálták bizonyos parafilákkal összefüggésben, de ott csak a mentális zavar kialakulásával kapcsolatban

(sorozatgyilkosok „mentális egyedfejlődése” tekintetében). A klinikai státuszt elemezték, a tanulmányban részt vevők szexuális beállítottságaira és viselkedésére, társas kapcsolataikra, korukra, kulturális hovatartozásaikra, iskolai végzettségükre, a vizsgált személyek összehasonlítására és az összefüggések keresésére irányult a kutatás.

Egy internetes közösség vizsgálata

A kutatások azt is tanulmányozták, hogy ezek a személyek tagjai-e internetes közösségeknek, vagy sem, mivel a mai technika sokkal nagyobb teret ad annak, hogy a mentális zavarokban szenvedő egyének egymástól nagy távolságokra is kapcsolatba lépjenek, közösséget alkossanak, és egymás között osszák meg gondolataikat, tapasztalataikat, „élményeiket”.⁶⁴

Vizsgálták, hogy ezek a közösségek hogyan épülnek fel, hogyan formálódnak, hogyan működnek. Ezen adatok lehetővé teszik a pontos besorolását a mentális zavarban szenvedő egyéneknek. Williams és Wienberg az interneten talált egy zoofil közösséget, és az üzemeltetőtől engedélyt kértek, hogy felmérést végezhesse a csoport tagjairól. Számos tag hozzájárulását adta a kutatáshoz. Elsősorban egy online kérdőívet töltöttek ki a közösség tagjaival anonim módon. Eddig a pontig a kutatók ismerete csak a szakirodalomra, egy telefonos és egy mélyinterjúra terjedt ki, így nem tudták, mire számíthatnak. A csoporton belül is voltak alcsoportok az állatok fajai szerinti megkülönböztetéssel, valamint nemi differenciálással (hím vagy nőstény állat, vagy mindkettő). Az egyik alcsoport az összejöveteleik egy farmon tartotta, ami a városi helyszínektől eltérően eldugott helyen volt, és itt megerősítette a feltételezést, hogy a zoofília inkább vidéken – farmokon – élő emberekre jellemző. A farmon több istálló is volt, lovak legeltek a mezőkön, valamint szárnyasok és malamut, illetve husky fajtájú kutyák, amelyek a tulajdonos szexpartneri voltak. A 28 résztvevő közül 27 férfi volt és egy nő, ő egy zoofil férfi felesége volt (ez volt az első eset az ilyen társas kapcsolatban élőkkel való találkozásra). Úgy tűnt, hogy mindenki ismeri egymást, javarészt beszélgettek, DVD-filmeket néztek, és videójátékon játszottak. Több állattal is találkozottak, amelyeket partnernek tekintettek ezek az emberek, szeretetet mutattak az állatok irányába, és soha nem bántalmazták őket. Ezeken

⁶⁴ Williams, Colin J. – Martin S. Weinberg: *Zoophilia in men: A study of sexual interest in animals*. *Archives of Sexual Behavior*, 32. (2003), 6. 523–535.

az embereken a mentális zavar jele nem látszódott, teljesen úgy néztek ki, mint a hétköznapi emberek, nem tűntek veszélyesnek, sem a társadalom által kitaszítottaknak. Az utolsó este közösen elmentek a farmról egy közeli nagyvárosba vacsorázni, ahol a pincérnő megkérdezte, hogy miért jött össze a társaság, és a résztvevők csak nevettek ezen. A csoport létszámához képest csak töredékét tudták feltérképezni, de így is betekinthesek egy olyan világba, amelyről nem volt túl sok ismeretük előtte. A kérdőíveket egy weboldalon keresztül tölthették ki azok, akik hozzájárultak a kutatáshoz, természetesen anonim módon, a kérdések pedig irányított kérdések voltak. A tanulmány adatgyűjtő fázisa hét hónapig tartott, 159 önkéntes személyből 120 küldte vissza a kérdőívet (114 férfi, 5 nő és 1 transznemű), 117 elektronikus levélben, 3 pedig postai úton. A nők és a transzneműek alacsony száma miatt csak a férfiakat vizsgálták. A kérdőív 100 kérdést tartalmazott, a kérdések egynegyede nyílt végű volt, tehát szöveges választ kellett adni (itt azonos tartalom, azonos megfogalmazások voltak fellelhetők). A 114 férfi közül 91% élt az USA-ban, a másik 9% Ausztráliában, Új-Zélandon, Nagy-Britanniában vagy más európai országban lakott, mindenki fehér bőrű, átlagéletkoruk 27 év (18–70 év közöttiek átlaga). 64% egyedülálló (soha nem volt házas), 83% diplomás vagy felsőfokú tanulmányokat folytat, 45% informatikával vagy műszaki tevékenységgel foglalkozik. 41% kevesebb mint 20 000 USD keresettel, míg 27% 40 000 USD feletti keresettel rendelkezett. 23% katolikus, 37% protestáns, 3% zsidó és 37% más vallás gyakorlója volt (69% úgy jellemezte magát, hogy nem hagyományokat követő vallásos). 34% vidéken, 19% kisvárosban, 11% közepes méretű településen és 36% nagyvárosokban vagy azok peremterületein élt.

A kérdéseket öt csoportba sorolták:

1. Azonosság megosztása: hogyan viszonyulnak egymáshoz a közösség tagjai, hogyan helyezik el önmagukat a közösségben, hogyan látják egymást?
2. Az állatok iránti szexuális érdeklődés természete: miért állatokkal létesítenek kapcsolatot, és mit gondolnak erről a kapcsolatról?
3. Állatokkal való szexuális kapcsolat: mikor és hogyan kezdődött az állatokkal való szexuális kapcsolat, és milyen állatokkal létesít kapcsolatot, valamint milyen szexuális érintkezést preferál?
4. Emberekkel való szexuális kapcsolat: mi a véleményük az emberekkel való szexuális érintkezésről, és milyen emlékeik vannak ezzel kapcsolatban?
5. Az emberekkel és állatokkal való szexuális vágyak mérlege: hogyan hasonlítja össze az emberekkel és az állatokkal való nemi életet?

A zárt végű kérdések közül 12-re százalékos arányosításban kellett választ adni. 54%-nál nem volt háziállat, 85%-nál nem élt haszonállat. 44% mondta azt, hogy a szex az állatokkal sokkal jobb, mint az emberekkel. 51% találta magát népszerűnek, 80% találta magát vonzónak, szinte egyáltalán nem voltak korlátozott lehetőségeik emberi szexuális kapcsolatok kialakítására, 33%-nak volt negatív szexuális tapasztalata emberekkel, 11% valamilyen befolyásolás alapján cselekedett. Egyáltalán nem tartottak a nemi betegségektől, és nem az emberi nemi kapcsolatok érdeklődésének hiánya miatt választották ezt. A szeretet, kötődés miatt választották.

Arra a kérdésre, hogy más-e egy állattal való kapcsolat, mint az emberekkel, háromnegyedük határozott választ adott. Az állatok sokkal több érzelmi reakciót váltottak ki belőlük, és a feltétel nélküli szeretetük miatt többet tudtak lelkileg adni. Úgy tűnik, hogy az emberi tulajdonságokkal felruházott állatokkal kialakult kapcsolatokból a lelki kapcsolat után fizikai kapcsolat is lesz. A feltett kérdésre, hogy miért vonzóbb egy állat másoknál, az volt a válasz, hogy az állatok elfogadóbbak, figyelmesebbek, nem ítélik meg, megértők, és mindig készen állnak; ezért velük alakítottak ki érzelmi kapcsolatot. A különbség az átlag háziállattartókkal szemben az, hogy ők erotikus keretbe illesztik ezt a kötődést. Néhányan mesefigurákat is megemlítettek, hogy például Micimackó, Bambi vagy a Fekete Szépség vonzó karakter, szerethető figura volt számukra. Voltak, akik a szeretet hiányát emelték ki, amit a családtagjaiktól, környezetüktől nem kaptak meg. Bizalmukat veszítették, így helyettesítő szerepe lett az állatoknak.

A második fő ok az élvezetesebb közösülés volt. Az érzelmi kapcsolat könnyen eltörli az állatok és az emberek közötti határokat, néhány embernek a közösülés jutalma könnyűvé tette ennek a határnak az átlépését, az élmény mássága és intenzitása miatt könnyebben figyelmen kívül hagyták a határokat. Az állatokat többnyire esztétikai értékeik alapján választották ki: a kiállásuk, erőt sugárzó testtartásuk, szőrük puhasága vagy különleges színe miatt (ló, birka, juh, kutyáknál pedig a husky vagy a malamut). A lovakat a méretükért kedvelik, de a megjelenés mellett a szagokat is fontosnak tartják. Az állatok szagai ugyanis izgatóan hatnak a zoofil emberekre.

A szexuális kielégülés egybeolvadása a szeretettel olyan párosítás, amely alapján az erre hajlamos ember könnyen vált emberről állatra. A megkérdezettek fele 11 és 14 éves koruk között szerezte az első ilyen irányú tapasztalatait, átlagéletkoruk 14 év volt, amikor először állattal közösültek, de mindenkinél 17 éves kora előtt történt ez. Ugyanolyan érzéseik és élményeik voltak, és majdnem mindenki azt mondta, hogy soha nem tudná abbahagyni. Szintén sok közös

hasonlóságot lehet felfedezni abban, ahogy az állatok iránt való szexuális érdeklődésükről beszéltek, a szexuális profiljuknál sokkal több információt adtak, mivel előbb az állatokkal való viszonyukat vizsgálták, csak azután az emberi kapcsolataikat.

A kérdezettek 29%-a a lóféléket részesítette előnyben (ló, szamár), 63% a kutyákat, a fennmaradó 8% macskát, tehenet, malacot, kecskét, bárányt, csirkét, delfint. 51% mondta, hogy egy kutyával él együtt társas kapcsolatban. A megkérdezettek átlagban 8 különböző állattal közösültek már, 81%-nak volt orális szexuális kapcsolata állattal, 75%-nak volt nőstény állattal vaginális közösülése, 68% végzett önkielégítést az állattal, és 52% közösült hím állattal úgy, hogy ő volt az anális befogadó. 28% havonta egyszer közösül állattal, 17% havonta három alkalommal, 55% gyakrabban. 80% jelenleg is azzal a fajú állattal él nemi életet, amellyel az első tapasztalatát szerezte, tehát a kezdeti szakasz meghatározó a zoofil személy későbbi preferenciáit illetően.

A kutatásban részt vevők többsége állította, hogy szerelmes volt az általa partnernek választott állatba, és az állat is mély érzelmeket mutatott irányukba véleményük szerint. Általában a zoofil hajlamú emberek a lófélékhez vonzódnak leginkább, de ezeket az állatokat költséges és körülményes tartani. Emiatt többen is a kutyát preferálták amellet, hogy más állatokkal is létesítettek szexuális kapcsolatot, ezért más zoofil személyekkel társultak, akik megengedhették maguknak azt, hogy például lovat tartsanak. A tanulmányban részt vevők kétharmada mondta, hogy féltékenyek, ha más emberek létesítenek az állatukkal szexuális kapcsolatot, de sokuk közösült más állataival, vagy „adta kölcsön” a saját társát másnak, hogy közösüljön vele. Volt olyan személy, aki interneten kért segítséget, olyan kancát keresett, amellyel közösülhet, és volt jelentkező is, aki felajánlotta a kancáját. Az arányok nagyjából megegyezők voltak abban a tekintetben, hogy hím vagy nőnemű egyeddel közösültek szívesebben, abban is hasonló volt az arány, hogy az aktív (behatolást elvégző) személy vagy a fogadó személy szerepét vállalták (orális, anális vagy vaginális kielégülés). Anatómiai szempont és praktikusság szerint történt a választás a nemiszervek mérete, a fogadó anatómiája alapján.

A kutatásban részt vevők 25%-a mondta magáról, hogy heteroszexuális, 17%-a homoszexuális, 58%-a biszexuális. 50% állította, hogy nagyon érdeklődnek az emberi szexuális kapcsolatok iránt is, 9%-nak volt több mint tíz nővel szexuális kapcsolata, és 9%-nak volt több mint tíz férfival szexuális kapcsolata. 17%-nak soha nem volt nemi kapcsolata emberrel. Az interjút megelőző egy évben a kérdezettek háromnegyedének nem volt sem hetero-, sem homoszexuális

kapcsolata, 12%-nak volt nőekkel több mint 20 alkalommal, és 12%-nak volt férfiakkal több mint 20 alkalommal szexuális kapcsolata. Az emberekkel folytatott közösség közben szerzett tapasztalatokkal a megkérdezettek fele elégedett volt, egynegyedük többször szeretne közössülni emberekkel, mint amennyire eddig lehetősége volt.

Kapcsolat van a személy szexuális irányultsága és az állat neme között. A homoszexuálisok 42%-a hímneműt (58% mindkét nemet), a heteroszexuálisok 70%-a nőneműt választott társnak, míg a biszexuálisok 84%-a mindkét nemhez vonzódott. Az is megfigyelhető, hogy a szexuális irányultság függvényében az állatokon is ugyanazt tapasztalják ezek az emberek vonzónak, mint az emberekkel való vonzódás kialakulásánál (szemek, kiállítás, testfelépítés, szőrzet, genitáliák stb.). A kutatás végén a vágyak közötti egyensúlyt vizsgálták. A résztvevők kétharmada inkább állatokkal él nemi életet, egynegyedük egyenlő arányban közössül emberekkel és állatokkal, elenyésző volt azok száma, akik inkább emberekkel élnek nemi életet. Nem meglepő, hogy akik az állatokat részesítették előnyben, többet is fantáziáltak az állatokról, mint az emberekről, és sokkal kevésbé volt jellemző, hogy emberekbe lesznek szerelmesek inkább.

A zoofília kapcsolata más bűncselekményekkel

Honnan lehet következtetni arra, hogy valaki zoofil? Házi videókból, képekből, filmekből, amelyeket a lakásában vagy a telefonján láthat bárki. Az NSPCA (*National Council of Societies for the Prevention of Cruelty to Animals*) szerint a zoofília, mivel nem tipikus szexuális tevékenység, elég elszigetelt mindentől és mindenkitől.⁶⁵ Az állatokon talált sérülésekből is lehet tudni, hogy nemi aktust hajtottak végre az állattal, mert közel azonosak a jelek azon sérülésekkel, amiket az emberi áldozatokon találtak (anális vagy vaginális traumák – bevezések, szakadások, nemi szervek körüli véralfutások, más testrészeken keletkezett traumás sérülés a kényszerítésből eredően – nyak, fülek, farok, hátsó lábak vagy comb belső része). Minden állatfaj potenciális áldozat lehet, az NSPCA által vizsgált esetekben teheneket, juhokat, macskákat, kutyákat, csirkéket, szamarakat, lovakat és kecskéket használtak az elkövetők, hogy vágyaikat kielégítsék. Nemzetközi viszonylatban találhatók olyan ügyek, ahol kigyók és főemlősök voltak az áldozatok.

⁶⁵ Kotie Geldenhuys: *The NSPCA: Bestiality and animal sex crimes*. 2014.

Az állatok szexuális zaklatása és a gyermekek szexuális zaklatása között számos hasonlóság van.⁶⁶ Több zoofil elkövető életében előfordult gyermekkori szexuális bántalmazás, illetve több pedofil elkövető esetében derültek ki zoofiliás hajlamok, cselekmények.⁶⁷

A bántalmazást a behatolás helye szerint különböztetik meg, valamint az állatok méretétől és fajtától is függ a sérülések fajtája, kiterjedése, ami az állat halálát is okozhatja (hüvelyi, anális behatolás, pénisz vagy tárgy behatolása, a test más területén található sérülések). A szexuális zaklatás minden esetben az erő demonstrálásának, az irányításkényszernek és az uralkodási váagnak a megjelenése. Az Egyesült Királyságban 448 állatkínzásos esetet vizsgáltak, és 6% esetében volt megállapítható a szexuális erőszak.⁶⁸ Az áldozatok 21 esetben kutyák és 5 esetben macskák voltak. 1993 és 2000 között 1000 megkínzott lovat vizsgáltak meg Németországban, az esetek 25%-ában a sérülések a genitáliákon voltak. Az állatokkal szemben elkövetett szexuális abúzus felismerése fontos, mivel következményei jelentősen befolyásolják a társadalom emberi szereplőit. Az első figyelmeztető jelek serdülőkorban jelennek meg viselkedészavar és antiszociális személyiségzavar formájában, több esetben összefüggés van azzal, hogy az illetőt gyermekkorában szexuálisan zaklatták, vagy erőszakos szexuális bűncselekményeket követett el korábban. A szexuális bűncselekményeket elkövetők esetében többször volt bizonyíték a zoofil, valamint szadista tevékenységre. Korábban említettük azt a 10 pontból álló besorolást, amely az ember és állat közötti kapcsolat fokozatait írja le. A szexuális abúzusokat egyénileg és csoportosan is végezhetik, egy brazil tanulmány szerint 29,8%-ban egyedül, míg 70,2%-ban csoportosan követtek el szexuális erőszakot, 62% több állatot bántalmazott, míg 38% ugyanazt az egyet. Egy feljegyzett és állatorvosi vizsgálattal is alátámasztott esetben az elkövető arra tanította be hímnemű kutyáját, hogy anális közösülést hajtson végre egy gyereken. Több elkövetőn nekrofil

⁶⁶ Merck (2012): i. m. 233; Frank R. Ascione: Bestiality: Petting, “humane rape,” sexual assault, and the enigma of sexual interactions between humans and non-human animals. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 120–129.

⁶⁷ Beetz (2009a): i. m.; Randal Munro – Helen M. C. Munro: *Animal abuse and unlawful killing. Forensic veterinary pathology*. Edinburgh–London, Saunders Elsevier, 2008. 94–96.

⁶⁸ Helen M. C. Munro – Michael V. Thrusfield: “Battered pets”: Sexual abuse. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 71–81.

hajlamot mutattak ki, akik állattal való közösülés közben megölték az állatot, majd később a holttestet használták fel nemi vágyaik kielégítésére.⁶⁹

Külföldön több esetben találtak állati tetemeket az utak szélén, és sérüléseik szexuális zaklatásra utaltak, de az elkövetők soha nem lettek meg. Szintén elkövető megnevezése nélkül zárultak azok az ügyek, ahol az állat elégítette ki az embert (tehát az állat volt a behatoló, de olyan is volt, hogy az állatot elégítették ki orálisan). A gyorsabb információáramlásnak és a nagyobb nyilvánosságnak köszönhetően sokkal több ügyre derül fény, mint korábban, így az állatorvosok is egyre nagyobb szerepet kapnak az esetek megoldásában. Egy német tanulmány szerint az állatorvosok 36%-a találkozott már szexuális bántalmazást elszenvedett állattal, és ezek a sérülések nagyon hasonlóak az emberek sérelmére elkövetett nemi erőszak során keletkezett sérülésekkel.⁷⁰ A kutyákon és macskákon talált sérülések jellemzően az alábbiak: hüvelyi trauma, hüvelyi vérzés, visszatérő vagy akut hüvelyi vagy bélgyulladás, szúrt vagy vágott sérülések, belső vérzés, összenövés, végbéltágulat, végbélben található nyálkahártya elhalása, herezacskó elhalása, herélés, átható sebek a nemi szervek és a végbélnyílás körül. A nemi szervekben és a végbélben találtak idegen testeket is (gyertya, kötőtű, botok, seprűnyél, tampon).⁷¹

Zoofília és büntetőeljárás

Ahogy fentebb írtuk, több országban önálló tényállás alapján bírálják el és büntetik az állatok ellen elkövetett szexuális bántalmazás eseteit. Hazánkban több más országhoz hasonlóan az állatkínzás tényállását meríthetik ki az ilyen cselekmények. Vitathatatlanul ilyen, ami az állat pusztulását okozza. A különös szenvedés okozásának mértékét a fajok élettani sajátosságainak megfelelően kell megállapítani, az ügyekben tehát döntő fontosságú lehet az állatorvos szakértők által elvégzett vizsgálat és a ténymegállapítások. Valamennyi ügyben körültekintően meg kell vizsgálni az eset összes körülményét, hogy ki lehessen zárni a sérülések keletkezésének egyéb lehetőségeit. Ez mindig különleges diagnosztikai szaktudást és tapasztalatot igényel. A bűnügyi helyszínen vagy az elkövető tartózkodási helyén talált bűnjelék (képek, videófelvetelek, nyugtató-altató hatású

⁶⁹ Merck (2012): i. m. 233–234.

⁷⁰ Beetz (2009a): i. m.

⁷¹ Merck (2012): i. m. 234.

gyógyszerkészítmények, nagy mennyiségű síkosító anyag, segédeszközök stb.) terhelő bizonyítékká válhatnak. A korábbi fejezetben ismertetett ALS-eszközök (ibolyántúli vagy egyéb rögzített hullámhosszú lámpák) segítségével más biológiai eredetű anyagmaradvány is felfedezhető az elkövetés helyén. A szexuális zaklatás a meghatározás szerint testi kapcsolat az áldozat és a támadó között, azaz nagy valószínűséggel az elkövető biológiai maradványai hátramaradhatnak az áldozaton vagy az általa használt tárgyakon. Ilyenek a bútorok és ágyneműk, a fürdőszoba és hálószoba berendezési tárgyai, a társállat fekhelye és felszerelése, szőnyegek, ruhák, törölközők stb. Az emberi vagy állati eredetű vér-, vizelet- vagy bélsárnyomok szintén bizonyítékként szolgálhatnak. Egy dél-afrikai köztársasági esetben a gyanúsított személy alsónadrágjában találták meg a kutya vérért és szőrszálaát.⁷²

Nem ritka jelenség, hogy az elkövetés helyszínén videófelveteleket találunk a hatóságok. Az állatorvosoknak, bármennyire is bizzar, de ez segítség lehet az állat sérüléseinek azonosításában. Ezek segítségével továbbá megvizsgálhatják azt, hogy az állatnak mekkora mértékű szenvedést okozott a cselekmény, nyugtató vagy altatószer hatása alatt állt-e, egyszeri eset volt, vagy hosszabb ideje volt kitéve a szexuális bántalmazásnak. Ahogyan már említettük, az igazságügyi szakértők által az állatokon talált, szexuális bántalmazásból keletkezett sérülések hasonlóak a gyermekek ellen elkövetett szexuális bántalmazás sérüléseivel, aminek skálája az egészen kis mértékűtől a végzetesig terjedhet (végbélnyílás- és gátkörnyéki sérülések, végbél és vastagbél sérülései, szeméremtest, hüvely, méh, herezacskó és/vagy pénisz sérülései).

Bármilyen és bármekkora, a nemi szerveken okozott sérülés szexuális abúzusnak minősülhet. Az áldozatokon talált sérülések mérete és súlyossága attól függ, hogy mi volt az erőszak célja. A körülményekről és alapos vizsgálatok feltárhatják azt is, hogy ez csak egyszeri, többszörös vagy folyamatos szexuális bántalmazás volt-e. Kiderülhet, hogy az állatot kényszerítették például az orális kielégítés elfogadására, vagy ő elégítette ki az elkövetőt bármilyen formában, és ez az állatnak milyen mentális sérüléseket okozhatott a fizikai trauma mellett. A nemi szerveken túl a test más pontján is fellelhetők lehetnek az erőszak nyomai: fejsérülések, fül- vagy faroksérülések, kisebb vagy nagyobb mértékű beverzések ott, ahol az állatot lefoglalták, lekötözték. A halálozások fő oka a fulladás vagy a gerinctörés, amit a szexuális bántalmazók az aktus közbeni tevékenységük során követnek el (szadista-mazochista), valamint a súlyos trauma miatti vérzés.

⁷² Geldenhuys (2014): i. m.

Szexuálisan bántalmazott fiúgyermeknél több esetben figyeltek meg számos hasonló sérülést.

Minden fejben kezdődik?

Vajon mekkora szerepe van a genetikának és a környezeti behatásoknak a zoolília kialakulásában?

A gyermek- vagy ifjúkorban esetlegesen saját negatív élmény során elszenvedett tapasztalat (abuzálás, bántalmazás stb.) nem szokott következmények nélkül maradni a személyiség formálódásában. Valamilyen kóros módon később megnyilvánulhat az egyén érzelmi, gondolati, viselkedési repertoárjában. Sok esetben úgy, hogy a személyben ez nem is tudatos késztetés, hanem tudattalan dinamika állhat a háttérben. Az ember úgynevezett bio-pszicho-szociális lény. Ha a viselkedését mélyebben vizsgáljuk, mindig ebben a „háromszögben” kell gondolkodnunk, illetve elhelyeznünk őt. Tehát milyen genetikai, biológiai örökítőanyagokat hoz magával a DNS-ében a felmenőitől? Például ilyen lehet a skizofrénia egyes típusaiért felelős géncsoport vagy a major depresszióért felelős géncsoport. Ezek és más kórképek esélyei, pontosabban a rájuk való hajlam öröklődik. Az esetleges mentális, idegrendszeri deficitek kialakulásában szerepe van tehát a hajlamnak, de legalább ilyen fontos, hogy ezeket a hajlamokat a szociális térben, az egyén életében felerősítik-e, aktivizálják-e külső ingerek (születéskor ki van velem, kik várnak, kik a szülők, nevelők, családtagok, tanárok, szerelmek... ezek milyen hatással vannak rám).

Ezek lehetnek humán inputok, ingerek és „objektív” életesemények (krízisek, balesetek, veszteségek, konfliktusok, elutasítások, kudarcok stb.). Ha viszonylag nyugodtnak mondható élete, életvezetése van az egyénnek, nem biztos, hogy az egyébként enyhébb típusú személyiségdeficitet indukáló biológiai mínusz belobban. Tehát a DNS-ben lévő dolgok a meghatározók. Arról lehet vitatkozni, hogy enyhén-e, vagy erősebben, de a minket körülvevő személyek szerepe legalább ennyire meghatározóan formálhatja a karakterünket. A biológiai-pszichológiai-szociológiai háromszögből a pszichológiai faktor is rendkívül fontos. Magyarul, milyen az inger- vagy élményfeldolgozó processzus az elménkben: milyen szubjektív jelentést, értelmet adunk a velünk és körülöttünk történő eseményeknek, hogyan dolgozzuk fel magunkban belül a történeteket. Ez a „privát logika” akár földre is viheti a személyiséget, és téves érzelmi-gondolati-cselekedeti köröket alakíthat ki – akár a súlyosabb devianciák felé is.

Van egy pont, ahonnan mániás cselekvés a mentális zavar, amikor az egyén már nem tudja kezelni a személyiségzavart. Egy karakterpatológia, illetve mentális deficit attól lesz meghatározó, hogy a személyt, személyiséget uralja az a tipológiájú viselkedés. Nem tud tőle szabadulni, de lehet, hogy nem is akar, mert a cselekmény kielégíti, élvezzi azt. Tehát egyrészt ezt az „örömforrást” keresi és éli meg folyamatosan, másrészt – terápia nélkül – csak „így” tud funkcionálni az egyén. Bár sok esetben ez egy úgynevezett énídegen érzéssel is járó állapot: „ez nem is én vagyok”. Fontos azt látni, hogy a legtöbb esetben nincsen tipikus betegségtudata vagy belátása erről a személynek, tehát nem gondolja azt feltétlenül, hogy neki kezelésre volna szüksége. „Elnyomni” nem igazán lehet, ugyanis a meg nem élt, de dinamikailag az emberi pszichében meglévő negatívnak tapasztalt lélektani erők – főleg személyiségzavaroknál – terápiás hatású folyamatok nélkül spontán nem tűnnek el. Komolyabb, destruktívabb karakterpatológiáknál semmiképpen.

A kényszeres repetitív magatartásformáknál érezheti, gondolhatja az egyén, hogy amit csinál, az értelmetlen, és akár meg is próbálhatja elnyomni, vélhetően sikertelenül. Motiváció, szükséglet, feszültség, célirányos viselkedés, kielégülés, megnyugvás követik egymást sorban, körbe-körbe. A drive-redukció alapvető célja, hogy a kellemetlen idegrendszeri, pszichés stb. belső késztetés megszűnjön, és létrejöhessen egyfajta belső egyensúlyi állapot (tulajdonképpen egyfajta vágykielégítés ez is). Az ismétlési motiváció egyfajta kényszer, és amíg az antiszociális, pszichopata karaktereknek nincs betegségtudatuk, addig a borderline-nál lehet belátás és szenvedésnyomás, valamint a parafilias egyének is lehet szenvedésnyomása.

Az ösztönkésztetések szerepe itt számottevő. Gyengén szerveződött önszabályozással nehezebb ezt kézben tartani. Az azonnali vágykielégítés sürgető érzése – devianciák esetében – vélhetően sok külső és belső konfliktust fog okozni az egyénnek (intrapszichés, tehát csak az egyénben lejátszódó, és interperszonális súrlódások).

A mentális zavarok kialakulásánál meghatározó lehet az a sajátos érzékenység (valamint a személyes kíváncsiság is akár a filia tárgy iránt), amely területet érint a parafilía, tehát az egyén felfokozott fantáziavilága milyen célra fókuszál. Gyakran a korábbi hajdani áldozatból lesz a későbbi elkövető (például pedofilok esetében is), azonosulás az agresszorral, ismerős lesz ez a korábban már – sajnos – átélt cselekvési mintázat, ezért ezt fogja utánózni. Az is releváns lehet, hogy domináns vagy alárendelt-e az illető, mennyire szereti az aszimmetrikus, egyoldalú kapcsolatokat, mélyebb karaktervonásai között a féltékenység vagy

a túlzott kontroll, a hatalom igénye felfedezhető-e. Az agressziós késztetések mértéke hasonlóan sokat számít. Fontos faktor lehet még az ember kötődési igénye, mélyebb érzelmek átélésére képes-e, mennyire empatikus. A zoofília esetében a kapcsolódási és kötődési helyzet kapcsán valóban „beleszeret-e” az adott állatba. Ahol élettelen fizikai tárgyak (próbababa, autó vagy bármi más), halott emberek-állatok a kielégülési vágy fókuszai, ott szerepet játszhat a konfliktuskezelési megküzdés hiánya, illetve elkerülése, az emberi kapcsolatok összetett és néha bonyolult viszonyrendszereitől való félelem, azoktól való elmenekülés.

Abból a szempontból „következményként” aposztrofálható a parafília, hogy a normalitáson (matematikai átlag, Gauss-görbe stb.) kívül esik. Tehát az „átlagos” erotikus-szexuális ébredés (kamaszkor környéke) során – illetve később is akár – az érzelmi és nemi vágy tárgya, fantáziája nem feltétlenül konkrétan a másik emberi lény személye és teste-lelke, hanem annak csak kiegészítője, ruhája vagy kisgyermek, állatok, halottak stb. Ennek oka lehet, hogy az éresi folyamat közben érik az átlagtól eltérő befolyások a személyiséget (néhány sorozatgyilkos kisgyermekként átélt abúzust, vagy állatokkal kellett közöszlennie az ott lévő felnőttek parancsára). Ez végleg determinálja a szexust. Illetve kudarcos szerelmi, emocionális élmények hatására is fordulhat a biztonságosabbnak tűnő alternatívák felé, vagy a kamaszkori és fiatal felnőttkori esztendőkben még a normalitáson belül van, ám később másfajta kíváncsisága orientálja kórosnak mondott irányba. Azt követően pedig már nem talál vissza a saját korábbi, eredeti repertoárjához. Számtalan esetben úgynevezett komorbiditás áll fent, tehát egy-két személyiség- vagy hangulatzavar együttállásáról is beszélhetünk ugyanabban az egyénben. Ez a komorbiditás pedig megnehezíti a terápiás indikációkat.

Manapság minden csak egy karnyújtásnyira van...

... Vagy egy pár gombnyomásra. Az internet miatt sokkal közelebb kerülhetnek egymáshoz a hasonlóan deviáns személyek, így csoportokban alakítják ki, tartják fenn, sőt bővítik ezen terület gyakorlóinak számát. Amennyiben ez elérhető – akár „véletlenül” – másoknak, külsősöknek is, akár még tudatosulhat vagy kialakulhat egy kívülállóban is a saját, önmaga számára is addig tudattalanban lévő vonzódása például az állatok vagy más célszemélyek, céltárgyak, helyzetek felé. Valószínűsíthető, hogy ez utóbbi esetben ilyenkor azért már ott van a személyiségében az ilyen orientáció magja (is). A „popkultúra” is rá tud erősíteni tágabb társadalmi kontextusban a patológiákra (idealizáltak, izgalmasnak,

vonzónak, érdekesnek, romantikusnak ábrázolt női és férfi szereplőkkel mind a szépirodalomban, mind filmben, lásd például pedofília esetén Nabokov *Lolita* című művét; multiplex személyiségzavarnál a *Széttörve* című filmet stb.). Nyilván logikusnak tűnik például a zoofília előfordulási arányait vidéki, tanyai, természethez közeli emberi lakhelyekhez kötni, és ebben a konkrét együttélés, közelség az állatokkal is releváns, azonban ne feledjük, hogy városlakók között is előfordul a zoofília (kutyák és egyéb, városban is tartható társállatok sérelmére). Az oki háttérrel kutatva többek között az egyik megoldási kulcs lehet az emocionális szál; a másik, ha „csak” az erotikus-szexuális aktust vizsgáljuk, pusztán a fizikai vágy kielégítése. Az előbbi a bonyolultabb mechanizmus, mivel az érzelmi kötődés a vezérfonal.

Adalék a hazai helyzetről

Jelenleg nem ismeretes a számunkra, hogy mennyi bejelentésről és ügyről lehet szó magyar viszonylatban, amit a lakosság a hatóságok felé tett, így 2019-ben megkerestük az Országos Rendőr-főkapitányságot. Kérdéseinkre az alábbi választ kaptuk:

„Megkeresésére válaszul tájékoztatom, hogy megvizsgáltam a 2016–2017–2018. év során a rendőrség nyomozó hatóságai tudomására jutott, zoofiliával kapcsolatos adatokat is tartalmazó eljárásokat.

Ezen ügyek esetében a zoofiliával kapcsolatos magatartás miatt egy alkalommal sem került sor vádemelésre, tekintettel arra, hogy ezen magatartás konkrétan nincs pönalizálva a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.), illetve ezen magatartás elkövetése önmagában nem valósítja meg a Btk. 244. § szerint minősülő állatkinzás bűncselekményt.

Megállapítható volt, hogy azon ügyek esetében, amelyekben esetlegesen a zoofília magatartása is megjelent, más elkövetési magatartás miatt került sor a nyomozás elrendelésére, így a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetése, a Btk. 204. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről pornográf felvétel megszerzésével vagy tartásával elkövetett gyermekpornográfia vagy a Btk. 244. § szerint minősülő állatkinzás bűncselekmények gyanúja miatt.”

Azzal vitatkozhatunk természetesen, hogy egy állat megerőszakolása nem hagy maga után maradandó egészségkárosodást akár fizikai, akár mentális értelemben. Idekapcsolódik egy rendőrségi határozat néhány sora:

„Az Országos Állatvédelem Alapítvány képviselőjében Schreiter Katalin feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, aki a hatóság rendelkezésére bocsátott videófelvétel tanúsága szerint lakásban, állattani rendszertani besorolás alapján gerincesként, madárként, tarajos szegycsontúként meghatározott házi tyúkkal közösül, mely cselekmény nem vezet az állat pusztulásához.”

Zárás helyett leszögezzük, hogy a szexuális tárgyak kiválasztása az emberen múlik, és lehet egy állat, egy élettelen tárgy vagy akár egy tipizált ember is. A bestialitás, a zoofília létezik, még ha nincs is szem előtt.

Befejezés

„Az állatok szeretetét egy lyukas garasra se becsüljük manapság; a macskák szeretete miatt még ki is nevetjük az embereket. De ha kivész belőlünk az állatok szeretete, nem elkerülhetetlen-e, hogy az embereket se szeressük?” – Alekszandr Szolzsenyicin⁷³

Az állatok védelméről szóló törvény preambuluma úgy fogalmaz, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes lények. Összességükben és egyedeikként is megkülönböztetetten nagy értéket képviselnek az emberiség számára. A *Biblia* szerint az Úr az emberre bízta a világot, hogy uralkodjon rajta (1Móz 1,28), majd mikor az Éden kertjébe helyezte őket, feladatukul a kert művelését és őrzését szabta (1Móz 2,15). Az uralkodás nem zsarnokoskodást és szipolyozást jelent, nem a hatalommal visszaélést, hanem megőrzést, gyarapítást, felelősségvállalást.

A természet megóvása, az állatok védelme – nézetünk szerint – minden jóérzésű ember kötelezettsége. Az állatjóléti szabályok napjainkban maguktól értetődően korlátozzák a tulajdonhoz való jogot, a vállalkozás szabadságát, a pihenéshez és szórakozáshoz való jogot, a profit maximalizálását.

Művünk célközönsége tehát nemcsak a rendőrség, hanem a jogi és rendészettudományi képzésben részt vevők, a jogalkalmazók, az állatorvosok, az állatvédők, továbbá az állatvédelem iránt érdeklődők.

Bízunk benne, hogy érdeklődéssel olvassák, és találnak benne hasznos, tanulságos részleteket.

⁷³ Alekszandr Szolzsenyicin: *Rákostály*. Budapest, Árkádia, 1990. 291.

Vákát

Felhasznált irodalom

- A belügyminiszter válasza Egyed Zsolt K/10953. számú, „Büntethetőek-e valójában az állatkínzók?” címen benyújtott írásbeli kérdésére. Online: www.parlament.hu/irom40/10953/10953-0001.pdf
- Aggrawal, Anil: A new classification of zoophilia. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 18. (2011), 2. 73–78. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2011.01.004>
- Amberg Erzsébet: Büntetőjogi változások – rendészeti kihívások. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XV. 2014. 121–125.
- Angyal Miklós – Farkasné Halász Henrietta: Védett madarak karbofurán okozta mérgezésének nyomozása. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XVII. 2016. 213–218. Online: http://pecshor.hu/periodika/XVII/angyal_farkasne.pdf
- Animal abuse and human abuse: Partners in crime*. Online: www.peta.org/issues/animal-companion-issues/animal-companion-factsheets/animal-abuse-human-abuse-partners-crime/
- Ascione, Frank R. – Phil Arkow: *Child abuse, domestic violence, and animal abuse. Linking the circles of compassion for prevention and intervention*. West Lafayette, Purdue University, 1999.
- Ascione, Frank R.: Bestiality: Petting, “humane rape,” sexual assault, and the enigma of sexual interactions between humans and non-human animals. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 120–129.
- Bársony és „Handicap” Alapítvány. Online: www.barsonyalap.hu/cms/tevekenysegeink
- Beetz, Andrea M.: Bestiality and zoophilia: Associations with violence and sex offending. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009a. 46–70.
- Beetz, Andrea M.: New insights into bestiality and zoophilia. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009b. 98–119.
- Beigblöck, Christof – Chris Walzer: *Handbook on Standard Operating Procedures (SOP) in Forensic Investigations of Suspected Illegal Killing of Wildlife – Basics, techniques and methods available for investigators and practical recommendations to fight the illegal killing of wildlife in the Alpine Area*. Research Institute of Wildlife Ecology (FIWI) of the University of Veterinary Medicine Vienna, Austria, 2019.
- Ben-Belgacem Anikó: Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényállásához. *Ügyészek Lapja*, 26. (2019), 3. 6369.. Online: <http://ugyeszeklapja.hu/?p=2503>

- Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika*. Budapest, BM Duna Palota és Kiadó, 2004.
- Czabán Bernadett: *Állatkínzás bűncselekmények elemzése 2004–2011, valamint a kutyákkal kapcsolatban elkövetett bűncselekmények vizsgálata 2011*. Online: www.joy.hu/49743-megdobbento-szamok-az-allatkinzas-helyzeterol-magyarorszag
- Dobos János – Kovács Gyula: *Kis nyomozástan*. Dr. Kovács Gyula kiadványa, Budapest, 2020.
- Döntött a bíróság: törvénytelen az énekesmadarak madárléppel történő vadászata. *Magazon*, 2021. 03. 24. Online: www.magazon.hu/2021/03/24/dontott-az-unios-birosag-torvenytelen-az-enekesmadarak-madarleppel-torteno-vadaszata/
- DuBois, Robert B. – Kurt E. Kuklinski: Effect of hook type on mortality, trauma, and capture efficiency of wild, stream-resident trout caught by active baitfishing. *North American Journal of Fisheries Management*, 24. (2004), 2. 617–623. Online: <https://doi.org/10.1577/M02-172.1>
- Dunavölgyi Szilveszter – Tilki Katalin: Eljárási akadályok két környezetkárosító deliktumnál. In Virág György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 45*. Budapest, OKRI, 2008. 259–282.
- Dunavölgyi Szilveszter – Tilki Katalin: A feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okai a környezetkárosítás büntette miatt, illetve a hulladékgazdálkodás megsértésével kapcsolatos büntetőügyekben. OKRI Kutatási zárójelentés 2007.
- Edwards, M. Jenny: Arrest and prosecution of animal sex abuse (bestiality) offenders in the United States, 1975–2015. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, May 2019, JAAPL.003836-19. Online: <https://doi.org/10.29158/JAAPL.003836-19>
- Elek Balázs: *Vadászok, halászok a büntetőjog hálójában*. Budapest, HVG–ORAC, 2015.
- ENFSI Scene of Crime Best Practice Manual, ENFSI SoC WG, 2012.
- Farkasné Halász Henrietta: Állatok a büntetőeljárásban: „állati” és állatok elleni bűnök. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XIX. 2017. 183–188. Online: www.pecshor.hu/periodika/XIX/farkasne.pdf
- Fisher, Barry A. J.: *Techniques of crime scene investigation*. Boca Raton, CRC Press, 2003. Online: <https://doi.org/10.1201/9781420058192>
- Fővárosi Törvényszék: Sajtótájékoztató a Fővárosi Törvényszéken 2016. április 29. Állatkínzás: ítélkezési gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken. A Fővárosi Törvényszék Sajtó Osztálya – háttéranyag, 2016.
- Gárdonyi Gergely: A gondolati rekonstrukció korlátai. *Belügyi Szemle*, 61. (2013), 10. 65–71.

- Gárdonyi Gergely (szerk.): *Módszertani útmutató 1. bűnügyi technikusoknak*. Budapest, NKE, 2014. Online: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Modszertani_utmutato_I_bunugyi_techikusok_reszere.pdf
- Gárdonyi Gergely: *Szemle a hazai büntetőeljáráásban*. Doktori értekezés, Győr, 2017.
- Goldenhuis, Kotie: *The NSPCA: Bestiality and animal sex crimes*. 2014. Online: <https://nsPCA.co.za/wp-content/uploads/2021/05/NSPCA-Bestiality-and-animal-sex-crimes.pdf>
- Héri Anikó: A hazai állatvédelmi jog az új Polgári Törvénykönyv tükrében. *Jogi Tanulmányok*, 17. (2014), 1.21–28. Online: http://epa.oszk.hu/02600/02687/00006/pdf/EPA02687_jogi_tanulmanyok_2014_021-028.pdf
- Herman Ottó: *A magyar halászat könyve*. Budapest, a Királyi Magyar Természettudományi Társulat kiadása, 1887. Online: <https://doi.org/10.5962/bhl.title.48836>
- Horswell, John: *The practice of crime scene investigation*. Boca Raton, CRC Press, 2004. Online: <https://doi.org/10.1201/9781420023244>
- Interview: Randall Lockwood of the ASPCA. Online: www.britannica.com/explore/savingearth/randall-lockwood
- Jegatheesan, Brinda – Marie-Jose Enders-Slegers – Elizabeth Ormerod – Paula Boyden: Understanding the link between animal cruelty and family violence: The bioecological systems model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17. (2020), 9. 3116. Online: <https://doi.org/10.3390/ijerph17093116>
- Kafka, Martin P.: The DSM diagnostic criteria for paraphilia not otherwise specified. *Archives of Sexual Behavior*, 39. (2010), 2. 373–376. Online: <https://doi.org/10.1007/s10508-009-9552-0>
- Károlyi Judit: Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon. *Acta Universitas Szegediensis – Acta Juridica et Politica*, 68. (2006), 13. 5–14.
- Lakatos János (szerk.): *Krimináltaktika I*. Budapest, Rejtjel, 2004.
- Livingston, Margit: Desecrating the ark: Animal abuse and the law's role in prevention. SSRN, 2002. Online: <https://ssrn.com/abstract=301117>
- Luke, Carter – Arnold Arluke – Jack Levin: *Cruelty to animals and other crimes*. MSPCA, 1997. Online: <http://support.mspca.org/site/DocServer/cruelty-to-animals-and-other-crimes.pdf?docID=12541>
- Mártón Attila: *Kiutkeresés – értekezés az állatvédelem zsákutcairól*. London, magánkiadás, 2016.
- Merck, Melinda: *Veterinary forensics: Animal cruelty investigations*. Hoboken, John Wiley and Sons, 2012. Online: <https://doi.org/10.1002/9781118704738>

- Miletski, Hani: History of besiality. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 1–22. Online: <https://doi.org/10.1037/e512662013-054>
- Miller, Marilyn T.: *Crime scene investigation laboratory manual*. Elsevier, 2018. Online: <https://doi.org/10.1016/C2016-0-03412-5>
- Mroczek, Nancy S.: Recognizing animal suffering and pain. *Lab Animal*, (1992), 9. Online: https://nancymroczek.com/wp-content/uploads/2016/03/animal_suffering.pdf?x77709
- Munro, Helen M. C. – Michael V. Thrusfield: “Battered pets”: Sexual abuse. In Andrea M. Beetz – Anthony L. Podberscek (szerk.): *Bestiality and zoophilia: Sexual relations with animals*. Oxford, Berg, 2009. 71–81.
- Munro, Ranald – Helen M. C. Munro: *Animal abuse and unlawful killing. Forensic veterinary pathology*. Edinburgh–London, Saunders Elsevier, 2008.
- NCOVAA: *Animal abuse facts*. Online: <https://ncovaa.org/facts/>
- Pepper, Ian K.: *Crime scene investigation: Methods and procedures*. New York, Open University Press, 2005.
- Petrétei Dávid: A bűnügyi helyszín a szabványosítási tendenciák és az új Be. tükrében. *Rendőrségi Tanulmányok*, 1. (2018), 3. 4–48.
- Petrétei Dávid: A kriminalisztikai fényképészet egyes aktuális kérdései. *Magyar Bűnüldöző*, (2020a), 1–2. 12–22.
- Petrétei Dávid: Elkövetői profilalkotás és a bűnügyi helyszín elemzése. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3. (2020b), 1. 3–49.
- Pusztai László: *Szemle a büntetőeljáráásban*. Budapest, KJK, 1977.
- Shaler, Robert C.: *Crime scene forensics. A scientific method approach*. Boca Raton, CRC Press, 2012. Online: <https://doi.org/10.1201/b11595>
- Straub, Sandra Helene: *Pet death*. New York, Routledge, 2018. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315227719>
- Suspected high school shooter has reported history of animal abuse*. Online: www.peta.org/teachkind/get-inspired/suspected-high-school-shooter-reported-history-animal-abuse/
- Szabó Gergely: Természetesvízi halászat Magyarországon. In Hancz Csaba (szerk.): *Haltenyésztés*. Egyetemi jegyzet. Kaposvár, 2007. Online: <http://real.mtak.hu/4136/1/1196578.pdf>
- Szoltsenyicin, Alekszandr: *Rákostály*. Budapest, Árkádia, 1990.
- Tihanyi Gábor: *Természetvédelmi örök munkában a Tisza hullámterén*. 2016. Online: www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/igazgatóság/526/termeszetvedelmi-orok-munkaban-a-tisza-hullamteren

- Tilki Katalin: *A feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okai az állatkínzással kapcsolatos büntető ügyekben*. Kutatási zárójelentés, Budapest, OKRI, 2018a.
- Tilki Katalin: Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai I. *Ügyészségi Szemle*, (2018b), 1. 58–76.
- Tilki Katalin: Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai II. *Ügyészségi Szemle*, (2018c), 2. 16–31.
- Tilki Katalin: Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai III. *Ügyészségi Szemle*, (2018d), 3. 22–35.
- Tilki Katalin: A feljelentés elutasításának, illetve a nyomozás megszüntetésének jellemző okai az állatkínzással kapcsolatos büntető ügyekben. *Belügyi Szemle*, 67. (2019a), 4. 77–92.
- Tilki Katalin: *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai – Tematikus kutatások összefoglaló jelentése*. OKRI, kézirat, 2019b.
- Tilki Katalin: A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkínzásos ügyek. *Ügyészek Lapja*, 27. (2020), 1. 45–53.
- U.S. Department of Justice: *Crime Scene Investigation. A Guide for Law Enforcement*. Written and approved by the Technical Working Group on Crime Scene Investigation. US Department of Justice, US Institute of Justice, 1999. Online: www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/178280.pdf
- Várhegyi Éva: *A környezeti büntetőjog bírósági gyakorlata, különös tekintettel a természetkárosítás büntette elemzésének tapasztalatai alapján*. 2013. Online: http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/project_docs/itelkesi_gyakorlat_tanulmany.pdf
- Vetter Szilvia – Boros Anita – Ózsvári László: Penal Sanctioning of Zoophilia in Light of the Legal Status of Animals – A Comparative Analysis of Fifteen European Countries. *Animals*, 10. (2020), 6. 1024. Online: <https://doi.org/10.3390/ani10061024>
- Williams, Colin J. – Martin S. Weinberg: Zoophilia in men: A study of sexual interest in animals. *Archives of Sexual Behavior*, 32. (2003), 6. 523–535. Online: <https://doi.org/10.1023/A:1026085410617>

Vákát

Mellékletek

1. melléklet: fényképek

Fényképek a 2. fejezethez

1. kép: Orvvadászhurok az erdőben

Forrás: Kaposvár Most. <https://kaposvarmost.hu/files/f/3/f3fc872d2a6a5cf7c646efe3c6819291.png>

A csapda működési elve nagyon egyszerű: az állat feje vagy lába beleakad a hurokba, és azt szorosra húzza, amikor menekülni próbál. A hurkot nem tudja elszakítani az állat, és az magától meglazulni sem fog. A hurkos orvvadász időnként kimegy ellenőrizni az eszközeit, begyűjti a sebesült, legyengült vagy akár éhen-szomjan pusztult zsákmányát. A hurok nevesített tiltott orvvadászeszköz. A gyakorlatban az erdészek, vadászok, mezőőrök összeszedik és elviszik a helyszínről az áldozatra váró hurkokat, hogy ne lehessen azokat újra használni.

2. kép: Orvhorgászszerszám „gereblyezéshez”

Forrás: Fishing Time. https://fishingtime.hu/kepek/horgasz-hirek/elkaszaltak-a-baltoni-gereblyezoket/13940_elkaszaltak-a-gereblyezoket.jpg

A gereblyező eszközök a használati módszerükről kapták nevüket. A tó vagy folyó fenekén gereblyéz az eszközzel az orvhorgász, a halakba a horog kívülről akad bele. Akkor is képes súlyos sérülést okozni, ha a hal végül elmenekül. A gereblyézést a halgazdálkodásról és a halak védelméről szóló törvény tiltott módszerként nevesíti.

3. kép: Számszeríj

Forrás: Táltos Íjász webshop. www.taltosijas.hu/webshop/components/com_virtuemart/shop_image/product/PSE_Coalition_sz_5e9d52394429c.jpg

A számszeríj az ókori Kína találmánya, a középkorban terjedt el Európában fegyverként. Sokkal nagyobb erővel képes a nyilat kilőni, mint a hagyományos íjak, mert nem csak kézi erővel feszíthető meg. Sőt „felhúzás” után nem kell izomerővel lövésre készen tartani, hiszen a szerkezet felajzott állapotban tartja.

A számszeríj nem minősül lőfegyvernek, mivel nincs csöve. A légfegyverek közül lőfegyvernek minősül, aminek csőtorkolati energiája 7,5 J feletti; a mai sportszámszeríjak közt bőven találunk 200 J energia feletti modelleket. Mivel cső híján nem lőfegyver, birtoklása, otthoni tartása, használata önmagában nem jogellenes. Célba löni vagy egyéb sportcélra lehet használni. Vadászati eszközként azonban kifejezetten tiltott, illetve közbiztonságra különösen veszélyes eszköz, így közterületen csak szétszerelve, elcsomagolva szállítható, ellenkező esetben szabálysértés valósul meg.

Közbiztonságra különösen veszélyes eszközként megvásárolni csak személyesen, üzletben lehet; házhoz szállíttatni vagy házalótól megvenni nem.

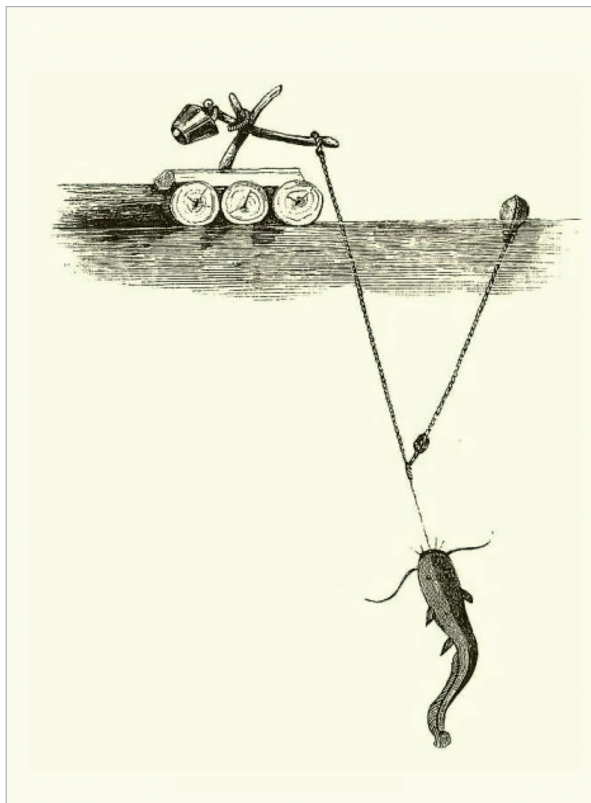
4. kép: Szígonypuska

Forrás: Dechatlon. https://contents.mediadecathlon.com/p1334907/k471fbbfcd651519a2a-e52f48e188f39e/1334907_default.jpg?format=auto&quality=60&f=800x0

A szigonypuska működési elve a számszerijéhez hasonlít annyiban, hogy itt is egy rugalmas energiatároló anyag, általában megfeszített gumiszalag végzi a szigony célba juttatását. (A képen ilyen darab látható.) Más modellek csővel rendelkeznek, és sűrített levegővel működnek.

A gumiszalagos darabokra a lőfegyverről és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközről fentebb, a számszerijnál írtak vonatkoznak. A szigonypuska tiltott halászati eszköz hazánkban.

A sűrített levegős, hazánkban kevésbé elterjedt modellek légfegyvernek, 7,5 J kinetikus energia felett pedig így lőfegyvernek minősülhetnek.

5. kép: Kolompos, kobakos vagy csapóhorog

Forrás: Herman (1887): i. m.

A forrásból is látható, hogy a csapóhorog meglehetősen régi orvhorgászszerszög. A felcsalizott horog zsinórhoz van kötve, a zsinór pedig valamilyen rugalmas tárgyhoz, például vékony, de erős faágghoz. A ragadozó hal rárabol a csalíra, és beleakad a szájába a horog. Mivel a rögzítés rugalmas, nem tudja magát letépni, ellenben a rugalmas erő ellen dolgozva saját magát fárasztja ki. Kobakos horog, ha a horgot tartó zsinég egyik vége a parthoz, másik vége pedig „kobakhoz”, vízén úszó tárgyhoz van rögzítve, középen a horoggal. Ez a „kobak” régebben kiszáradt tök volt, manapság levegővel teli zárt PET-palack a tipikus. A hal itt a vízén lebegő tárggyal küzdve fárasztja ki magát, mert a „kobak” mindig visszaemelkedik a felszínre. Végül „kolompos” a horog, ha a parti rögzítésnél valamilyen kolompot vagy csengettyút használ az orvhorgász. Ez utóbbinál általában az orvhorgász jelen van, az előbbi kettőt pedig csak naponta vagy néhány naponta ellenöriz.

6. kép: Lábcsapó vasak (csapdák)

Forrás: index.hu https://kep.cdn.indexvas.hu/1/0/212/2124/21243/2124314_4c6751de90db75d9fd-89437386b4cb4b_wm.jpg

Ezeket a csapdákat az orvvadász nyitott állapotukban helyezi a földre. Az állat belelép, és a csapda összecsapódik – a képen így, csukott állapotban látjuk. Az összecsapódó fém megfogja az állat lábát, és az állat nem tudja leszedni magáról a csapdát. Mivel a fémszerkezetet általában hozzákötik, hozzáláncolják egy fához, a sebesült állat nem tud elmenekülni. Az orvvadász naponta vagy néhány naponta ellenőrzi a csapdákat, és begyűjti a sérült, legyengült vagy éhen-szomjan pusztult állatot.

7. kép: Madárlép használata

Forrás: www.magazon.hu/wp-content/uploads/2021/03/madarlep-696x455.jpg

A madárlép középkori módszer elsősorban énekesmadarak elejtésére. Fagyöngy bogyójából főztek ragacos anyagot, amit vesszőre kentek, és – a szólásban is megőrzött – lépre csalták vele a madarakat. A lépesvessző segítségével élve tudták elfogni a kis testű madarakat, amelyek egyrészt csemegeként szolgáltak, másrészt csalmadárként a nemesebb fajok vadászatához.

A ragasztóval megfogott madár nagyon komoly, maradandó sérüléseket is szenvedhet az eljárás során.

Franciaországban a közelmúltig több ezer vadász foglalkozott lépvesszős vadászattal arra hivatkozva, hogy ez a középkor óta hagyomány. Annak ellenére, hogy az EU madárvédelmi irányelve ezt 1979 óta tiltja. (A jelenlegi madárvédelmi irányelv a vadon élő madarak védelméről szóló, 2009. november 30-i 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.) Az EU Bíróságának döntése értelmében a hagyománytisztelet nem adhat felmentést a közös irányelv alkalmazása alól, így a madárlép már Franciaországban is tiltott.⁷⁴

Hazánkban a madárlép külön nevesített tiltott vadászati eszköz.

⁷⁴ Döntött a bíróság: törvénytelen az énekesmadarak madárléppel történő vadászata. *Magazon*, 2021. 03. 24.

Fényképek az 5. fejezethez

8. kép: Normál élességű színes fotó

Forrás: Schreiter Katalin

9. kép: Vakuval fotózott színes fotó

Forrás: Schreiter Katalin

10. kép: Fekete-fehér fotó

Forrás: Schreiter Katalin

11. kép: Életlen fekete-fehér fotó

Forrás: Schreiter Katalin

Élő állat helyes fotózási metodikája

12. kép: Szemből

Forrás: Schreiter Katalin

13. kép: Hátról

Forrás: Schreiter Katalin

14–15. kép: Mindkét oldalról

Forrás: Scheiter Katalin

16. kép: Felülről

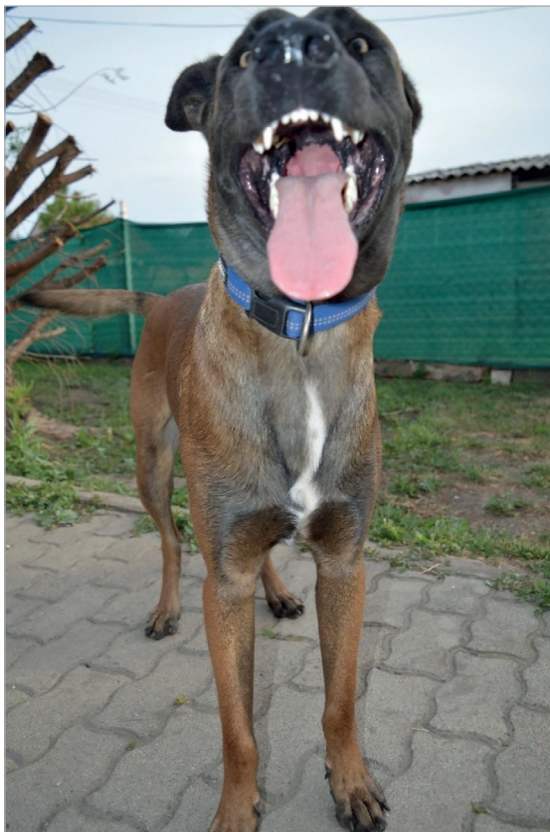
Forrás: Schreiter Katalin

Élő állat helytelen fotózási metodikája

17. kép: Fekete kutya sötétben

Forrás: Scheiter Katalin

18. kép: Kutya szemből, nem megfelelő módon

Forrás: Schreiter Katalin

19. kép: Kutya fentről, nem megfelelő módon fotózva

Forrás: Schreiter Katalin

20. kép: Kutya a szalmabálában

Forrás: Schreiter Katalin

21. kép: Fekete kutya sötétben az udvaron, életlen fotón

Forrás: Schreiter Katalin

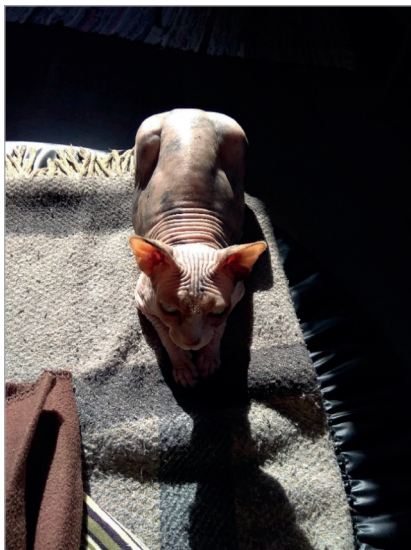
22. kép: Kutyá gödörben (nem értelmezhető fotó)

Forrás: Schreiter Katalin

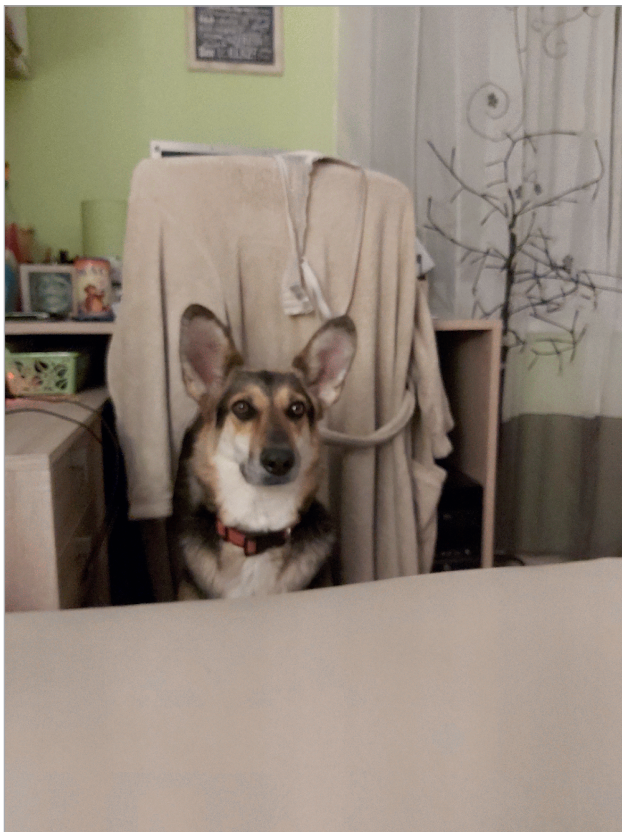
23. kép: Kutya az ablakban (nem értelmezhető fotó)

Forrás: Schreiter Katalin

24. kép: Macska (nem értelmezhető fotó)

Forrás: Schreiter Katalin

24. kép: Kutyá (nem értelmezhető fotó)

Forrás: Schreiter Katalin

25. kép: Kutya fogazata (nem értelmezhető fotó)

Forrás: Schreiter Katalin

Fényképek a 6. fejezethez

Az egyedi jelölés fontossága

26. kép: Azonos korú, színű és fajtájú kölyökkutyák

Forrás: Schreiter Katalin

27. kép: Közel azonos mintázatú galambok

Forrás: Schreiter Katalin

28. kép: Közel azonos mintázatú lovak

Forrás: Schreiter Katalin

29. kép: Azonos színű és közel azonos mintázatú macskák

Forrás: Schreiter Katalin

30. kép: Közel azonos színű és mintázatú kölyökkutyák

Forrás: Schreiter Katalin

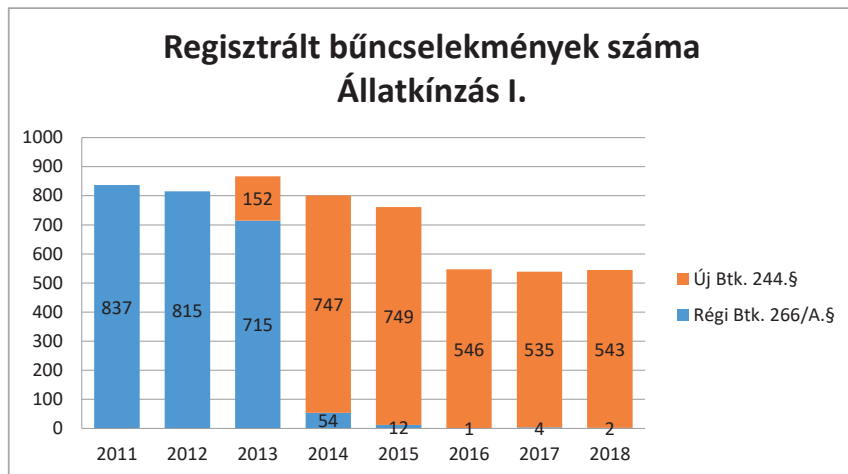

31. kép: Több azonos fajtájú és színű kutya falkában

Forrás: Schreiter Katalin

2. melléklet: statisztikai adatok

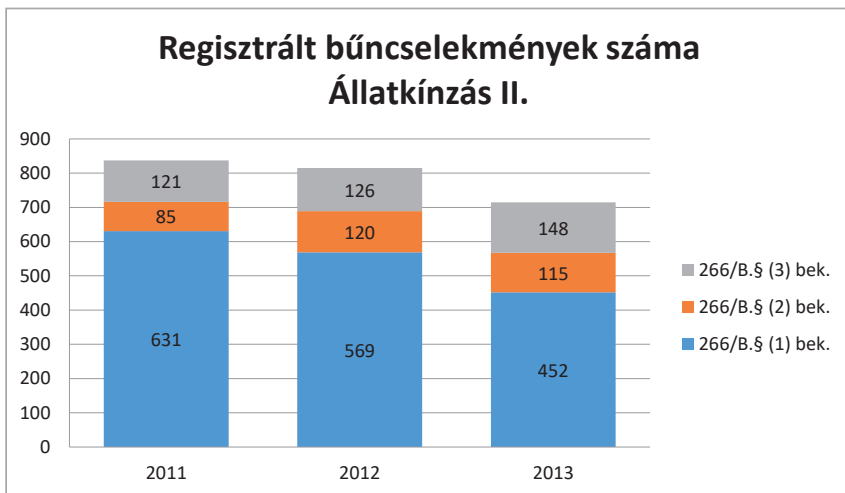
A következőkben az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai rendszer (ENYÜBS), másrésről pedig az Országos Bírósági Hivatal (OBH) adatait tekintjük át.

1. ábra: Regisztrált állatkínzások Magyarországon, 2011–2018

Forrás: Tilki Katalin

A táblázat alapján megállapítható, hogy a legtöbb állatkínzást 2011 és 2013 között regisztrálták.

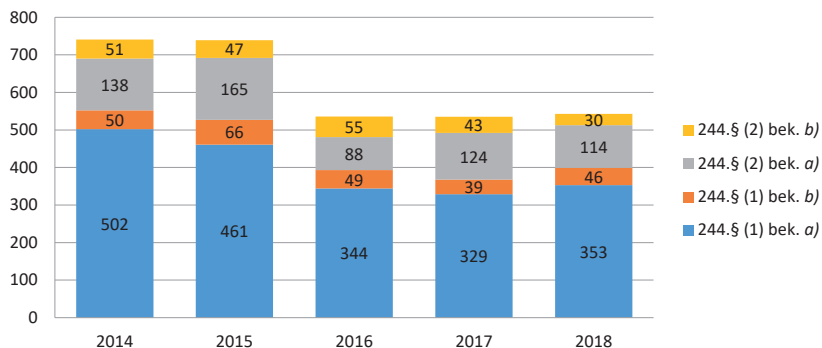

2a. ábra: Állatkínzás körében elkövetett vétségek és minősített esetek

Forrás: Tilki Katalin

Legnagyobb számban állatkínzás vétsége [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés], valamint az állatkínzás minősített esete [1978. évi IV. törvény 266/B. § (3) bekezdés] fordult elő.

Regisztrált bűncselekmények száma Állatkínzás II.

2b. ábra: Állatkínzás körében elkövetett vétségek és minősített esetek, 2014–2018

Forrás: Tilki Katalin

Jól látható, hogy ezen bűncselekmények minősítése legtöbbször a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés a) pontja szerinti állatkínzás vétsége, valamint különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntette [2012. évi C. törvény 244. § (2) bekezdés a) pont] volt.

1. táblázat: Regisztrált állatkínzás bűncselekmények megyék szerinti lebontásban (2013–2018), az ENYÜBS alapján

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összesen
Budapest	77	60	135	50	70	53	322
Baranya megye	34	34	34	9	19	21	111
Bács-Kiskun megye	39	50	39	35	29	17	163
Békés megye	12	27	23	13	23	40	75
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	66	43	52	47	36	49	208
Csongrád megye	41	30	82	22	17	24	175
Fejér megye	33	27	33	28	27	31	121
Győr-Moson-Sopron megye	25	34	18	21	16	11	98
Hajdú-Bihar megye	34	120	34	21	19	16	209
Heves megye	26	19	28	17	19	15	90

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összesen
Jász-Nagykun-Szolnok megye	33	34	34	30	13	6	131
Komárom-Esztergom megye	22	22	14	11	14	16	69
Nógrád megye	48	34	14	19	76	76	115
Pest megye	91	92	75	83	15	15	341
Somogy megye	53	32	31	22	48	28	138
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	118	64	46	45	33	21	273
Tolna megye	33	27	21	20	18	22	101
Vas megye	12	10	11	15	13	8	48
Veszprém megye	38	26	28	23	23	27	115
Zala megye	26	16	9	15	11	48	66

Forrás: Tilki Katalin

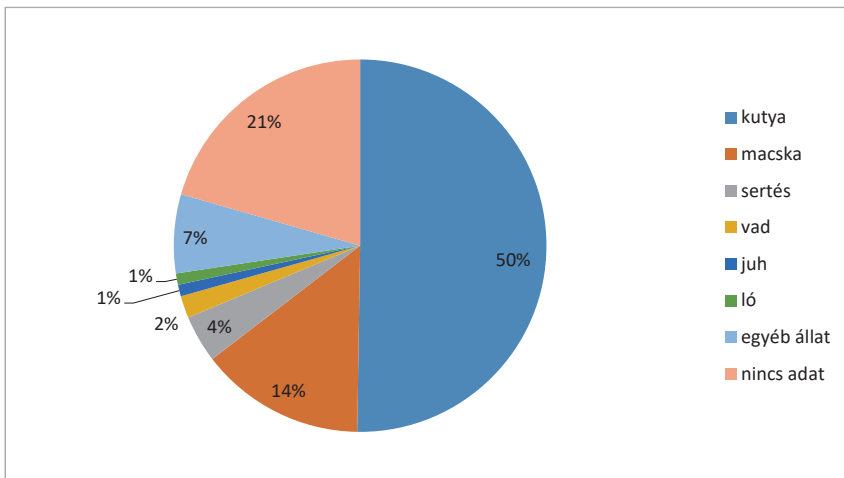
Az 1. táblázatból jól látható, hogy a legtöbb állatkínzási ügy a fővároson és Pest megyén kívül Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében volt, a legkevesebb pedig Vas és Zala megyében.

2. táblázat: Regisztrált állatkínzás bűncselekmények megoszlása eljárási döntés szerint (régai és új Btk. szerint regisztrált bűncselekmények összesítve) 2011–2017, ENYÜBS

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
feljelentés elutasítása	2	4	4	5	1	1	1	18
nyomozás megszüntetése	49	50	55	46	43	37	40	320
vádemelés	387	320	422	340	367	193	216	2245
egyéb befejezés	392	432	375	401	337	310	277	2524
elterelés	7	9	11	9	13	6	5	60
összesen	837	815	867	801	761	547	539	5167

Forrás: Tilki Katalin

Az ügyek kevesebb mint felében történt csak vádemelés.

4. ábra: Elkövetés tárgya a regisztrált állatkinzás bűncselekmények esetén (2013–2018) a 2012. évi C. törvény szerint, az ENYÜBS alapján

Forrás: Tilki Katalin

A 2012. évi C. törvény (új Btk.) szerinti vádemelések elkövetési tárgya legtöbbször kutya, macska és sertés volt.

3. táblázat: Regisztrált állatkinzás bűncselekmények megoszlása eljárási döntéseiknek jogcíme feljelentés elutasítása és nyomozás megszüntetése esetén 2005–2017 között az ERÜBS–ENYÜBS alapján

	2005	2006	2007	2008	2009	Összesen
a bűncselekményt nem a gyanúsított követte el	1	0	0	21	3	25
nyomozás felfüggesztése, nem állapítható meg az elkövető kiléte	0	62	190	219	167	638
nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el	16	18	12	22	22	90
gyermekkor	9	2	4	1	9	25
kóros elmeállapot	2	2	2	2	0	8
tévedés	1	0	1	1	0	3
jogos védelem	0	0	0	0	0	0
végzettség	1	1	0	0	0	2

	2005	2006	2007	2008	2009	Összesen
büntethetőséget kizáró ok: jogszabályi engedély	0	0	0	0	0	0
büntethetőséget kizáró egyéb ok	0	0	0	0	0	0
az elkövető halála	1	2	20	1	0	24
elévülés	0	0	2	2	2	6
büntethetőséget megszüntető egyéb ok	1	1	0	0	1	3
megrovás	14	33	25	42	19	133
a Btk. 224. §-ában meghatározott feltétel hiánya	0	0	0	0	0	0
Összesen	46	121	256	311	228	957

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
a bűncselekményt nem a gyanúsított követte el	3	0	2	0	1	1	1	0	8
nyomozás felfüggesztése, nem állapítható meg az elkövető kiléte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el	29	21	15	27	23	16	12	21	164
gyermekkor	9	2	9	11	10	5	4	5	55
kóros elmeállapot	2	1	4	1	2	5	2	4	21
tévedés	0	1	1	0	2	1	0	0	5
jogos védelem	0	0	2	0	0	0	0	0	2
végszükség	1	2	0	1	1	0	0	0	5
büntethetőséget kizáró ok: jogszabályi engedély	0	0	0	0	1	0	0	0	1
büntethetőséget kizáró egyéb ok	1	0	2	1	0	0	0	0	4
az elkövető halála	2	0	2	1	5	4	5	5	24
elévülés	0	5	2	3	0	1	1	3	15
büntethetőséget megszüntető egyéb ok	0	0	0	0	0	0	0	0	0
megrovás	23	19	15	14	6	11	13	3	104
a Btk. 224. §-ában meghatározott feltétel hiánya	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Összesen	71	51	54	59	51	44	38	41	409

Forrás: Tilki Katalin

4. táblázat: Regisztrált állatkínzás bűncselekmények feljelentés elutasítása és nyomozás megszüntetése esetén, 2009–2017 között a régi Btk. (1978. évi IV. törvény) szerint az ENYÜBS alapján

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
maradandó egészségkárosodással vagy pusztulással állatkínzás vétsége	197	51	35	44	31	8	1	1	2	370
elűzéssel, elhagyással vagy kitételrel állatkínzás vétsége	17	5	4	2	11				1	40
maradandó egészségkárosodással vagy pusztulással, az állatnak különös szenvedést okozva állatkínzás büntette		2		2	5	1				10
elűzéssel, elhagyással vagy kitételrel állatnak különös szenvedést okozva állatkínzás büntette		1	1		1					3
tiltott vadászati vagy halászati eszközzel állatkínzás vétsége	14	6	11	5	7	1				44
tiltott vadászati vagy halászati eszközzel állatnak különös szenvedést okozva állatkínzás büntette		6		1		1				8
Összesen	228	71	51	54	55	11	1	1	3	475

Forrás: Tilki Katalin

A fenti táblázat a régi Btk. (1978. évi IV. törvény) szerint állatkínzásnak minősülő esetekben történt feljelentéselutasításokat és nyomozásmegszüntetéseket tünteti fel. A régi Btk. még más kategóriákkal (például tiltott halászati vagy vadászati eszközzel elkövetett állatkínzás vétsége/állatnak különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntette) szerepeltette a szóban forgó bűncselekményt. Legnagyobb számban a maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására alkalmas módon, valamint a tiltott vadászati vagy halászati eszközzel

elkövetett állatkínzás vétségeként minősülő ügyekben került sor a fenti eljárási cselekményekre.

5. táblázat: Regisztrált állatkínzás bűncselekmények feljelentés elutasítása és nyomozás megszüntetése esetén 2013–2017 között az új Btk. (2012. évi C. törvény) szerint az ERÜBS–ENYÜBS alapján

	2013	2014	2015	2016	2017	Összesen
maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozó állatkínzás vétsége	4	26	29	21	28	108
különös szenvedést okozó bánásmód alkalmazás állatkínzás büntette		8	7	4	6	25
több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó bánásmód alk. állatkínzás büntette		5	3	2	2	12
elűzéssel, elhagyással v. kitevéssel állatkínzás vétsége		1	4	9	1	15
elűzéssel, elhagyással v. kitevéssel különös szenvedést okozva állatkínzás büntette				1	1	2
Összesen	4	40	43	37	38	162

Forrás: Tilki Katalin

Az új Btk. (2012. évi C. törvény) szerint legtöbbször a maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozva elkövetett állatkínzás vétsége, valamint a különös szenvedést okozó bánásmód alkalmazásával elkövetett állatkínzás büntettének minősülő ügyekben került sor a feljelentés elutasítására és a nyomozás megszüntetésére.

Az állatok védelméről szóló törvény preambuluma úgy fogalmaz, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes lények. Összességükben és egyedeikként is megkülönböztetetten nagy értéket képviselnek az emberiség számára. A természet megóvása, az állatok védelme – nézetünk szerint – minden jóézésű ember kötelezettsége.

Kötetünk az állatkínzás anyagi jogi és kriminológiai bemutatása, valamint az állategészségügyi vonatkozások felvázolása mellett a nyomozás alapvető ismertetésére, továbbá a helyszíni szemle és a bűnjelkezelés részletes bemutatására vállalkozik. A szerzők célkitűzése szerint a nyomozó hatóság munkatársai és az állatkínzással kapcsolatos büntetőügyekben bevont állatorvosok módszertani útmutatóként, a rendészeti és jogi képzésben részt vevők jegyzetként, a természetvédelmi és mezőőrök, valamint az állatvédelemmel foglalkozók ismeretterjesztő, ismeretbővítő műként forgathatják haszonnal. Bízunk benne, hogy mindannyian érdeklődéssel olvassák, és találnak benne a gyakorlatban is alkalmazható, tanulságos részleteket.

9 789635 316090